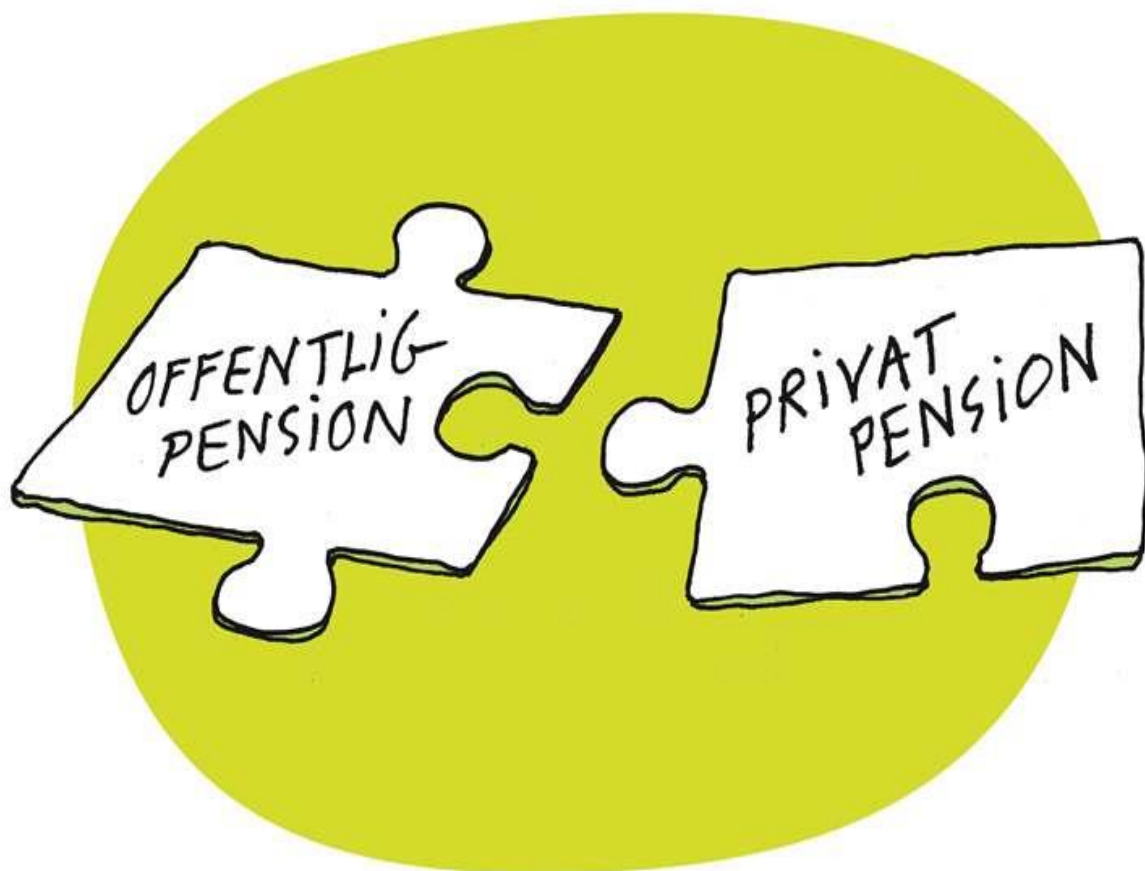

Pensionssystemets restgruppe

Udgiver:

ATP
Kongens Vænge 8
DK – 3400 Hillerød
+45 2011 1213
www.atp.dk

Ansvarsfraskrivelse:

Dokumentet er et analytisk arbejdspapir.
Arbejdspapiret afspejler ikke nødvendigvis ATP's officielle holdning.

Kontakt:

Michael Jørgensen
Chefanalytiker
E-mail: mjr@atp.dk

Resume

Denne rapport har til formål at gøre rede for restgruppen på pensionsområdet. For at kunne gøre det vil rapporten indledes med en grundlæggende diskussion af forskellige definitioner af restgruppen, herunder især valget imellem en relativ og en absolut tilgang. Dernæst gennemgås og analyseres restgruppedefinitioner, som har været anvendt i tidligere undersøgelser/analyser, der har beskæftiget sig med restgruppen. I de udvalgte undersøgelser har man anvendt mange forskellige tilgange – indkomster, indbetalinger, dækningsgrader, formuer, relative og absolutte mål – rapporten vil derfor prøve at gøre rede for, hvordan disse forskellige tilgange er forbundet og adskiller sig.

Dækningsgraden – forholdet mellem indkomst før og efter pensionering – har ofte været anvendt til at definere restgruppens størrelse. I Danmark vil en sådan tilgang føre til en meget snæver restgruppe grundet vores veludviklede socialpolitik, der sikrer alle en mindsteindtægt i alderdommen, og derfor bliver dækningsgraderne naturligt høje for de laveste indkomster (evt. over 100). Desuden vil en restgruppe defineret ud fra dækningsgraderne placere relativt mange personer med høje indkomster i restgruppen.

Vi vælger derfor i stedet at definere restgruppen ud fra indbetalingerne. Den restgruppedefinition, vi vælger, tager udgangspunkt i den gældende lovgivning, som siger, at personer, der modtager en pensionsudbetaling på mindre end 67.500 kr. årligt, vil være berettiget til det fulde folkepensionstillæg og med stor sandsynlighed andre sociale ydelser. En privat pensionsudbetaling på 67.500 kr. årligt svarer ca. til en årlig indbetaling til pension på 23.240 kr. igennem et helt arbejdsliv. Vi definerer derfor restgruppen ud fra en indbetalingsgrænse på 23.240 kr. om året. Restgruppen er dermed dem der sparer lidt op ifølge denne definition. Ved at adressere grupper, der ikke sparer ret meget op, sættes der også fokus på det nuværende free-rider problem.

Den valgte definition er således en systemgrænse, der siger noget om, hvornår man har sparet tilstrækkeligt op til pension til, at det offentlige ikke længere fylder op med ekstra ydelser ud over folkepensionen. Restgruppen defineret ud fra 23.240 kr. kriteriet repræsenterer **ikke** en gruppe, der nødvendigvis kan forvente at blive fattige som pensionister, men derimod en gruppe som kan forvente at få supplerende offentlige sociale ydelser, fordi de ikke selv har sparet "tilstrækkeligt op.

Restgruppens størrelse er central, da den udtrykker, hvor stor en byrde der lægges på de socialpolitiske virkemidler. Jo større restgruppe, des flere vil i betydelig grad være afhængige af de skattefinansierede ydelser - herunder særligt målrettede sociale ydelser – i alderdommen. Og omvendt – jo mindre restgruppe, des flere har supplerende egen pensionsopsparing og vil være mindre afhængige af offentlige ydelser i alderdommen.

Rapportens resultater

Restgruppen defineret som indbetalinger på mindre end 23.240 kr. om året over 10 år (kapitel 3)

Når vi opgør restgruppen som dem af de 30-59-årige i 2012, der indbetalte mindre end 23.240 kr. om året i perioden 2003-2012, får vi blandt andet følgende resultater:

- 35 % indbetalte over en 10-årig periode mindre end 23.240 kr. i gennemsnit om året
- 34 % indbetalte mindre end 23.240 kr. i gennemsnit i 2012 – arbejdsmarkedet er dermed meget lidt dynamisk i bunden
- Over en 10-årig periode tilhørte 21 % af lønmodtagerne, 66 % af de selvstændige og 96 % af overførselsindkomstmotagerne restgruppen. For lønmodtagerne hænger det sammen med overenskomstdekning og beskæftigelsesomfang, for de selvstændige skyldes det i høj grad, at de ikke er omfattet af obligatoriske ordninger, og for overførselsindkomstmotagerne er den primære forklaring, at indbetalingerne til ATP ligger under 23.240 kr.
- 2 % indbetalte 0 kr. til pension over de 10 år - 0 % af lønmodtagerne, 8 % af de selvstændige og 11 % af overførselsindkomstmotagerne. Gruppen, der indbetalte 0 kr., består primært af førtidspensionister på den gamle ordning og små selvstændige
- 15 % af personerne i 4.-10. indkomstdecil indbetalte mindre end 23.240 kr., selvom medianbruttoindkomst i decilerne lå mellem 300.000-800.000 kr. Det kan betegnes som et free-rider problem (bevidst eller ubevidst), idet disse personer kan blive berettiget til supplerende sociale ydelser samt det fulde folkepensionstillæg, selvom de økonomiske set burde være i stand til selv at spare op
- Defineres restgruppen som dem, der indbetalte mindre end 5 % af bruttoindkomsten, så indbetalte 20 % mindre end 5 % om året over de 10 år. Størrelsen af restgruppen bliver især mindre for de første 1-4 deciler med 5 % kriteriet, men andelen ligner 23.240 kr. kriteriet i bruttoindkomstdecil 5-10
- Lønmodtagere udgør den største andel af restgruppen (47 %), mens overførselsmodtagerne udgør den andenstørste andel (42 %). Lønmodtagerne udgør dog 74 % af alle, så det er de selvstændige og overførselsmodtagerne, der er mest overrepræsenteret i restgruppen
- Blandt de 68-årige tidligere selvstændige i 2012 modtog godt halvdelen det fulde folkepensionstillæg ligesom halvdelen af de tidligere lønmodtagere. I fremtiden vil dette billede dog ændre sig drastisk på grund af udbygningen af arbejdsmarkedspensionerne og ATP i 1990'erne og nullerne. I fremtiden kan man derfor forvente, at ca.10 % af de fullidsbeskæftigede lønmodtagere vil være berettiget til supplerende sociale ydelser, mens det stadig vil gælde 50 % af de fullidsbeskæftigede selvstændige
- Der er en stærk negativ korrelation imellem antal ansatte og størrelsen af restgruppen Blandt selvstændige med 10 eller flere ansatte udgjorde restgruppen 17 %, mens den udgjorde 61 % blandt selvstændige uden ansatte og hele 75 % blandt medarbejdende ægtefæller

- Kvinder er overrepræsenteret i restgruppen, hvilket bl.a. hænger sammen med, at kvinder generelt tjener mindre end mænd, at kvinder oftere modtager overførselsindkomster end mænd, og at kvinder oftere er ansat på deltid end mænd
- For personer med grundskole som højeste uddannelsesniveau var der 55 %, der indbetalte mindre end 23.240 kr. om året til pension, mens det gjaldt 16 % af personerne med en lang videregående uddannelse
- Andelen af de 30-årige selvstændige, der indbetalte mindre end 23.240 kr., er 91 %, men andelen falder til 54 % for de 59-årige. For lønmodtagerne var de tilsvarende andele 63 % for de 30-årige og 13 % for de 59-årige. Der er således en stærk korrelation med alder og indbetalinger til pension.

Hvordan definerer man typisk restgrupper på pensionsområdet? (kapitel 1 og 2)

Vi mener restgruppen skal måle, hvem der kan forvente, at blive **afhængig af supplerende sociale ydelser**, fordi de selv sparer relativt lidt op til pension (35 %), og ikke, hvem der bliver **permanent fattig** (0,6 %) vurderet ud fra ækvivalerede familieindkomster inklusive supplerende sociale ydelser. Derfor mener vi, at man bør anvende indbetalingerne til pension frem for indkomsterne og dækningsgraderne for nuværende pensionister, fordi indkomsterne typisk opgøres inklusive supplerende sociale ydelser, som bl.a. har til formål at kompensere for en utilstrækkelig opsparing. Ligeledes afspejler indkomsterne og dækningsgraderne for nuværende pensionister begge et mix af historiske indbetalingsregler, som ikke siger noget om, hvad man kan forvente i fremtiden.

Vi viser, **at dækningsgraderne ikke egner sig særlig godt til at definere en restgruppe**, fordi det er svært at finde en passende grænse. Selv med en fleksibel grænse (fx < 70 % af mediandækningsraden inden for indkomstdecilet), så placeres relativt flere personer fra bruttoindkomstdecil 6-10 end fra bruttoindkomstdecil 1-5 i restgruppen, hvilket er i kontrast med storset alle andre restgruppemål.

Disposition

Rapporten er disponeret på følgende måde: I kapitel 1 diskuteres forskellige definitioner af restgrupper på pensionsområdet samt fordele og ulemper ved de forskellige definitioner. I kapitel 2 gennemgås, hvordan restgruppen er blevet defineret i tidligere undersøgelser, og hvor stor man har vurderet "restgruppen" til at være ud fra de respektive definitioner. Gennemgangen indeholder en diskussion og perspektivering af resultaterne fra undersøgelserne. Kapitel 3 giver en statistisk beskrivelse af restgruppen, hvor restgruppen defineres som dem, der indbetaler mindre end 23.240 kr. om året til pension. Gennemgangen har særligt fokus på arbejdsmarkedstilknytningen (overførselsmodtagere, selvstændige og lønmodtagere), da det er arbejdsmarkedstilknytningen, der er bestemmende for, hvilke pensionsindbetalingsregler man bliver omfattet af.

Indholdsfortegnelse

Resume	3
1. Hvordan definerer man typisk restgrupper på pensionsområdet?	8
1.1 Flere forskellige tilgange til afgrænsning af restgruppen	8
1.2 Relativ vs. absolut og subjektiv vs. objektiv	9
1.3 Andre overvejelser	11
1.3.1 Et eller flere år	11
1.3.2 Brutto- eller nettoindkomsten	11
1.3.3 Ækvivalering	12
1.3.4 Valget af population	12
1.4 Sammenfatning kapitel 1	13
2. Restgruppeundersøgelser i tidligere undersøgelser	14
2.1 En kort diskussion af tidligere restgruppeanalyser	15
2.2 En sammenligning af forskellige restgruppedefinitioner	18
2.2.1 Brutto- og nettodækningsgrader	18
2.2.2 Restgruppen defineret ud fra et konkret dækningsgradsmål	20
Restgruppen defineret ud fra 50 og 60 % af medianindkomsten	22
2.2.3 Restgruppen defineret ud fra indbetalingerne	25
2.2.4 En sammenligning af udvalgte restgruppedefinitioner	26
2.3 Sammenfatning af kapitel 2	28
3. Restgruppen defineret ud fra indbetalingerne til pension	30
3.1 Restgruppen defineret som indbetalinger mindre end 23.240 kr.	32
3.1.1 1-års opgørelse vs. 10-årsopgørelse	32
3.1.2 Arbejdsmarkedstilknytning for restgruppen	34
3.1.3 Bruttoindkomsten og indbetalingerne	35
3.1.4 Restgruppen defineret alternativt som mindre end 5 % af bruttoindkomsten	38
3.2 Restgruppen fordelt på socioøkonomisk gruppe og indkomst	39
3.2.1 Restgruppens tilknytning til arbejdsmarkedet opdelt på deciler	39
3.2.2 Andel af de socioøkonomiske grupper der indbetalte mindre end 23.240 kr.	40
3.2.3 Overførselsmodtagerne i restgruppen opdelt efter arbejdsmarkedsparathed	42
3.3 Restgruppen blandt erhvervsaktive	44
3.3.1 Beskæftigelsesomfangets betydning for restgruppen	44
3.4 Sparer selvstændige op i andre aktiver?	45
3.4.1 – Afhængigheden af offentlige ydelser nu og i fremtiden	48
3.5 Restgruppen opdelt på baggrundsvARIABLE	48
3.5.1 Direkte baggrundsvARIABLE – branche, sektor og virksomhedsstørrelse	49
3.5.2 Køn, herkomst, uddannelsesniveau og alder	54
Sammenfatning kapitel 3	59
Appendix	62

Definitioner, metoder og begreber68

Litteraturliste69

1. Hvordan definerer man typisk restgrupper på pensionsområdet?

Der findes ikke en officiel definition af restgruppen på pensionsområdet, og derfor har forskellige analyser anvendt forskellige tilgange. Et fælles kendetegn ved de forskellige typer af definitioner er dog, at de forsøger at afgrænse den del af befolkningen, der i alderdommen vil have relativt lave indkomster eller absolut set lave indkomster.¹

Vi vil først forsøge at give et overblik over de forskellige tilgange, som typisk er blevet anvendt til at definere "restgruppen". Dernæst vil vi diskutere fordele og ulemper ved de forskellige tilgange.

1.1 Flere forskellige tilgange til afgrænsning af restgruppen

Overordnet set kan man sige, at definitionen af restgruppen kan tage udgangspunkt i én eller flere af følgende typer af tilgange:

1. Hvem har lave **pensionsformuer** umiddelbart inden pensionsalderen – absolut/relativt?
2. Hvem har lave **indkomster** som pensionist – absolut/relativt?
3. Hvem har lave **indbetalinger** til pension – absolut/relativt?

Pensionsformuerne opgør den samlede pensionsformue og dermed den samlede indbetalingshistorik plus forrentning. Indkomsterne opgøres typisk som summen af private og offentlige indkomster efter modregning og skat og indeholder dermed også en systemeffekt. Indbetalingerne opgøres typisk som det samlede pensionsbidrag fra alle de pensionsordninger, man er tilknyttet over en årrække.

De tre tilgange vil ofte nå frem til ret forskellige kvantificeringer af restgruppen, fordi tilgangene tager udgangspunkt i forskellige dele af forbrugsporteføljen, men også fordi pensionsformuerne og indkomsterne afspejler historiske regler på pensionsområdet, mens indbetalingerne i højere grad afspejler de nuværende regler på pensionsområdet. Man kan således sige, at pensionsformuerne og indkomsterne er tilbageskuende, mens indbetalingerne er fremadskuende. Denne sondring mellem historiske regler og nuværende regler er væsentlig, fordi de historiske analyser ikke er særlig velegnede til at vurdere, om nuværende opsparingsregler kræver justeringer for at tilvejebringe den ønskede pension, da pensionsformuerne og pensionsindkomsterne afspejler et mix af mange forskellige historiske opsparingsregimer og arbejdsmarkedsregimer. Analyser af indbetalingerne blandt de nuværende erhvervsaktive aldersgrupper afspejler derimod de nuværende regler og vil derfor være mere velegnet til at vurdere, hvorvidt de nuværende regler for pensionsopsparing kan forventes at levere de pensioner, man ønsker for de fremtidige pensionister. Pensionsformuerne og pensionsindkomsterne er derimod mere velegnede til at identificere

¹ Relativt henviser i denne sammenhæng ofte til, at man har en relativt lav indkomst enten ift. til sin egen tidligere indkomst eller ift. den samlede befolknings indkomst. Absolut henviser derimod til en indkomstgrænse, der er på samme niveau for alle uanset den tidligere indkomst og uanset befolkningens indkomst.

pensionister, der i dag er økonomisk dårligt stillet, og de vil derfor i højere grad kunne bruges til at modificere lovgivning for de offentlige pensioner end til at ændre opsparingsordningerne.

Det er desuden vigtigt, at være opmærksom på, at når pensionisternes indkomster anvendes til at vurdere størrelsen af en restgruppe, så definerer man restgruppen efter, at socialpolitikken har tilført pensionister med meget lave private pensioner supplerende sociale ydelser. Pensionisternes indkomster egner sig derfor ikke til at vurdere, om de erhvervsaktive sparer tilstrækkeligt op (pensionspolitik), men er derimod mere egnet til at vurdere, om pensionspolitikken kombineret med socialpolitikken formår at give alle en tilstrækkelig indkomst i alderdommen.

Det er også muligt at kombinere de tre tilgange ved at fremskrive de nuværende indbetalinger til pensionsalderen og derefter estimere en pensionsformue og en deraf afledt pensionsindkomst. Denne tilgang er dog kun blevet benyttet i Velfærdskommissionens analyser i 2006, da den kræver et noget mere omfattende modelapparat. I Velfærdskommissionens fremskrivninger blev der dog ikke taget højde for detaljerede fremtidige tilknytninger til arbejdsmarkedet, og derfor fanger deres analyser ikke rigtig restgruppeproblematikken ude i fremtiden, fordi det implicit antages, at alle sparer op til pension (dog med forskellige satser), selvom vi ved, at en stor andel af de selvstændige og lønmodtagere på det uorganiserede arbejdsmarked stor set ikke sparer op til pension.

Vi kan derfor konkludere, at analysens fokus i høj grad bestemmer, hvilken type tilgang til definitionen af restgruppen, man bør vælge. Ønsker man at analysere, hvorvidt nuværende pensionister sparer tilstrækkeligt op til ikke at være afhængig af supplerende sociale ydelser ude i fremtiden, så bør indbetalingerne anvendes. Ønsker man derimod at vurdere, om de nuværende offentlige pensioner (folkepension, ældrecheck, boligydelse, varmhjælp, helbredstillæg og personligt tillæg) kombineret med egne private pensioner tilsammen tilvejebringer en tilfredsstillende indkomst, så kan indkomster og dækningsgrader anvendes. Dog vil de private pensioner i sådanne analyser afspejle forskellige historiske opsparingsregimer, og derfor kan det være svært at koble resultatet af analyserne sammen med opsparingsreglerne.

1.2 Relativ vs. absolut og subjektiv vs. objektiv

En beslutning, der ofte vil være meget svær at tage stilling til, er en konkret afgrænsning af restgruppen. Forskellige analyser har benyttet mange forskellige tilgange til at måle, hvor stor en gruppe af ældre der økonomisk vil have relativt lave indkomster som pensionist. Nedenfor ses eksempler på nogle af de spørgsmål, som forskellige analyser har kigget på – analyserne er nævnt i parentes.²

- Dem der **ikke** har en privat pensionsopsparing, når de går på pension (F&P(2014), SFI(2014), ATP(2014))
- Dem hvis opsparing er mindre end 1.070.000 kr., når de går på pension (SFI(2014))

² Nogle af de analyser, der har anvendt de nævnte grænser, er nævnt i parentes. Kriterierne har bl.a. været anvendt i følgende analyser: ATP(2014,2015), SFI(2015) og F&P(2010,2013).

- Dem hvis indkomst er mindre end 50 % af befolkningens medianindkomst (OECD-fattigdomsgrænse)
- Dem hvis indkomst er mindre end 60 % af befolkningens medianindkomst (EU-Risk of poverty)
- Dem hvis nettodækningsgrad (NDG) er mindre end 70 % af NDG for personer i samme indkomstdecil (F&P(2014))
- Dem hvis indkomst og formue er mindre end grænserne fastsat i den officielle fattigdomsdefinition (Fattigdomskommissionen(2013))
- Dem der sparer mindre end 5 % af bruttoindkomsten op til pension (F&P(2014) og ATP(2015))
- Dem der sparer mindre end 23.240 kr. op til pension om året (SFI(2014) og ATP(2014)).

Som det fremgår af listen, anvendes der både relative og absolutte afgrænsninger samt subjektive og objektive afgrænsninger.

Valget mellem en absolut og en relativ grænse afhænger af, om man ønsker at fokusere på de grupper, der har/får de mindste absolutte indkomster som pensionist, eller om man ønsker at fokusere på dem, der oplever den største relative indkomstnedgang i forhold til den indkomst, de havde, da de var i beskæftigelse. Det relative mål tager også nogle gange udgangspunkt i hele befolkningens indkomst – dette begreb tager således både afsæt i noget absolut og relativ.

Ud over valget mellem en absolut og en relativ grænse, så kan man også skelne imellem grænser, der er bestemt ud fra enten en objektiv betragtning eller en subjektiv betragtning. Forskellen mellem de to tilgange vil være lidt flydende, men i udgangspunktet vil en objektiv tilgang fx tage udgangspunkt i en udefra kommende regel/definition, fx bestemt af pensionspolitikken. Den subjektive tilgang laver i højere grad en vurdering med udgangspunkt i fx en statistisk fordeling, som fx pensionsindbetalingerne og pensionsindkomsterne.

Den subjektive tilgang vil være udfordret af, at man skal kunne argumentere for, hvorfor man fx vælger en grænse mindre end 60 % af medianindkomsten i befolkningen og ikke 50 %. Den objektive tilgang er til gengæld udfordret af, at den aldrig er mere objektiv end det grundlag (fx en politisk beslutning), der ligger til grund for reglen/definitionen.

Et eksempel på en subjektiv, statistisk grænse kan fx være den definition af restgruppen, som F&P (2013) anvender. Definitionen siger, at man tilhører restgruppen, hvis man har en nettodækningsgrad, der er mindre end 70 % af nettodækningsgraden for personer i samme bruttoindkomstdecil før pensionering. Dette mål er en form for videreudvikling af tommelfingerreglen om, at man bør tilstræbe en dækningsgrad på omkring 80 % af sin tidligere indkomst. Problemet med 80 %-grænsen er, at den ikke tager højde for, at nettodækningsgraden typisk falder, når indkomsten stiger, selvom personerne med de høje

ste indkomster typisk sparer en relativt højere andel af deres indkomst op til pension.³ Derfor er det nødvendigt at tilpasse nettodækningsgradsmålet til størrelsen af den tidligere indkomst, så det ikke kun er personer med høje indkomster som pensionist, der ender i restgruppen.

Et eksempel på en grænse, der tager udgangspunkt i en objektiv regel, er indbetalingsgrænsen på 23.240 kr. om året som ATP(2014) anvender. Denne grænse er bestemt ud fra den betragtning, at en årlig pensionsopsparing på 23.240 kr. (inkl. ATP) igennem et helt arbejdsliv vil generere en løbende udbetaling i pensionstilværelsen på ca. 67.500 kr., og indkomster over 67.500 kr. om året som pensionist medfører, at man ikke længere er berettiget til sociale ydelser, samtidig med at man begynder at blive aftrappet i folkepensionens tillæg. Indbetalinger til pension på mindre end 23.240 kr. er i det nuværende pensionssystem således i store træk synonymt med, at det offentlige giver dig det fulde pensionstillæg, samtidig med at din indkomst ofte bliver suppleret med andre sociale ydelser. Derfor repræsenterer grænsen på de 23.240 kr. implicit det nuværende pensionssystemets vurdering af, hvornår du i en social-politisk optik har sparet tilstrækkeligt op.

1.3 Andre overvejelser

Ud over forskellige typer af tilgange (pensionsformuerne, indkomsterne og indbetalingerne) og de specifikke grænser man vælger (absolutte/relative og objektive/subjektive), så er der også andre væsentlige overvejelser af mere teknisk karakter, som kan variere blandt restgrubeanalyserne. Det gælder fx:

- a. Hvilken periode kigger man på – 1 år eller flere år?
- b. Hvilken type af indkomst benyttes – brutto eller netto?
- c. Hvordan korrigerer man for stordriftsfordele i familien (ækvivalering)?
- d. Hvilken population betragtes – 30-59-årige, 59-årige, 66-årige, 65+-årige?

1.3.1 Et eller flere år

Perioden, man kigger på, er især relevant i forhold til analyser, der tager udgangspunkt i indbetalingerne til pension, da indbetalingerne i høj grad følger tilknytningen til arbejdsmarkedet, som typisk vil variere fra år til år samt hen over konjunkturerne. Ofte vil analyser af indbetalingerne til pension tage udgangspunkt i flere år for at fjerne konjunktoreffekter og midlertidige fravær fra beskæftigelse og i højere grad få et billede af de forventede indbetalinger hen over arbejdslivet.

1.3.2 Brutto- eller nettoindkomsten

Mange analyser af indkomsterne for pensionisterne benytter nettoindkomsten og tager dermed højde for den indvirkning, som modregning af egne pensioner og skat har på forbrugsmulighederne. Bruttoindkomster kan i denne sammenhæng være misvisende, da forskellige former for indkomster (arbejdsindkomst og andre indkomster) modregnes forskelligt i hhv. folkepensionens tillæg og grundbeløb. Ligeledes vil

³ Den faldende dækningsgrad hen over indkomstdecilerne hænger sammen med, at folkepensionen i udgangspunktet er en regressiv til flad ydelse (betyder mest for dem med laveste indkomster), og at beskatningen er progressiv.

bruttoindkomsten før pensionering "overdrive" forbrugsmulighederne, fordi en vis andel af indkomsten netop går til pensionsopsparingen.

1.3.3 Ækvivalering

Et andet vigtigt punkt at være opmærksom på er håndteringen af de stordriftsfordele, som flere personer i en husstand giver anledning til rent økonomisk. Stordriftsfordelene opstår, fordi udgifterne til ekstra personer i husstanden ikke forventes at stige lineært, men observeres til at være faldende. Denne stordriftsfordel er også indarbejdet i folkepensionen, idet folkepensionens tillæg er ca. dobbelt så stort for enlige pensionister i forhold til pensionister i par.

Korrektion for familiens stordriftsfordele kaldes en ækvivalering og foretages rent teknisk ved, at alle voksne personer ud over den første person kun behøver omkring en halv indkomst for at være lige så godt stillet, som hvis personen havde været enlig. Det betyder, at hvis en enlig person har en indkomst på 300.000 kr., så behøver to voksne i en par-husstand kun at have en indkomst på i alt 450.000 kr. eller 225.000 kr. hver for at være lige så godt stillet forbrugsmæssigt. Ækvivaleringen af indkomsten vil løfte mange par-personer ud af restgruppen, fordi deres indkomst enten løftes af deres partners højere indkomst, eller fordi ækvivaleringen tilsiger, at de ikke har brug for det samme indkomstniveau for **ikke** at tilhøre restgruppen.

1.3.4 Valget af population

Valget af population vil i høj grad afhænge af den type analyse, man vil lave. Når man kigger på pensionsformuerne, er det ofte dem, der står lige før pensionsalderen (59-årige). Den relevante population kan variere meget afhængigt af, hvordan man konkret ønsker at undersøge restgruppen. Hvis man f.eks. ønsker at tage udgangspunkt i **pensionsformuernes størrelse** i vurderingen af restgruppen, så ser man ofte dem, der står lige før pensionsalderen (59-årige). Begrundelsen for ofte at vælge pensionsformuerne som 59-årig er, at mange går på pension i aldersintervallet 60-64 år⁴, og derfor vil formuerne blive undervurderet, hvis man først opgør dem som 65-årig. Dette skyldes, at mange personer får udbetalt deres kapitalpensioner/alderspensioner, før de fylder 65 år, samtidig med at de, som er gået tidligt på pension, allerede har brugt af deres løbende pensioner.

Hvis man derimod ønsker at tage udgangspunkt i **pensionisternes indkomst**, så ser man ofte på de yngste årgange af pensionister (de 66-70-årige), fordi der er meget store forskelle på, hvilke pensionsregler og hvilket arbejdsmarked en 66-årig og en 90-årig har været på. Forskellen er især stor imellem disse kohorter, fordi kvinderne i de ældste kohorter har haft en forholdsvis svag tilknytning til arbejdsmarkedet, og fordi man imellem de to kohorter er påbegyndt en massiv udbygning af arbejdsmarkedspensioner og ATP op igennem 1990'erne.⁵

⁴ I fremtiden vil dette aldersinterval stige i takt med, at pensionsalderen hæves og efterlønsperioden indsnævres til 3 år.

⁵ De supplerende sociale ydelser udligner en stor del af den indkomstnedgang, mange oplever med alderen (aldringseffekt) (Faktum nr. 134).

Når indbetalingerne til pension betragtes, så afgrænses analysen gerne til de 30-59-årige i 2012, fordi vi ønsker at se bort fra de yngste personer under uddannelse og personer der er trådt tilbage fra arbejdsmarkedet på pension. Dog vil 10-års analyserne inddrage nogle år som studerende, fordi man da summer over perioden 21-30 år for en 30-årig i 2012. I de fleste pensionsberegninger forventes det dog i dag, at man indbetaler til pension, fra man er fyldt omkring 25 år. Derfor er det også interessant at se, hvor stor en andel der indbetaler til pension fra 21-30-års alderen. Mange træder desuden ind på arbejdsmarkedet allerede i starten af 20'erne (se, AE (2015)). Indbetalingspopulationen ser dermed primært på dem, der potentielt burde har fået fodfæste på arbejdsmarkedet.

1.4 Sammenfatning kapitel 1

Vi har i dette kapitel vist, at restgruppen kan opgøres på mange måder alt afhængig af, hvad man ønsker, den skal kunne måle. Ønsker man et restgruppemål, der viser, i hvilken grad man sparer tilstrækkeligt op til at være uafhængig af supplerende sociale ydelser fra det offentlige i alderdommen, så er indbetalingerne at foretrække frem for indkomsterne opgjort ved overgangen til pensionsalderen. Det skyldes, at indkomsterne typisk opgøres inklusiv supplerende sociale ydelser, som bl.a. har til formål at kompensere for en utilstrækkelig opsparring. Ligeledes er indbetalingerne at foretrække, hvis man ønsker en evaluering af de nuværende opsparingsregler, da indkomsterne (som pensionist) og pensionsformuerne (umiddelbart inden pensionsalderen) begge afspejler et mix af historiske indbetalingsregler, som ikke siger noget om, hvad man kan forvente i fremtiden. Vi har også vist, at det er vigtigt at skelne imellem en relativ og en absolut restgruppedefinition. Den absolutte sikrer en minimumsopsparring, mens den relative i form af fx dækningsgrader forholder sig til den indkomst, man havde før pensionering. En anden vigtig problemstilling, man skal tage stilling til, når man vælger en restgruppedefinition, er den **konkrete** afgrænsning af gruppen. Vi har i denne rapport valgt at definere restgruppen ud fra en allerede eksisterende systemgrænse (objektiv grænse), som siger, at hvis man sparer mindre end ca. 23.240 kr. op om året, så kan man forvente en løbende pensionsudbetaling, der er mindre end 67.500 kr., hvilket bevirker, at man bliver berettiget til supplerende sociale ydelser og det fulde folkepensionstillæg. Andre undersøgelser anvender kriterier, der tager udgangspunkt i en mere subjektiv afgrænsning fx på baggrund af en statistiske fordeling – det gælder fx kravet om, at dækningsgraderne skal være større end 70 % af median dækningsgraden inden for bruttoindkomstdecilet. Sådanne statistiske kriterier kan være meget følsomme over for den valgte grænse (60 %, 70 % eller 80 %) og dermed også sårbar over for kritik. I kapitlet har vi også diskuteret andre overvejelser, man bør være opmærksom på, når man opgør restgruppen. Det gælder fx indkomstbegrebet (brutto eller netto?), opgørelsesperioden (1, 5 eller 10 år?), korrektion for stordriftsfordele (ækvivalering – bør man anvende et individ eller par perspektiv?) og den valgte population.

2. Restgruppeundersøgelser i tidligere undersøgelser

Der er over tid lavet mange forskellige analyser af "restgruppen". I dette kapitel gennemgår vi nogle udvalgte analyser for at illustrere, at de forskellige tilgange ved første øjekast når frem til ret forskellige estimater af restgruppens størrelse. Dog viser vi, at de store forskelle i størrelsesordenen reduceres markant, når man sørger for at gøre opgørelserne sammenlignelige mht., om de er opgjort for individet eller husstanden, eller om de er opgjort før eller efter skat/omfordeling.

Husstandstilgangen anvendes ofte, når restgruppen opgøres på baggrund af pensionisternes indkomster, og denne tilgang vurderer ofte restgruppen til at være markant mindre, end når individtilgangen anvendes. Individtilgangen anvendes typisk, når man ser på indbetalingerne. Det rejser derfor spørgsmålet om, hvorvidt det er husstandens økonomi eller individets økonomi, der bør anvendes?

Når man skal beskattes, kan man argumentere for, at det bør være husstandens økonomi, der anvendes, da man jo bør beskattes efter forbrugsmuligheder. En ulempe ved at bruge husstandstilgangen til at afgøre, om man sparer tilstrækkeligt op, er, at en person, der ikke sparer op, enten bliver afhængig af, at vedkommende har en partner, når han/hun skal pensioneres eller af, at det offentlige træder til og fylder op med forskellige tillægsydelse.

Hvilken tilgang, man synes, er den rigtige, afhænger således af, hvorvidt man vil undersøge, om individet i høj grad er afhængig af ydelser udefra, eller om individet ikke er afhængig af tilskud fra det offentlige for at opnå de forbrugsmuligheder, samfundet mener, han/hun bør have. Skal restgruppen måle antallet af pensionister med utilstrækkelig indkomst efter skat og omfordeling, eller skal restgruppen måle, hvor mange der sparer for lidt op til, at de kan klare sig uden at få tilført ekstra sociale ydelser fra det offentlige, når de går på pension.

En anden faktor, der har stor betydning for resultaterne, er, om man betragter restgruppen før eller efter skat og tilførsel af skattefrie supplerende sociale ydelser. Indkomstilgangen, som ofte bruges efter tilbagetrækningen, anvender ofte nettoindkomster eller nettodækningsgrader. Indkomstilgangen og nettodækningsgraderne resulterer ofte i en noget mindre restgruppe, end hvis indbetalingerne som erhvervsaktiv betragtes. Det hænger sammen med, at der i den nettoindkomst, der **ofte** anvendes, indgår supplerende sociale ydelser såsom ældrecheck, boligydelse, varmehjælp, helbredstillæg og personligt tillæg, som jo bl.a. har til formål at udligne den utilstrækkelige opsparing. Flere af disse ydelser er skattefrie, hvilket bevirker, at restgruppen reduceres, når indkomsten efter skat betragtes.

Nettotilgangen er derimod mere velegnet til at afgøre, om man ender med at have en tilstrækkelig indkomst, efter at det offentlige har suppleret med ekstra ydelser og lavet en skatteomfordeling. Derimod er indbetalingerne bedre egnet til at afgøre, om man sparer tilstrækkeligt op som erhvervsaktiv, til at være selvforsørgende på et niveau, der svarer til den indkomst, man havde som erhvervsaktiv.

2.1 En kort diskussion af tidligere restgruppeanalyser

Til at belyse ovenstående aspekter har vi udvalgt fire forskellige analyser (samt 2 kriterier), som definerer restgruppen ud fra forskellige tilgange/afgrænsninger og populationer:

- Ekspertudvalg om fattigdom (2013). En Dansk fattigdomsgrænse
- OECD – OECD's fattigdomsmål og EU's risiko for fattigdomsmål
- EU - EU's risiko for fattigdomsmål
- SFI (2014) – "Danskernes pensionsopsparinger og indkomster 2000-2011". Anvender to mål
- F&P (2013) – "Restgruppen med lav og utilstrækkelig pensionsopsparing". Anvender to mål
- ATP (2014) – "Hver tredje pensionist kan have ret til sociale ydelser i fremtiden?" Anvender ét mål.

Vi har valgt ovenstående fire analyser, fordi de samlet set er gode til at illustrere, hvilken betydning det får for opgørelsen af restgruppens størrelse, at man vælger forskellige tilgange til definitionen af restgruppen. I tabel 2.1 har vi samlet de fire analyser og for hver analyse besvaret følgende spørgsmål:

1. Hvilken tilgang har analysen haft (pensionsformuerne, indkomsterne eller indbetalingerne)?
2. Hvilken afgrænsning af restgruppen bruger analysen (absolut/relativ og objektiv/statistisk)?
3. Hvor stor definerer analyserne restgruppen til at være?

Af tabel 2.1 kan man se, at restgruppens størrelse kan variere fra at udgøre 0,3 % til 46 %, alt efter hvilken definition af restgruppen man anvender. De 0,3 % svarer til den officielle fattigdomsgrænse, hvis definition er, at den ækvivalerede nettoindkomst skal være mindre end 50 % af den ækvivalerede mediannettoindkomst i befolkningen i tre på hinanden følgende år, samtidig med at nettoformuen pr. voksen (aktiver-passiver) ikke må overstige 100.000 kr. (målt i 2012-kroner). Når andelen opgøres, så er det efter tilførslen af sociale ydelser, og målet udtrykker derfor, hvem der har meget lidt at leve for, efter det offentlige har suppleret indkomsten med ekstra ydelser.

Den bredeste definition, som vurderer restgruppen til at udgøre 46 % i tabel 2.1, svarer til, at man som 64-årig i 2012 havde en samlet pensionsformue, der var mindre end 1.090.000 kr. En pensionsformue på 1.090.000 kr. svarer til den formue, der kræves i dag for at kunne få en livslang pensionsydelse, der er stor nok (større end 67.500 kr.) til, at man som pensionist ikke er berettiget til andre sociale ydelser end den rene folkepension – de 46 % repræsenterer således noget helt andet end de 0,3 %. De 46 % repræsenterer, hvor mange der - inden det offentlige eller en partner træder til - har en formue, der er tilstrækkelig til at forsørge sig selv på et niveau, hvor man ikke længere vurderer, at det offentlige skal fylde op med ekstra sociale ydelser.

Tabel 2.1 – Oversigt over definitioner af restgruppen i tidligere analyser

Analyse	Tilgang	Afgrænsning	Størrelsen af restgruppen	Population
Fattigdomskommissionen 2013	Fattigdomsgrænse	En disponibel indkomst, der i 3 på hinanden følgende år er under 50 % af medianen for den disponible indkomst i befolkningen, og familiens formue er under 100.000 kr. pr. voksen . – Officielle grænse.	0,3 %	65+-årige folkepensionister i 2012 ekskl. familier med studerende.
OECD	Poverty rate	En disponibel indkomst, der er under 50 % af medianen for den disponible indkomst i befolkningen.	4,6 %	
EU (Eurostat)	Persons at-risk-of-poverty	En disponibel indkomst, der er under 60 % af medianen for den disponible indkomst i befolkningen.	6,0 %	
SFI 2014	Pensionsformue	Pensionsformue (64-årig) mindre end 1.090.000 kr.	46 %	64-årige i 2012
	Indbetalingerne	Indbetalinger over 5 år mindre end 20.000 kr. ekskl. ATP om året.	32 %	35-59-årige i 2008-2012
F&P 2013	Indbetalingerne1	Indbetalingsprocenten (ekskl. ATP) mindre end 4,54 % (50 % af median indbetalingsprocenten).	30,9 %	
	Indbetalingerne2	Indbetalingerne (ekskl. ATP) mindre end 7.100 kr. (6 % af enlig ikke forsørgende kontanthjælpssats).	26,9 %	25-59-årige i 2011, ekskl. studerende, tjenestemænd og invalidepensionister.
	Indbetalingerne3	Ingen pensionsindbetalinger (ekskl. ATP) mindre end 0 kr.	19,3 %	
	Indkomsterne1	Nettodækningsgrad mindre end 70 % af median dækningsgraden i hver tredjedel-indkomstgruppe (63,4 i lavindkomstgruppen).	15,8 %	65-årige folkepensionister ekskl. tjenestemænd og pensionister med mere end 5.000 i erhvervsindkomst.
	Indkomsterne2	Ækvivaleret nettodækningsgrad mindre end 70 % af mediandækningsgraden i hver tredjedel-indkomstgruppe (62,2 % i lavindkomstgruppen).	3,7 %	
ATP 2014	Indbetalingerne	Indbetalinger over 10 år mindre end 23.240 kr. inkl. ATP om året.	33 %	30-59-årige 2003-2012
	Indbetalingerne	Indbetalinger over 10 år lig med 0 kr. inkl. ATP om året.	2 %	30-59-årige 2003-2012

De 0,3 % repræsenterer derimod en gruppe, man mener, der er permanent fattige, selv efter at det offentlige eller en partner har suppleret med ekstra indkomster. Langt størstedelen af de 0,3 % er brøkpensionister fra mindre udviklede lande. Hvis man ophæver formuekriteriet i fattigdomsopgørelsen og samti-

dig øger medianindkomstgrænsen fra OECD's 50 % af medianen til EU's Risk of Poverty-grænse på 60 % af medianen, så var der 6 % fattige pensionister i 2012 i Danmark.

I tabel 2.1 er der også flere undersøgelser, der har anvendt indbetalingerne til at opgøre størrelsen af restgruppen. Anvendes en indbetalingsgrænse på 23.240 kr. om året (inkl. ATP) over en årrække, så indbetalte ca. 33 % af de 30-59-årige mindre end denne grænse om året til pension. Indbetalinger på mere end 23.240 kr. om året igennem arbejdslivet svarer til, at man som pensionist vil kunne forvente en livslang pensionsydelse på mere end 67.500 kr., hvilket er systemets grænse for, hvornår det offentlige fylder op med ekstra sociale ydelser – indbetalinger på 23.240 kr. om året gennem et helt arbejdsliv er ækvivalent til en pensionsformue på ca. 1.090.000 kr. ved overgangen til folkepensionsalderen. En tredjedel af den nuværende erhvervsaktive befolkning vil ud fra et individperspektiv kunne forvente at få supplerende sociale ydelser som pensionist. Det tilsvarende tal for pensionisterne i 2012 var 46 %, hvilket betyder, at vi kan forvente en reduktion i andelen, der skal have supplerende sociale ydelser i fremtiden, men andelen vil stadig være på et højt grundlæggende niveau.

En mere restriktiv grænse i forhold til indbetalingerne er at anvende en grænse på 0 kr. Anvendes denne grænse, var der ifølge tidligere undersøgelser 19 %, der ikke indbetalte til en søjle 2- eller 3-pension (arbejdsmarkedspension eller privat pension) i 2011 blandt de 25-59-årige, og kun 2 % der ikke indbetalte til nogen former for pension overhovedet over en 10-årig periode blandt de 30-59-årige. En grænse på 0 kr. betyder, at man vil ende med en pensionsopsparing på 0 kr. og derfor måske være berettiget til det fulde niveau af en række målrettede supplerende sociale ydelser – herunder ældrechecken. Mange personer med en meget lille pensionsopsparing vil dog også være berettiget til disse ydelser, hvilket en grænse på 0 kr. ikke fanger. En grænse på 0 kr. er derfor ikke særlig anvendelig til hverken at vurdere, hvorvidt man bliver selvforsørgende, eller hvorvidt ens nettoindkomst kan forventes at blive tilstrækkelig. Opgøres personerne, der indbetalte 0 kr. til pension, så vil gruppen primært bestå af selvstændige og førtidspensionister på den gamle førtidspensionsordning. En del af førtidspensionisterne vil dog være dækket af bidragsfrie indbetalinger.

En tredje tilgang, der anvendes i undersøgelserne i tabel 2.1, er nettodækningsgraderne, som modsat indkomsterne tager højde for den indkomst, man har haft igennem arbejdslivet. I de beregninger, der er taget med i tabel 2.1, er anvendt en nettodækningsgradsgrænse på 70 % af mediandækningsgraden inden for det indkomstdecil, man tilhørte som erhvervsaktiv. Årsagen til, at man har anvendt en varierende grænse for hvert indkomstdecil, er, at dækningsgraderne typisk vil være faldende med indkomsten, og derfor ville en grænse på 70 % af den over-all mediandækningsgrad medføre, at rigtig mange af de mest velhavende pensionister ville ende i restgruppen.

Ser vi først på individtilgangen, så var der ca. 16 % af de 65-årige folkepensionister, der havde en nettodækningsgrad, som var mindre end 70 % af mediandækningsgraden inden for samme indkomstdecil. Korregerer man for husstandseffekten, og laver man samtidig en ækvivalering af indkomsterne svarende til den stordriftsfordel, som en husholdning med flere personer har i forhold til en husstand med én per-

son, så falder restgruppens størrelse til 3,7 %. Husstandskorrekturen har således ret stor betydning for restgruppens størrelse, når den defineres på denne måde. Det bør her bemærkes, at den valgte grænse på 70 % er en ren statistisk grænse, og hvis man fx valgte at sige 80 % af medianen inden for hvert decil, så ville gruppen vokse til næsten 30 % (individtilgangen), som vi skal se senere. En anden ting, man også bør bemærke, er, at ligesom for indkomsterne, så indeholder dækningsgraderne effekten af beskatningen og omfordelingen, så derfor er nettodækningsgraden et udtryk for størrelsen af restgruppen efter det offentlige har fyldt op og omfordelt via skattebehandlingen. Dækningsgraderne repræsenterer et relativt mål og siger implicit, at hvis man havde en meget lav indkomst, før man gik på pension, så er det ikke et problem, at indkomsten også er meget lav, efter man er gået på pension.

2.2 En sammenligning af forskellige restgruppedefinitioner

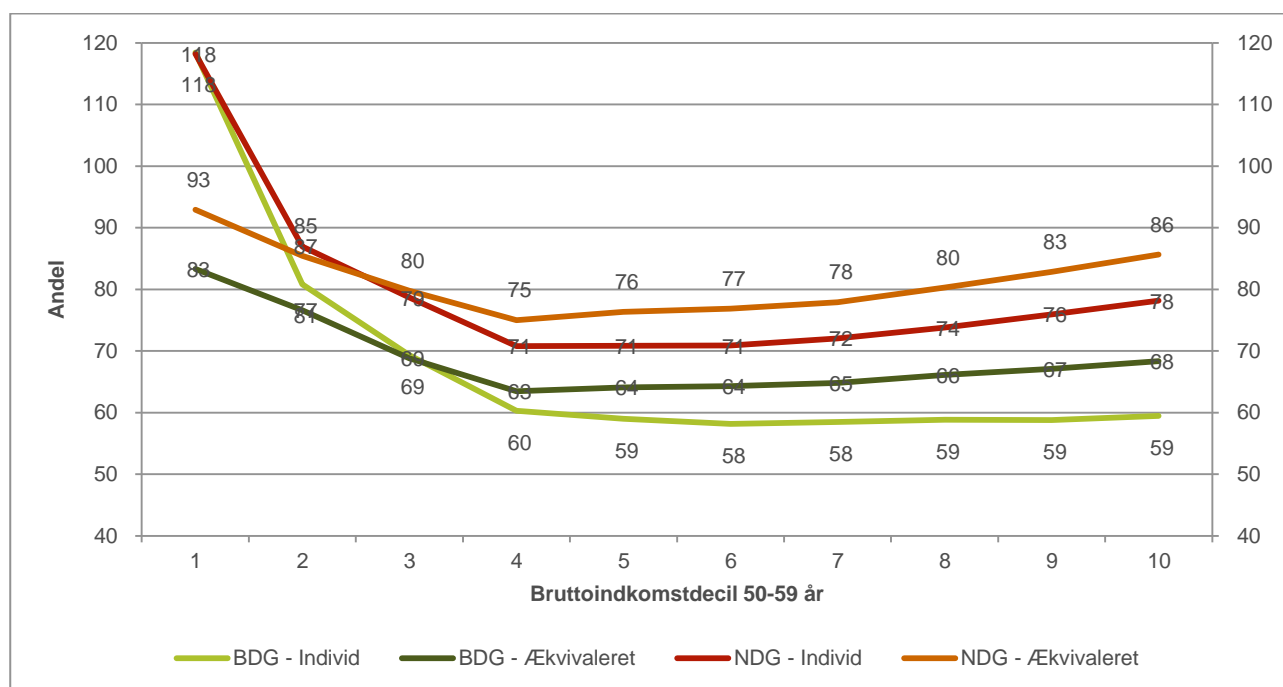
For at vi kan lave en mere direkte sammenligning af restgruppemålene i tabel 2.1 og de forskellige kriteriers betydning, samt se hvordan restgruppen fordeler sig ud over decilerne, har vi genberegnet nogle af målene på den samme population i 2012. Vi har således genberegnet restgruppestørrelserne på baggrund af indbetalingerne, indkomster og nettodækningsrader for dem, der var 68 år i 2012, baseret på deres tilknytning til arbejdsmarkedet som 50-59-årig i perioden 1994-2003.

2.2.1 Brutto- og nettodækningsgrader

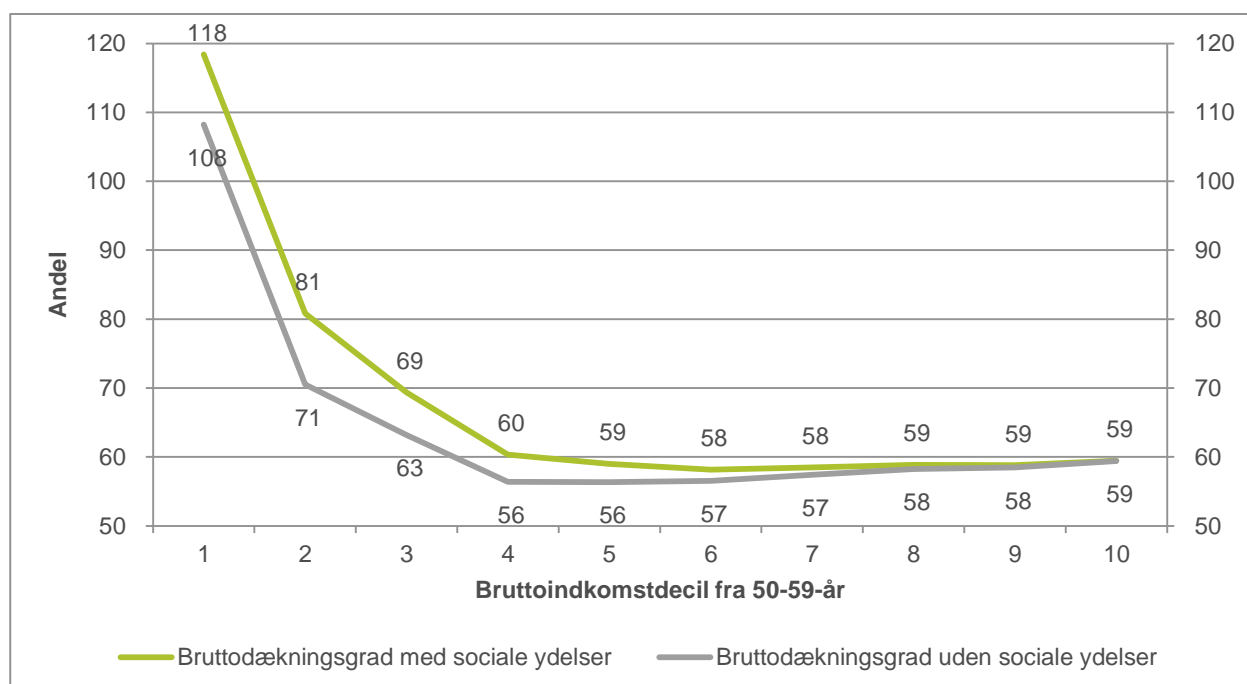
Figur 2.2.1a viser brutto- og nettodækningsrader beregnet for hhv. individet og ækvivaleret for husstanden. Dækningsgraderne er beregnet som indkomsten som 66-68-årig i forhold til indkomsten som 50-59-årig. Fra figur 2.2.1a kan man se, at uanset hvilken dækningsgrad man kigger på, så falder den frem til 5. decil, hvorefter niveauerne er rimeligt konstante frem til 10. decil. De ækvivalerede dækningsgrader ligger generelt over de individuelle dækningsgrader. I decil 1-2 ligger de individuelle dækningsgrader dog lavere end de ækvivalerede dækningsgrader, hvilket skyldes, at de fleste par-personer i decil 1-2 er i et parforhold med en person fra et højere decil, hvor dækningsgraderne typisk er lavere, og derfor trækkes gennemsnittet ned. Årsagen til, at dækningsgraderne er faldende hen over de første deciler, er, at folkepensionen i udgangspunktet har samme niveau for alle indkomster, at skatten er progressiv, og at de skattefrie sociale ydelser primært tildeles i bunden.

Bruttodækningsgraderne i figur 2.2.1a er generelt lavere end nettodækningsgraderne, hvilket hænger sammen med, at indkomstniveauerne før pensionering generelt er højere end efter pensionering, og at skattesystemet er progressivt.

Figur 2.2.1a Brutto – og nettodækningsgrader for individet, husstanden og ækvivaleret - 68-årige 2012 (66-68/50-59 år)

Figur 2.2.1b – Bruttodækningsgrad med og uden sociale ydelser for en 68-årig i 2012 i forhold til indkomsten som 50-59-årig – opgjørt for individet

Opgørelsen i figur 2.2.1a indeholder de supplerende sociale ydelser i beregningen og viser derfor dækningsgraderne, efter det offentlige har tilført supplerende ydelser. Derfor har vi i figur 2.2.1b opgjørt dæk-

ningsgraden med og uden supplerende sociale ydelser opdelt på bruttoindkomstdeciler. Nå vi opdeler efter indkomstdeciler kan vi se, at bruttodækningsgraden falder med 10 procentpoint i de 2 første indkomstdeciler, hvilket er et ret markant fald.

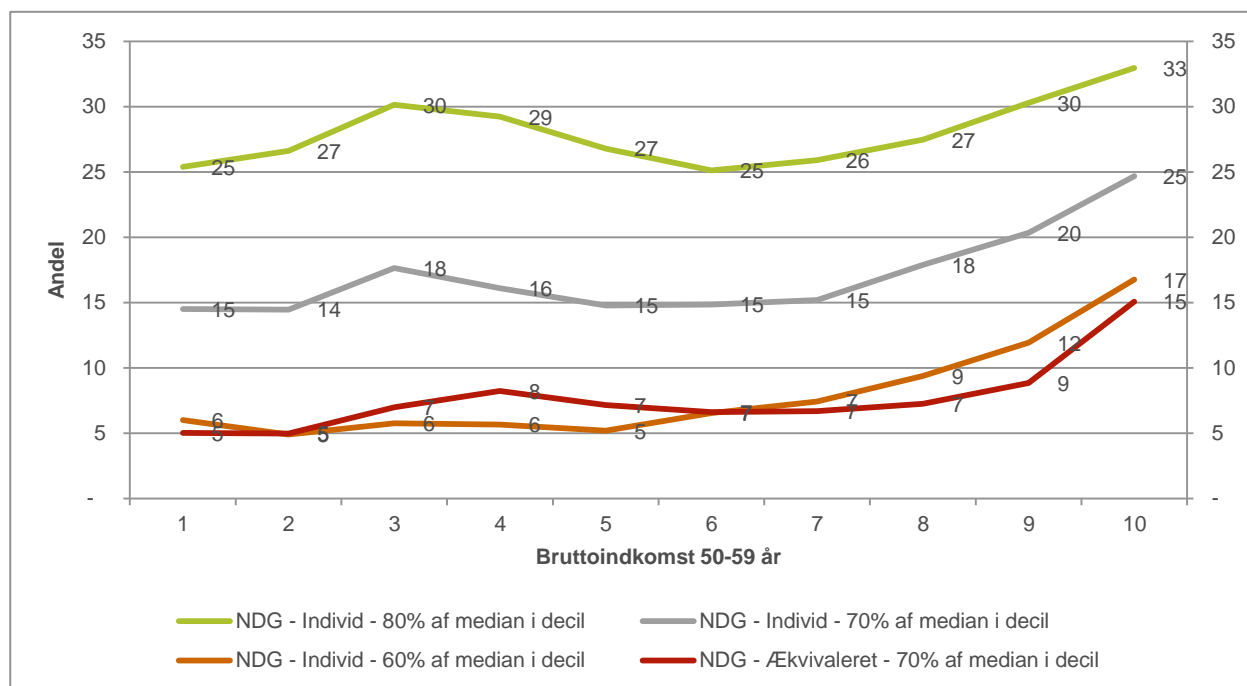
På baggrund af data gennemgået i dette afsnit må vi konkludere, at dækningsgradstilgangen baseret på nuværende pensionister er mest egnet til at måle, hvorvidt de nuværende indbetalingsregler kombineret med de nuværende offentlige ydelser formår at bringe pensionisterne op på et passende indkomstniveau. Dækningsgraderne er derimod mindre velegnet til at måle, hvorvidt de nuværende opsparingsregler formår at tilvejebringe en tilstrækkelig pension, fordi beregningerne typisk inddrager de ydelser, der i dag anvendes til netop at kompensere for utilstrækkelige indbetalinger/opsparing.

2.2.2 Restgruppen defineret ud fra et konkret dækningsgradsmål

I dette afsnit opgør vi restgruppen som værende personer, der havde en relativt lav dækningsgrad sammenlignet med andre med lignende indkomster som erhvervsaktiv. Figur 2.2.2a viser restgruppens defineret som 60, 70 og 80 % af mediannettodækningsgraden inden for decilet beregnet for hhv. individ- og ækvivalerede indkomster. Ser vi først på betydningen af forskellen imellem 60, 70 og 80 % af mediannettodækningsgraden inden for decilet for individindkomsterne, kan vi se, at størrelsen af restgruppen ændrer sig meget markant, alt efter hvilken af de tre kriterier der anvendes. Sættes grænsen op til fx 80 % af medianen, udgør restgruppen omkring 30 % af alle de 68-årige, mens en grænse på 60 % af medianen resulterer i, at restgruppen reduceres til at udgøre ca. 10 %. Fordi restgruppens størrelse svinger så meget, når grænsen ændres, og grænsen samtidig er en subjektiv, statistisk fastsat grænse, så gør det denne definition af restgruppen mere sårbar over for kritik.

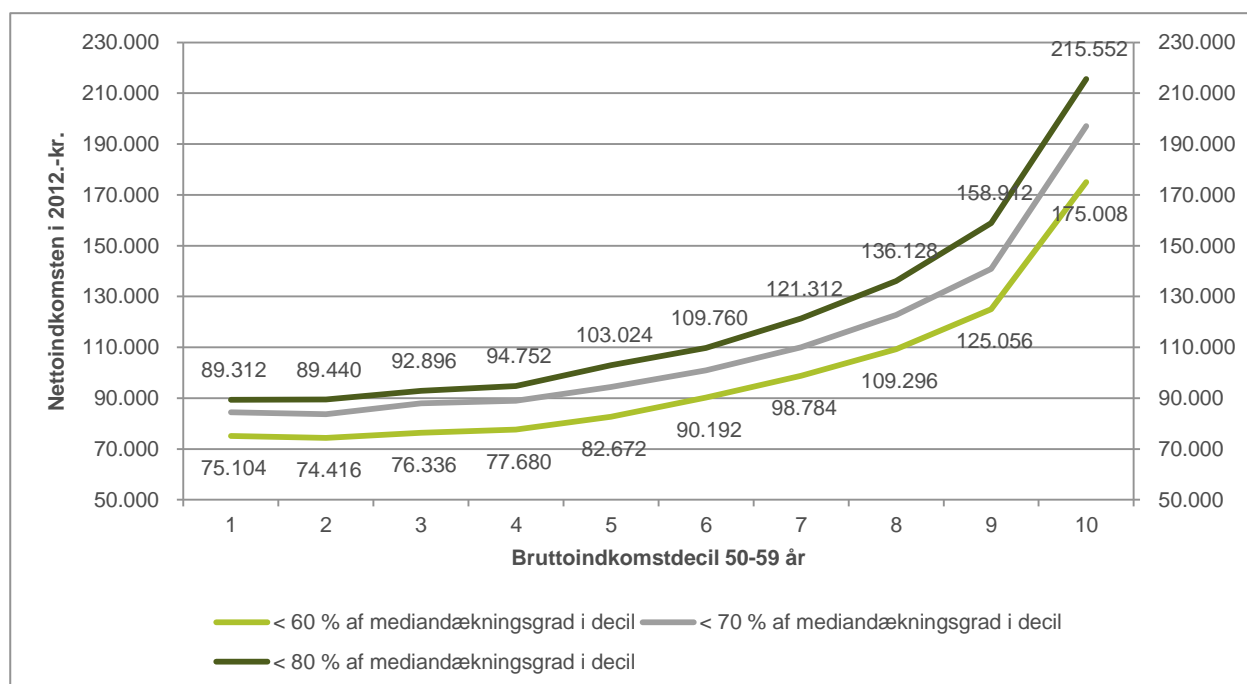
En anden pointe, man bør bemærke sig ved denne restgruppedefinition, er, at andelen af personer i restgruppen stiger hen over indkomstdecilerne, hvilket er i modstrid med de fleste andre definitioner af restgruppen på pensionsområdet. Fra figur 2.2.2a kan vi således se, at 18,6 % af personerne i indkomstdecil 6-10 placeres i restgruppen, mens det "kun" er 15,5 % af personerne i indkomstdecil 1-5. Årsagen er, at dette restgruppebegreb alene ser på den relative indkomst for individet før og efter pensionering, mens den absolutte indkomst ikke har nogen indflydelse på målet. Den relative tilgang har dermed stærkt fokus på det individuelle indkomstudjævningsperspektiv frem for et public policy perspektiv, der også inddrager, hvorvidt pensionerne er tilstrækkelige.

Figur 2.2.2a – Nettodækningsgrader beregnet for individet, husstanden og ækvivaleret – hhv. 60, 70 og 80 % af median i decilet – 68-årige (66-68/50-59 år)

Når så relativt mange fra de højeste indkomstdeciler placeres i restgruppen, så betyder det, at restgruppen består af mange personer, som har langt højere indkomster end personer uden for restgruppen fra decil 1-5.

Figur 2.2.2b – Mediannettoindkomsten i decilet for personer der havde mindre end 60, 70 og 80 % af mediandækningsgraden i decilet – 68-årige i 2012

Dette illustreres bedst ved at vise medianindkomsterne for personer i restgruppen hen over decilerne – se figur 2.2.2b. Figur 2.2.2b viser, at medianindkomsten som 68-årig for personer i restgruppen - defineret ud fra dækningsgradsprincippet i figur 2.2.2a - stiger hen over decilerne. Det man sætligt bør bemærke i figur 2.2.2a er, at andelen af personer i decil 6-10 er større end antallet af personer i decil 1-5. Ser vi lidt nærmere på tallene, så kan vi se, at mediannettoindkomsten i 10. decil var over 200.000 kr. (ved 70 % målet), mens det tilsvarende beløb var ca. 85.000 kr. for en person i 1. decil fra restgruppen. Dækningsgradstilgangen placerer således en stor gruppe personer fra de højeste indkomstdeciler i restgruppen, selvom de har meget højere nettoindkomster end mange af de personer i decil 1-5, som ikke placeres i restgruppen.

Restgruppen defineret ud fra 50 og 60 % af medianindkomsten

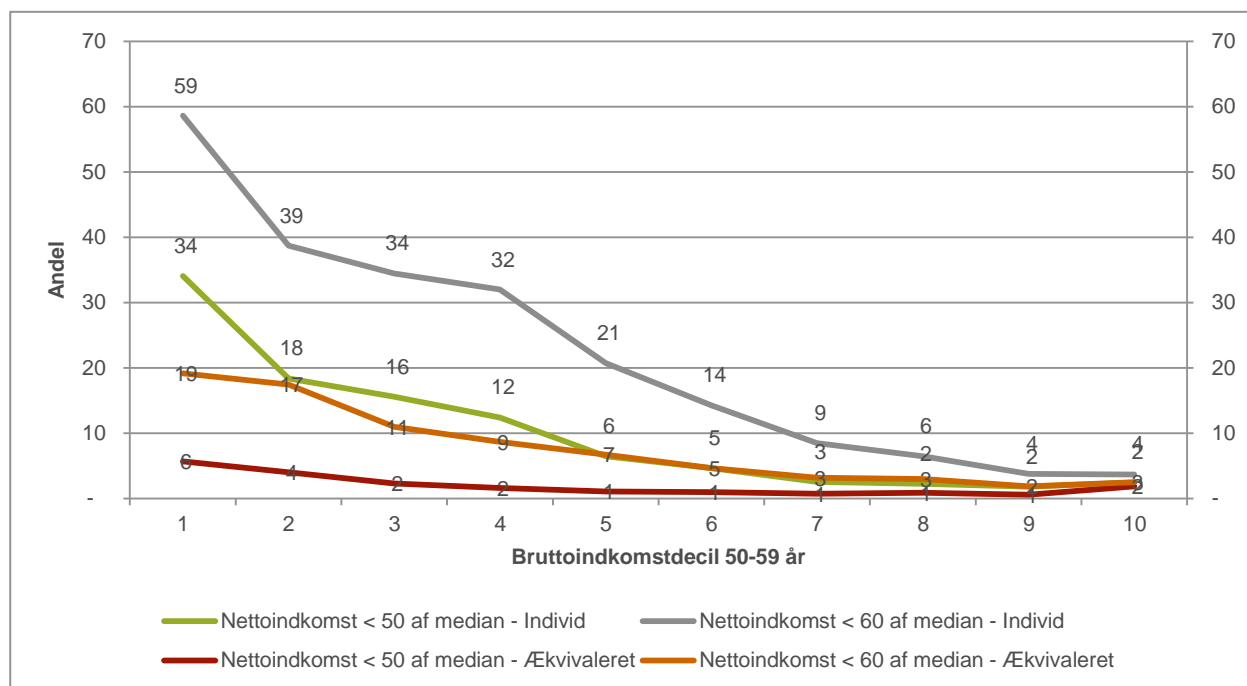
En indkomstgrænse på 50 % af medianen svarer til den grænse, OECD bruger i deres opgørelser, og de 60 % svarer til den grænse, EU betegner som "Risk of poverty". Definerer vi derfor restgruppen som de 68-årige i 2012, der havde mindre end 50 % eller 60 % af medianindkomsten i hele befolkningen, så ser andelen ud som i figur 2.2.3.

Det første man bemærker fra figur 2.2.3 er, at restgruppeandelen falder markant hen over indkomstdecilerne. Anvendes EU's Risk of poverty (60 % af medianen – individ), så var der 59 % af personerne i indkomstdecil 1, der tilhørte restgruppen, mens andelen faldt til 4 % i decil 10. Hvis OECD's "fattigdomsgrænse" anvendes, så var der 34 % i decil 1 og 2 % i decil 10, der placeredes i restgruppen.

Forskellen på figur 2.2.3 (mindre end 50 og 60 % af medianindkomsten i befolkningen) og figur 2.2.2a (mindre end 60, 70 og 80 % af mediandækningsgraden i indkomstdecilet) er, at restgruppedefinitionen i figur 2.2.3 tager udgangspunkt i en grænse, der er relativ i forhold til hele befolkningen og ikke bare det decil, man selv befinder sig i, samt at målet vurderes i forhold til indkomsten og ikke dækningsgraden. Det er en vigtig forskel at vurdere på baggrund af indkomsterne i stedet for dækningsgraderne, fordi man ved dækningsgradsberegningen bliver sin egen kontrolperson. Ved at anvende individet som sin egen kontrolperson (som dækningsgraderne gør), så antages det implicit, at en meget lav indkomst som pensionist ikke er et problem, hvis du også har haft en meget lav indkomst før du gik på pension (fra 50-59 år).

Som nævnt tidligere har det stor betydning for opgørelsen af restgruppen, om den opgøres ud fra indkomsterne og dækningsgraderne eller ud fra indbetalingerne. Den væsentligste forskel er, at indkomsterne og dækningsgraderne typisk er opgjort, efter at det offentlige har tilført ekstra sociale ydelser, mens indbetalingerne illustrerer, i hvilket omfang individet sparer tilstrækkeligt op til ikke at være afhængig af supplerende sociale ydelser.

Figur 2.2.3 – Nettoindkomsten hhv. mindre end 50 og 60 % af median nettoindkomsten i befolkningen beregnet for individet, husstanden og ækvivaleret – 68-årige 2012

En måde at illustrere denne pointe på er ved at opgøre andelen, der havde mindre end 50 % af brutto- og nettoindkomsten efter modtagelsen af forskellige private og offentlige ydelser – se tabel 1. Tabellen viser andelen, der havde en brutto-/nettoindkomst mindre end 50 % af median brutto-/nettoindkomsten i befolkningen efter tilføjelse af de forskellige indkomstkilder. Første linjer viser, at 100 % af de 68-årige har mindre end 50 % af medianindkomsten for befolkningen, hvilket er klart da folkepensionens grundbeløb maksimalt udgør 71.964 kr. (2015). Bevæger vi os længere ned i de forskellige ydelser, kan vi se, at udbetalinger fra egne pensioner (ATP, søjle 2 og 3 samt tjenestemandspensioner) flytter 50 % af personerne ud af restgruppeopgørelsen, når vi betragter nettoindkomsten. Lønindkomst, selvstændig indkomst, formueindkomst og lejeværdi af egen bolig flytter yderligere 19,4 % ud af denne definition af restgruppen.⁶ Før indregning af skattefrie ydelser som boligydelse og varmhjælp var der 13,5 %, der havde en nettoindkomst, der var mindre end 50 % af medianindkomsten i befolkningen. Efter udbetaling af disse ydelser falder andelen til 10,1 %.

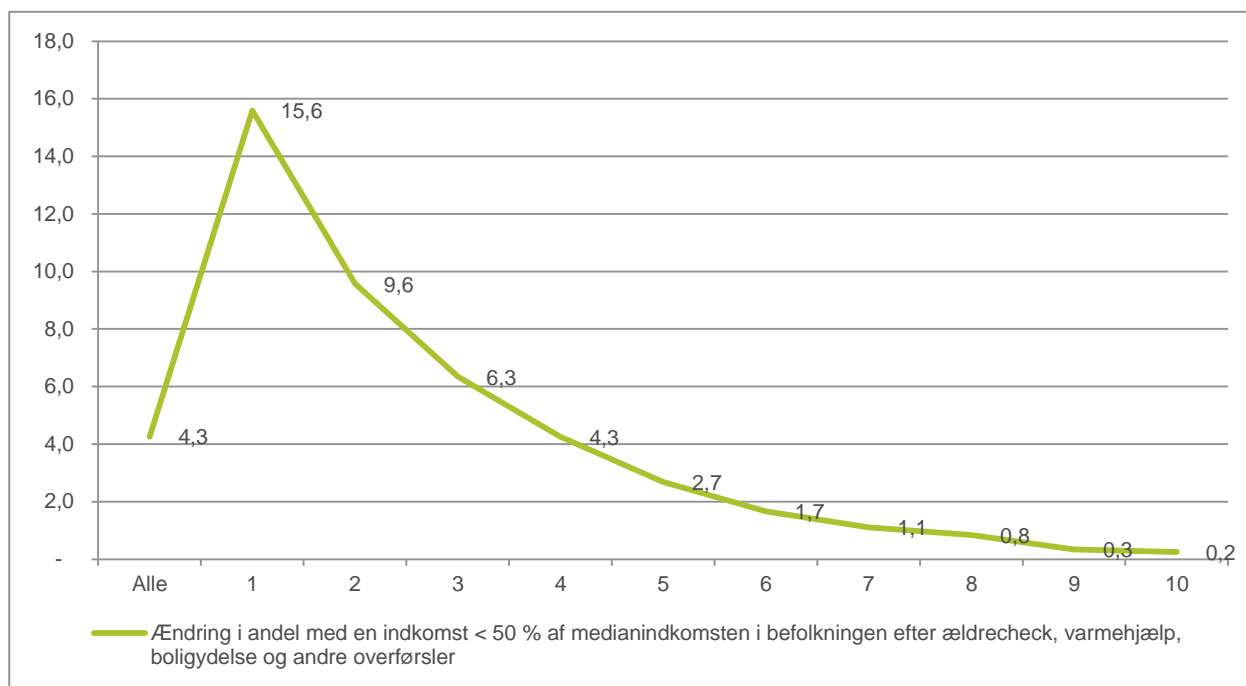
⁶ Det bør dog her bemærkes, at det kun er en mindre andel, der modtager lønindkomst som 68-årig, og at andelen nærmest forsvinder efter 70-75-års alderen.

Tabel 2.2.1 – Andel af de 68-årige med brutto- og nettoindkomst mindre end 50 % af medianindkomsten i befolkningen

	Brutto	Netto
Folkepensionens grundbeløb	100,0	100,0
Folkepensionens tillæg	82,7	82,9
Ældrecheck	82,6	81,9
ATP	80,0	71,1
Søjle 2 og 3	51,8	43,3
Tjenestemandspension	41,1	32,9
Lønindkomst	33,4	25,1
Selvstændig indkomst	30,8	22,6
Formueindkomster	28,2	19,6
Lejeværdi af egen bolig	18,4	13,5
Andre overførsler	18,3	13,2
Skattefri førtidspension	18,2	13,2
Boligydelse	15,2	10,5
Varmehjælp	14,9	10,1
Indkomst mindre end 50 % af median – Individ	14,9	10,1
Indkomst mindre end 50 % af median – Husstand	12,6	5,8
Indkomst mindre end 50 % af median – Ækvivaleret	3,9	2,0
Indkomst mindre end 60 % af median – Individ	27,0	22,1
Indkomst mindre end 60 % af median – Husstand	29,4	19,0
Indkomst mindre end 60 % af median – Ækvivaleret	16,2	7,8

Tabel 2.2.1 undervurderer betydningen af de supplerende sociale ydelser (ældrecheck, boligydelse, varmhjælp, helbredstillæg og personligt tillæg), fordi en stor andel af befolkningen i de højere indkomstdeciler ikke modtager ydelserne. I figur 2.2.4 har vi derfor opgjort ændringen i andelen, der havde en nettoindkomst der var mindre end 50 % af mediannettoindkomsten i befolkningen før og efter de supplerende sociale ydelser, **opdelt på indkomstdeciler**. Figuren viser, at de supplerende sociale ydelser reducerer andelen, der havde en nettoindkomst der var mindre end 50 % af medianindkomsten, markant i de første deciler. Det er fordi, det netop er personerne i decil 1-2, der også sparer relativt lidt op til pension igennem arbejdslivet, og som derfor får brug for supplerende sociale ydelser.

Figur 2.2.4 – Ændring i andel med nettoindkomst mindre end 50 % af mediannettoindkomsten i befolkningen efter ældrecheck, varmhjælp, boligydelse og andre særlige overførsler.

2.2.3 Restgruppen defineret ud fra indbetalingerne

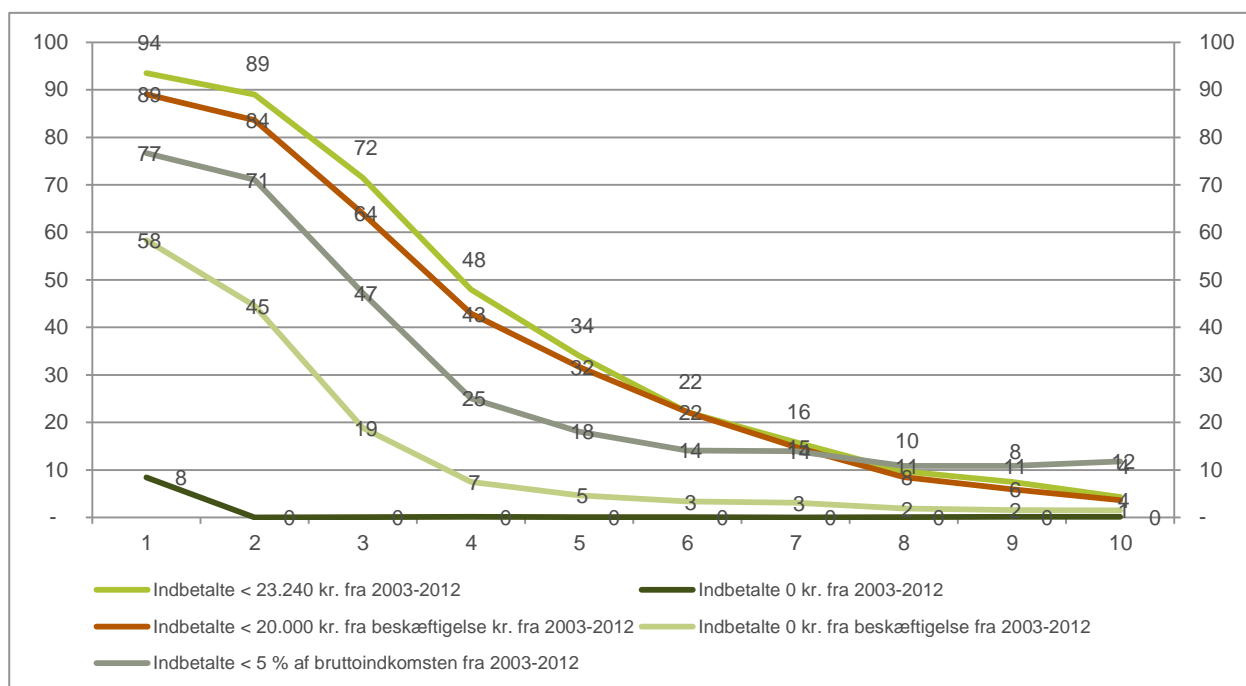
Som tidligere nævnt har en opgørelse af restgruppen baseret på indbetalingerne den fordel, at de afspejler de nuværende indbetalingsregler, samtidig med at opgørelsen illustrerer i hvilket omfang, at indbetalingerne er tilstrækkelige til at sikre uafhængighed af supplerende sociale ydelser som pensionist. I figur 2.2.5 har vi defineret restgruppens størrelse på baggrund af indbetalingerne til pension fra 50-59-års alderen for dem, der var 68 år i 2012. Vi har indsat tre forskellige grænser i figuren: a) dem der betalte mindre end 23.240 kr. om året, b) dem der betalte 0 kr. om året og c) dem der betalte mindre end 5 % af bruttoindkomsten om året.

Andelen, der indbetalte mindre end 23.240 kr. og 5 % af bruttoindkomsten, ligner hinanden en hel del, og andelen falder kraftigt hen over indkomstdecilerne. Samlet set er der dog flere, der indbetaler mindre end 23.240 kr. – især i de laveste indkomstdeciler.

Af figuren fremgår det, at en anseelig andel ikke indbetaler 23.240 kr. i de højere deciler, selvom deres indkomst var stor "nok" til, at de kunne indbetale til pension. Ud fra figuren kan vi også se, at der nærmest ikke er nogen, der indbetaler 0 kr. til pension over en 10-årig periode. Det hænger sammen med, at stort set alle overførselsindkomstmodtagere indbetaler til ATP, så det er kun nogle selvstændige og mange førtidspensionister på den gamle ordning, som ikke indbetaler til pension overhovedet. Når vi kigger på indbetalingerne for de 68-årige i 2012 fra de var 50-59 år, så svarer det til at se på deres indbetalinger i perioden 1994-2003, hvor arbejdsmarkedspensionerne og ATP stadig var under opbygning/udbygning. Det at arbejdsmarkedspensionerne først har været under opbygning op igennem

1990'erne og nullerne har betydet, at andelen, der indbetalte mindre end 23.240 kr., er højere for de 68-årige i 2012 (40 %), end den er for de 30-59-årige i dag (35 %), fordi de 68-årige kun har haft en meget kort periode, hvor de har indbetalt de høje satser, man i dag indbetaler.

Figur 2.2.5 – Andelen der indbetalte mindre end 23.240 kr. årligt, 20.000 kr. årligt, 0 kr. årligt og 5 % af bruttoindkomsten årligt fra 50-59 års alderen – vurderet som 68-årig 2012

2.2.4 En sammenligning af udvalgte restgruppedefinitioner

Afslutningsvis vil vi prøve at sammenholde nogle af de restgruppemål, vi netop har gennemgået. Vi har valgt at sammenligne individmålene, da vi mener, at det er afgørende, at individet stiler efter at kunne opnå en rimelig indkomst som pensionist, uden at han/hun skal være afhængig af en partner, eller af at det offentlige løfter indkomsten op på det niveau, man finder acceptabelt. Vi sammenligner derfor følgende definitioner i figur 2.2.6:

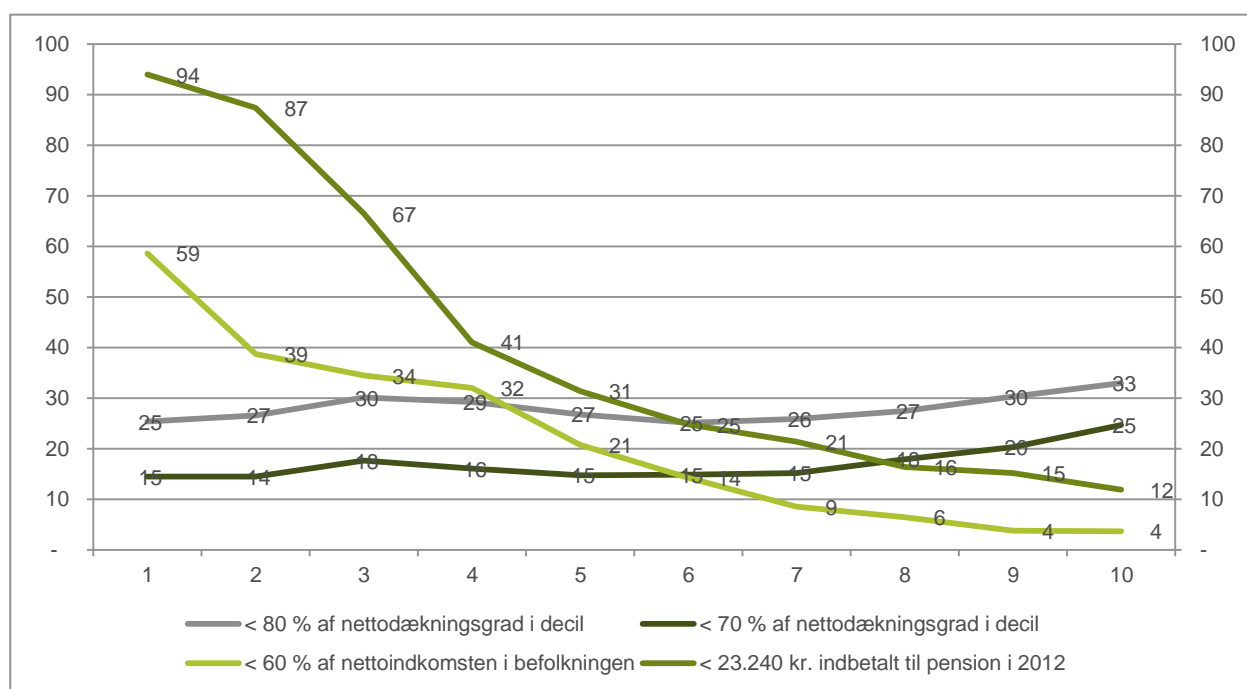
1. En nettoindkomst mindre end 50 % af nettomedianindkomsten i befolkningen som 68-årig.
2. En nettoindkomst mindre end 60 % af nettomedianindkomsten i befolkningen som 68-årig.
3. En samlet indbetaling mindre end 23.240 kr. om året til pension fra 50-59-årsalderen.
4. En nettodækningsgrad mindre end 70 % af mediandækningsgraden i det pågældende decil.

Af figur 2.2.6 kan vi se, at indbetalingskriteriet og indkomstkriteriet har samme udvikling i kurverne – der er relativt mange i restgruppen i de laveste indkomstdeciler, mens andelen falder meget frem til omkring 6. decil. Restgruppen er større, når indbetalingskriteriet på 23.240 kr. anvendes, end når 60 % af medianindkomsten i befolkningen anvendes. Det skyldes som tidligere illustreret, at indkomstvurderingen er lavet efter tilførsel af supplerende sociale ydelser, mens indbetalingsopgørelsen netop vurderer, hvor

mange der vil få brug for sociale ydelser. Restgruppen vurderet ud fra indkomster og dækningsgrader vurderer således restgruppens størrelse efter de socialpolitiske foranstaltninger, der har til formål at kompensere for manglende egen indkomst (egenindbetalinger).

En anden væsentlig observation i figur 2.2.6 er, at når dækningsgradsdefinitionen (mindre end 70 % inden for decilet) anvendes, så placeres relativt flere i restgruppen fra 6.-10. decil end fra 1.-5. decil, hvilket afviger noget fra den generelle opfattelse af restgruppen. Årsagen til denne lidt pænikære observation er, at dækningsgradstilgangen alene forholder sig til individets relative indkomst og ikke til, om individet har en indkomst, der giver en passende levestandard. Et individ i de højere deciler, som placeres i restgruppen ud fra dækningsgradstilgangen, kan således godt have en relativt høj indkomst, så længe personen blot har haft en endnu højere indkomst tidligere. Den filosofi er lidt i strid med det, der normalt forstås ved restgruppen på pensionsområdet.

Figur 2.2.6 – En sammenligning af restgruppen opgjort ud fra indkomsterne, dækningsgraderne og indbetalingerne – vurderet som 68-årig 2012

En anden udfordring ved at anvende dækningsgraderne er, at der ikke findes en naturlig grænse, som kan anvendes til at definere restgruppen. Valget af en grænse på 70 % af mediandækningsgraden inden for decilet kan fremstå arbitrær, og vælges i stedet en grænse på 80 % af mediandækningsgraden så fordobles restgruppen næsten. Figur 2.2.1a illustrerede dog, at det samme dækningsgradsniveau ikke egner sig til at blive brugt på tværs af indkomstdecilerne, så det er bedre at anvende differentierede grænser for hvert decil, selvom et sådant mål måske bør justeres yderligere for at sikre en bedre balance imellem andelen, der placeres i restgruppen fra hhv. de lave og høje indkomstdeciler.

2.3 Sammenfatning af kapitel 2

I dette kapitel har vi gennemgået restgruppedefinitionen i et udvalg af tidligere undersøgelser, som direkte eller indirekte har beskæftiget sig med "restgruppen" på pensionsområdet. De valgte analyser blev udvalgt, fordi de anvender et bredt spektrum af de kriterier/definitioner (brutto vs. netto, relativ vs. absolut, objektiv vs. statistisk, individ vs. ækvivaleret), der blev diskuteret i kapitel 1, og derfor er de gode til at illustrere, hvad det betyder for restgruppens størrelse, om man anvender den ene eller den anden tilgang.

Der er stor forskel på, om man opgør restgruppen som dem, der var permanent fattige (0,3 %) ud fra den ækvivalerede familieindkomst inkl. supplerende sociale ydelser, eller om den opgøres ud fra en opgørelse, der fokuserer på, hvem der kan forvente, at blive afhængig af supplerende sociale ydelser, fordi de selv sparer relativt lidt op til pension (35 %). Analyserne viste, at ækvivalering af indkomsten og udbetaling af supplerende sociale ydelser reducerer restgruppen kraftigt, og det rejser samtidig spørgsmålet, om det er individets egen evne til at være selvforsørgende (ud over folkepensionen), man ønsker at måle, eller om man ønsker at måle andelen, der efter et løft af en evt. partner og det offentlige har en tilstrækkelig indkomst?

For at kunne sammenligne de begreber, vi gennemgik fra de andre analyser, har vi selv beregnet de fleste af "restgruppe"-målene for dem, der var 68 år i 2012, så vi kunne se, hvilken indflydelse de forskellige kriterier havde på restgruppens størrelse.

Beregningerne viser, at der er stor forskel i dækningsgradsniveauet alt afhængig af, om man anvender brutto- eller nettodækningsgraderne – nettodækningsgraderne er generelt højere. Ækvivaleres dækningsgraderne, bliver niveauet også højere, da personer med lave dækningsgrader typisk løftes af deres partner. Dækningsgraderne har typisk været opgjort ud fra nettoindkomsterne, hvilket betyder, at de supplerende sociale ydelser, som har bl.a. har til formål at kompensere for manglende pensionsindbetalinger, indgår i beregningen.

Anvendes en konkret restgruppedefinition, som fx placerer personer med mindre end 70 % af mediandækningsraden inden for indkomstdecilet i restgruppen, så ender man med en restgruppe, hvor der er flere personer fra decil 6-10 end fra decil 1-5. Det hænger sammen med, at en sådan restgruppedefinition alene lægger vægt på den relative indkomst, hvor individet er sin egen kontrolperson. Dette mål siger derfor implicit, at hvis man havde en meget lav indkomst, inden man gik på pension, så følger det, at det kan man også, efter man er gået på pension. Det medfører, at mange personer ifølge denne restgruppedefinition har højere indkomster end personerne uden for restgruppen.

Anvendes i stedet en restgruppedefinition af, hvorvidt indkomsten er større end 50 % (OECD) eller 60 % (EU) af medianindkomsten i befolkningen, så tilhørte hhv. 15 % og 27 % restgruppen (ud fra bruttoindkomsterne). Disse mål er også relative restgruppebegreber, men her er det hele befolkningen, der er

”kontrolpersonen”, så en lav indkomst som pensionist er tilstrækkeligt til at havne i restgruppen, uanset om indkomsten også var lav, før man gik på pension.

Endelig har vi opgjort restgruppen ud fra indbetalingerne til pension som erhvervsaktiv på baggrund af indbetalingerne fra 50-59 år for en 68-årig i 2012. Restgruppen udgør ud fra denne definition ca. 40 % for de 68-årige. De 40 % svarer nogenlunde til den andel, der modtog det fulde folkepensionstillæg, og som dermed potentielt kan være berettiget til supplerende sociale ydelser. Over den 10-årige periode var der næsten ingen, der indbetalte 0 kr. til pension.

3. Restgruppen defineret ud fra indbetalingerne til pension

Vi har valgt at definere restgruppen ud fra indbetalingerne, da vi er interesseret i at undersøge, hvordan de nuværende pensionsindbetalingsregler påvirker restgruppens størrelse fremover, og det er ikke muligt ved at kigge på indkomsterne eller dækningsgraderne for nuværende pensionister, da de er baseret på historiske forløb, hvor opsparingsreglerne har været meget anderledes.⁷

Vi definerer restgruppen som dem, der indbetaler mindre end 23.240 kr. (inkl. ATP) til pension om året. Indbetalingsgrænsen er valgt, fordi den svarer til, hvad man skal indbetale om året igennem hele arbejdslivet (fra 25 til 73 år) for at opnå en løbende pensionsudbetaling på minimum 67.500 kr. Når man har en løbende udbetaling større end 67.500 kr. om året, så er man ikke længere berettiget til andre sociale ydelser såsom ældrecheck, varmemhjælp, helbredstillæg og personligt tillæg.⁸ Desuden vil en løbende udbetaling større end 67.500 kr. om året som pensionist også betyde, at man ikke er berettiget til det fulde folkepensionstillæg, og sandsynligheden for at modtage boligydelse reduceres kraftigt.

Den valgte grænse er således en grænse, der tager udgangspunkt i den filosofi, der er indbygget i det gældende pensionssystem – har man en privat indtægt større end 67.500 kr., så aftrappes folkepensionens tillæg, og har man en privat indkomst mindre end 67.500 kr., så supplerer samfundet din private indkomst med andre sociale ydelser. Systemet vurderer dermed indirekte, at man skal have en privat indtægt på 67.500 kr., før systemet mener, man ikke bør have tilført supplerende overførsler.

Grænsen på de 23.240 kr. svarer dermed til det beløb, som man vil skulle spare op, hvis man skal klare sig, uden at det offentlige fylder op med ekstra ydelser. Dem, der indbetaler mindre end 23.240 kr., er ikke nødvendigvis fattige pensionister, fordi de i mange tilfælde vil få suppleret deres folkepensionsydelser med en eller flere af følgende ydelser: ældrecheck, helbredstillæg, personligt tillæg, varmemhjælp eller boligydelse.

Vi anvender restgruppedefinitionen på mindre end 23.240 kr. om året på to måder igennem dette kapitel:

- a) Med et krav om at man indbetalte mindre end 23.240 kr. til pension (inkl. ATP) – primære krav.
- b) Med et krav om at man indbetalte mindre end 20.000 kr. til pension (ekskl. ATP) **i forhold til en fuldtidsbeskæftigelse.**

⁷ Hvis indkomsterne og dækningsgraderne skal anvendes, så kræves det, at man fremskriver alle personer, til de går på pension, og derefter beregner deres indkomstflows og dækningsgrader.

⁸ Den krævede indbetaling på 23.240 kr. om året er beregnet under anvendelse af følgende forudsætninger: Inflation 2 % Aktieafkast 7 % Obligationsafkast 4 % fordelt på 25 % aktier og 75 % obligationer. Der er desuden anvendt en lønvækst på 3 %. Beløbet indbetales til en pensionsordning, hvor 20 % af bidraget anvendes på andre risikodækninger, mens resten anvendes til livsvarig alderspension. Der antages en indbetalingsperiode fra 25-73 år. Der er således tale om en indbetalingsperiode på 48 år.

Det simple kriterie a) fokuserer på, om man totalt set indbetaler, hvad der kræves for at kunne opnå en løbende udbetaling på 67.500 kr. som pensionist. Denne opgørelse er ikke interesseret i, om indbetalingerne kommer fra en erhvervsindkomst eller en overførselsindkomst – uanset arbejdsmarkedstilknytning er grænsen 23.240 kr. om året. Kriterie b) fokuserer derimod kun på den del af indbetalingen, som kommer fra beskæftigelse (lønmodtagerindkomst eller overskud af selvstændig virksomhed). Kriterie b) justerer derfor indbetalingskravet i forhold til beskæftigelsesomfanget, sådan at en person, der er beskæftiget i halvdelen af året, kun behøver at indbetale 10.000 kr. om året til pension (ekskl. ATP). Kriterie b) er dermed primært interesseret i, om beskæftigelse i sig selv sikrer en tilstrækkelig pensionsopsparing – ATP er her taget ud af indbetalingsgrænsen og indbetalingerne.

En af de væsentligste faktorer mht. omfanget af indbetalingerne til pension er, hvilken tilknytning man har til arbejdsmarkedet. Derfor vil vi i gennemgangen opdele i selvstændige⁹, lønmodtagere og modtagere af overførselsindkomster. Vi har inddelt individerne i den socioøkonomiske gruppe, de har haft den største tilknytning til i perioden ifølge ATP indbetalingsdata.¹⁰

Medmindre andet nævnes eksplicit, indgår følgende typer af pensionsindbetalinger i opgørelserne: ATP, arbejdsmarkedspensioner, private pensioner og et 15 % fiktivt tjenestemandsbidrag.

I opgørelsen indgår alene aldersgruppen 30-59-årige, fordi denne gruppe burde have fået et fast fodfæste på arbejdsmarkedet. Ved at ekskludere de yngste undgår vi de problemer, der kan være forbundet med at se på pensionsindbetalinger for personer under uddannelse. Dog vil 10-års-analyserne inddrage nogle år som studerende, fordi man da summer over perioden 21-30 år for en 30-årig. I de fleste pensionsberegninger forventes det dog i dag, at man indbetaler til pension, allerede fra man senest er fyldt 25 år. Derfor er det også interessant at se, hvor stor en andel der indbetaler til pension fra 21-30-års alderen. Mange træder desuden ind på arbejdsmarkedet allerede i starten af 20'erne (AE (2015)). Vi inddrager ikke de 60+-årige, fordi en stor del trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet, før de fylder 65 år, hvilket vil forvride resultaterne for, hvor stor en andel der indbetaler for lidt.

Medmindre andet er angivet, så er alle krone-/ørebeløb opgivet i 2012-priser. Ved dækningsgradsberegningerne er indkomsterne tilbage i tid blevet løftet med lønudviklingen frem til 2012 indkomstniveau.

⁹ Der er kun selvstændige, som får udbetalt "overskud af egen virksomhed", som indgår i opgørelsen af selvstændige. Det betyder, at selvstændige, der modtager deres primære indkomst som løn fra deres egen virksomhed, men som reelt er selvstændig, ikke indgår i analysen. Mange mindre virksomheder, der er ejet som et APS, må forventes at blive kategoriseret som lønmodtagere med denne tilgang. Denne problemstilling gælder også Danmarks Statistiks opgørelse af selvstændige.

¹⁰ Perioder som selvstændig opgøres residualt som fuld tid minus tiden tilbragt som lønmodtager og på overførsler – dette gøres kun for personer med en positiv indkomst fra selvstændig virksomhed. Personer uden beskæftigelse (både som lønmodtager og selvstændig), og som heller ikke har modtaget offentlige ydelser (dvs. hjemmegående), er kategoriseret som overførselsmodtagere i opgørelsen.

3.1 Restgruppen defineret som indbetalinger mindre end 23.240 kr.

Som nævnt i kapitel 1 kan en opgørelse, der tager udgangspunkt i 1-årsindbetalinger til pension, have en tendens til at overvurdere størrelsen af restgruppen, fordi de færreste er uden for arbejdsmarkedet i meget lange perioder.

3.1.1 1-års opgørelse vs. 10-årsopgørelse

En 1-årsopgørelse forventes at have en tendens til at overvurdere andelen, der indbetaler relativt lidt til pension over tid, fordi de færreste befinder sig uden for beskæftigelse i længere perioder. Derfor opgør vi indbetalingerne over en 10-årig periode. For at illustrere denne pointe har vi i tabel 3.1.1 opgjort restgruppen både på baggrund af 1-årsindbetalingerne og 10-årsindbetalingerne.

Tabel 3.1.1 – Andelen der indbetalte mindre end 23.240 kr. og andelen der indbetalte 0 kr., opgjort hhv. i et enkelt år og over 10 år – 30-59-årige i 2012 og i perioden 2003-2012

Primære socioøkonomiske gruppe		Alle	Lønmodtagere	Selvstændige	Overførsler
Antal i stikprøven	1 år	2.242.848	1.655.137	127.843	459.868
	10 år	2.091.264	1.654.528	116.144	320.576
Andel af stikprøven	1 år		74	6	20
	10 år		79	6	15
Gennemsnitlige årlige indbetalinger til pension	1 år	45.880	53.200	59.368	9.262
	10 år	40.934	46.822	36.826	8.450
Median årlige indbetalinger til pension	1 år	40.208	45.944	19.820	6.675
	10 år	33.248	37.882	14.570	5.786
Gennemsnitlig årlig bruttoindkomst	1 år	429.632	470.528	490.624	256.096
	10 år	404.736	432.128	463.565	241.050
Median årlig bruttoindkomst	1 år	381.696	412.928	305.216	228.320
	10 år	358.810	383.283	323.635	236.339
Andel af gruppe der indbetalte mindre end 23.240 kr.	1 år	34	15	72	95
	10 år	35	21	66	96
Andel af gruppe der indbetalte = 0 kr.	1 år	7	0	37	22
	10 år	2	0	8	11
Antal i restgruppen	1 år	769.736	240.364	91.840	437.532
	10 år	731.520	347.136	76.880	307.456
Andel af restgruppen	1 år		31	12	57
	10 år		47	11	42

Note: Stikprøve henviser til at vi har udvalgt aldersgruppen 30-59-årige i 2012. Alle 30-59-årige i 2012 indgår dog i stikprøven.

I 10-årsopgørelsen har vi anvendt et kriterie, som siger, at de gennemsnitlige indbetalinger pr. år til pension over en 10-årig periode skal være større end 23.240 kr. for ikke at komme i restgruppen. Af tabel 3.1.1 kan man se, at der er færre observationer i 10-årsopgørelsen end i 1-årsopgørelsen, hvilket skyldes, at man i 10-årsopgørelsen skal være med i panelet i alle 10 år.

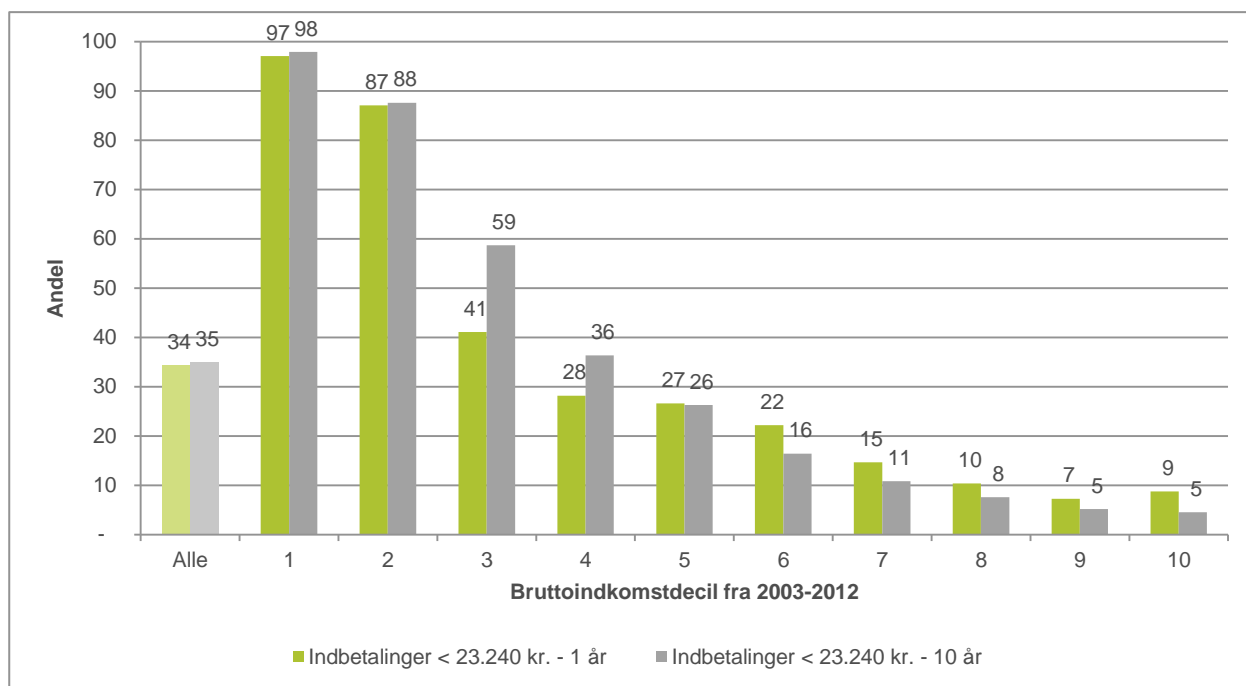
Sammenligner vi 1- og 10-årsopgørelsen af restgruppen ud fra kriteriet om at indbetale mindre end 23.240 kr., kan vi se, at restgruppen næsten udgør den samme andel i 1-års- og 10-årsopgørelsen – 34 % i 1-årsopgørelsen og 35 % i 10-årsopgørelsen.

Det er ret overraskende, at restgruppen stort set er uændret i hhv. 1-års- og 10-årsopgørelsen. Det indikerer, at selvom det danske arbejdsmarked er meget dynamisk, så er det for store grupper vanskeligt at komme ind på. Ellers ville flere bevæge sig fra ledighed eller job uden pensionsindbetalinger over til beskæftigelse med obligatoriske pensionsordninger. En del af forklaringen på, at restgruppen ikke er mindre i 10-årsopgørelsen i forhold til 1-årsopgørelsen, er, at arbejdsmarkedspensionerne stadig var under opbygning i perioden fra 2003 til 2009, og derfor vil lidt flere personer have i restgruppen i 10-årsopgørelsen på grund af de lidt lavere satser i fra 2003-2009. Fremadrettet vil vi derfor forvente, at restgruppen opgjort over en 10-årig periode vil være en smule lavere end i 1-årsopgørelsen – men kun en smule, da indbetalingssatserne i 2003 allerede var nået op på 8 % af bruttoindkomsten.

I tabel 3.1.1 har vi også beregnet andelen, der indbetalte 0 kr. til pension i både 1-års- og 10-årsperioden. I 1-årsopgørelsen er der 7 % af de 30-59-årige, der indbetalte 0 kr. til pension, mens andelen falder til 2 % i 10-års opgørelsen. Selvom der sker et betydeligt fald i andelen, der indbetaler 0 kr. fra 1-årsopgørelsen til 10-års opgørelsen, så ved vi, at andelen, der indbetalte mindre end 23.240 kr., er uændret i de to opgørelser. Det må betyde, at selvom indbetalingerne er steget for dem, der indbetalte 0 kr. i ét år, så er indbetalingerne kun blevet øget en smule fra 1-års- til 10-årsopgørelsen.

I figur 3.1.1 har vi opgjort restgruppen ud fra hhv. indbetalingerne i 1 år og 10 år, opdelt på bruttoindkomstdeciler. Der er heller ikke den store forskel i restgruppens størrelse inden for decilerne – dog er andelen lavere i decil 3-4 i 1-årsopgørelsen og højere i decil 6-10 i 1-årsopgørelsen. Den naturlige forklaring på dette er, at personerne i decil 3-4 tilhører dem der har fået mest gavn af opbygningen af de nye arbejdsmarkedspensionerne i 1990'erne, og derfor hjælpes flere fra decil 3-4 i 1-årsopgørelsen af at satsen var højere i 2012 end den var gennemsnitlig fra 2003-2012, fordi 1-års opgørelsen kun ser på året 2012. Den lavere restgruppeandel i 1-årsopgørelsen skyldes derfor i høj grad opbygningen af arbejdsmarkedspensionerne frem til 2009. Hvis man renser tallene for for indfasningen af arbejdsmarkedspensionerne vil det måske skrumpe ti-års-gruppen til ca. 30 pct. Ligeledes er det også forventeligt, at de personer der har de højeste indkomster (decil 6-10) må have haft en stærkere tilknytning til det organiserede arbejdsmarked over en 10-årig periode, og dermed bedre mulighed for at spare op, og derfor får de i højere grad kompenseret for "manglende" indbetalinger i et enkelt år. Det fald i restgruppeandelen, som vi observerer fra 1-års til 10-årsopgørelsen i decil 6-10, skyldes således i højere grad at man "kompensere" for manglende indbetalinger i et enkelt år.

Figur 3.1.1 – Restgruppen vurderet ud fra 1 og 10-årsindbetalinger – 30-59-årige - 2003-2012

3.1.2 Arbejdsmarkedstilknytning for restgruppen

Vi opgør tilknytningen til arbejdsmarkedet på baggrund af ATP-indbetalingerne i løbet af året. Perioder som selvstændig opgøres residualt som fuld tid minus tiden tilbragt som lønmodtager og på overførsler – dette gøres kun for personer med en positiv indkomst fra selvstændig virksomhed. Personer uden beskæftigelse (både som lønmodtager og selvstændig), og som heller ikke har modtaget offentlige ydelser (dvs. er hjemmegående), er kategoriseret som overførselsmodtagere i opgørelsen. Vi har valgt at anvende den tid, man har tilbragt i de enkelte tilstande via ATP-opgørelsen, fordi man i Danmark Statistiks (DST) socioøkonomiske opgørelse tager udgangspunkt i den primære indkomst i stedet for tiden, man tilbragte i forskellige tilstande. Derudover kræver DST i deres opgørelse, at dagpengemodtagere tilbragte mindst halvdelen af året på dagpenge. DST's tilgang undervurderer derfor tiden, man har tilbragt på overførsler, fordi indkomsten på overførsler typisk er lavere end som beskæftiget. Ser vi nærmere på personerne i restgruppens primære tilknytning til arbejdsmarkedet i hhv. 1-års- og 10-årsopgørelsen i tabel 3.1.1, så sker der en forskydning inden for restgruppen imellem grupperne lønmodtagere og overførselsindkomstmodtagere. I 1-årsopgørelsen udgør lønmodtagerne 25 % af restgruppen, mens det tal stiger til 43 % i 10-årsopgørelsen. Omvendt falder andelen af overførselsindkomstmodtagere i restgruppen fra 63 % til 45 %. De selvstændige udgør uændret 12 % af restgruppen i både 1-års- og 10-års opgørelsen.

En naturlig forklaring på, at den relative andel af lønmodtagere stiger, og andelen af overførselsindkomstmodtagere falder, er, at de fleste overførselsindkomster er midlertidige, og derfor kan man normalt ikke modtage ydelserne over så lang en periode. Kun personer, der modtager førtidspension, er i fleksjob, i ressourceforløb, på langvarig kontanthjælp og revalidering, kan modtage ydelserne i længere peri-

oder. En anden årsag til, at lønmodtagerne udgør en stor andel af restgruppen, er, at de udgør en stor andel af hele aldersgruppen 30-59-årige, samtidig med at en person, der er defineret til at være lønmodtager, godt kan have haft perioder uden beskæftigelse i dele af perioden. Ser man på, hvor overrepræsenterede de forskellige socioøkonomiske grupper er i restgruppen, så er det klart de selvstændige og overførselsindkomstmodtagerne, som skiller sig ud – de er hhv. overrepræsenteret med 83 % og 166 % (tal fra 10-årsopgørelsen). Det er ikke så overraskende, at der er mange overførselsindkomstmodtagere i restgruppen ud fra den pågældende definition (indbetalinger mindre end 23.240 kr.), idet de fleste overførselsindkomstmodtagere "kun" indbetaler enkelt eller dobbeltbidrag til ATP, som udgør 3.240 kr. Det er til gengæld tankevækkende, at to tredjedele af de selvstændige over en 10-årig periode indbetalte mindre end 23.240 kr. til pension, på trods af at en stor andel af dem havde pæne indkomster over den 10-årige periode, som vi skal se senere.

3.1.3 Bruttoindkomsten og indbetalingerne

Tabel 3.1.1 viser også medianindbetalinger og medianbruttoindkomst i 1-års- og 10-årsperioden. Indbetalingerne var betydeligt højere for lønmodtagere (38.458 kr.) end for de selvstændige (16.608 kr.) og overførselsindkomstmodtagerne (5.872 kr.) (tal fra 10-årsopgørelsen). Det hænger sammen med, at de fleste lønmodtagere er omfattet af obligatoriske arbejdsmarkedspensioner, som typisk starter ved en indbetalingsprocentsats omkring 12 %. Der er langt fra den samme forskel i medianbruttoindkomsterne imellem arbejdsmarkedstilstandene – her var medianbruttoindkomsten 386.509 kr., 321.638 kr. og 235.469 kr. for hhv. lønmodtagerne, selvstændige og overførselsindkomstmodtagere.¹¹

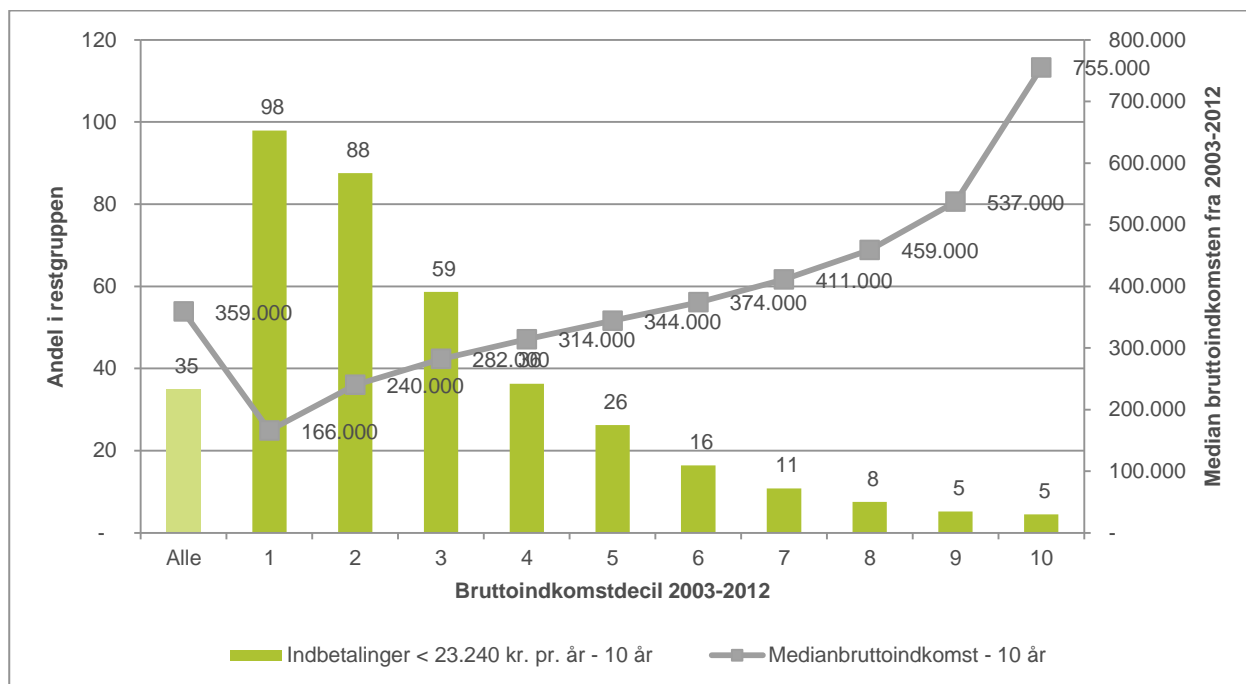
Restgruppen i forhold til indkomsterne

Indbetalingerne til pension bør ses i sammenhæng med den indkomst, man oppebærer. Derfor har vi i figur 3.1.2 opdelt restgruppen efter størrelsen af bruttoindkomsten i perioden 2003-2012. Figuren viser, at der er en klar sammenhæng mellem andelen, der indbetalte mindre end 23.240 kr., og bruttoindkomsten fra 2003-2012. I decil 1 indbetalte næsten alle personer mindre end 23.240 kr., mens andelen falder til 4,5 % i decil 10. Omvendt stiger medianbruttoindkomsten fra ca. 165.000 kr. i decil 1 til 754.586 kr. i decil 10.

I tabel A3.1.1 i appendiks ses minimum, maksimum, gennemsnit og medianbruttoindkomsten for hvert bruttoindkomstdecil. Set i forhold til indkomsten er det ikke så overraskende, at langt de fleste i decil 1 og 2 indbetaler mindre end 23.240 kr., fordi rigtig mange modtager overførselsindkomster, og en vis andel er deltidsansatte. Derimod er det i øjnefaldende, at 15 % af personerne i 4-10 decil indbetalte mindre end 23.240 kr., idet minimumsindkomsten i decil 4 var 315.000 kr. Indbetalingskravet på 23.240 kr. svarer til ca. 7,5 % af 315.000 kr., hvilket selv for den laveste indkomst i decil 4-10 er et stykke under de 12 %, der er aftalt på de fleste områder på LO-DA-området.

¹¹ Man bør her være opmærksom på, at bruttoindkomsten er et gennemsnit af alle de arbejdsmarkedstilstande, man har befundet sig i over den 10-årige periode.

Figur 3.1.2 – Andel med indbetalinger mindre end 23.240 kr. samt medianbruttoindkomsten om året i perioden 2003-2012 – 30-59-årige

Mindstelønnen på industriens område er i dag på ca. 215.000 kr., hvilket næsten svarer til højeste dagpengesats. På mindstelønsområdet betales i dag typisk 12 %¹² af bruttoindkomsten til pension, hvilket svarer til 25.800 kr., og derfor vil en person på mindstelønsområdet, der indbetaler de 12 %, ikke tilhøre restgruppen. Personer på højeste dagpengesats, som har nogenlunde samme indkomst som mindstelønnen på industriens område, indbetaler i dag "kun" 6.480 kr. (2015 sats). Gennemsnitsmedianindkomsten i decil 4-10 var 450.000 kr., og indbetalingskravet på 23.240 kr. udgør dermed 5,2 % af denne indkomst – alligevel opsparer 15 % af personerne mindre end de 23.240 kr. Disse 15 % kan forvente at få supplerende sociale ydelser og det fulde folkepensionstillæg samtidig med, at andre med lignende indkomster, som er omfattet af en obligatorisk arbejdsmarkedspension, selv sparer op til deres pension og er afskåret fra disse ydelser.

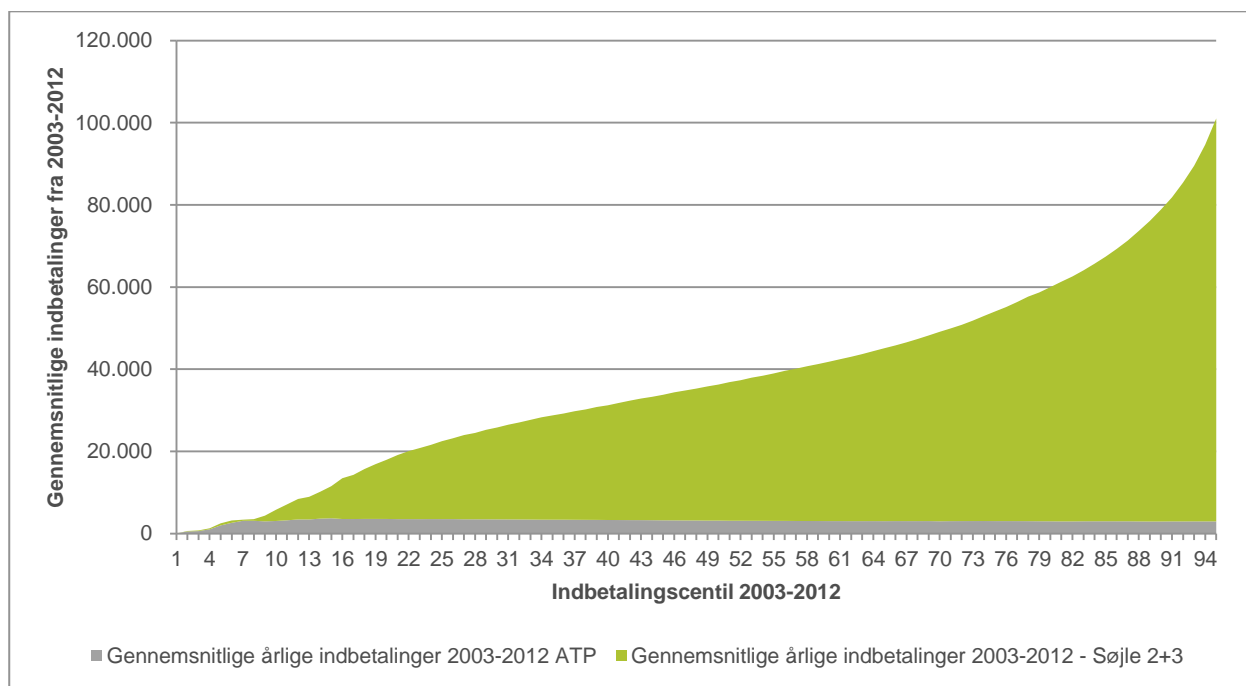
Vi har her at gøre med det, der kaldes et free-rider-problem (meget vel ubevidst), når man kan undlade at spare op, samtidig med at man modtager målrettede sociale ydelser, som ellers var tiltænkt personer, der ikke har mulighed for at spare op til pension. De supplerende sociale ydelser har bl.a. til formål at sikre imod uforudsete hændelser igennem arbejdslivet, som medfører et behov for supplerende ydelser som pensionist. De supplerende sociale ydelser er derimod ikke tiltænkt personer, der har undladt at spare op, mens de var erhvervsaktive, selvom de kunne have sparet op til deres egen pension. Det virker desuden urimeligt over for dem, der ansvarligt sparer op til sig selv, og derudover er med til at finansiere de supplerende ydelser.

¹² Hvor 2/3 af bidraget typisk betales af arbejdsgiveren.

Indbetalingerne fordelt på centiler

For bedre at kunne forstå hvorfor så en stor en andel af de 30-59-årige havner i restgruppen, når vi definerer restgruppen som dem med gennemsnitlige årlige indbetalinger mindre end 23.240 kr. over en 10-årig periode, har vi i figur 3.1.3 opgjort de samlede indbetalinger opdelt på centiler.

Figur 3.1.3 – Gennemsnitlige indbetalinger i perioden 2003-2012 – 30-59-årige i 2012 – centil 1-95

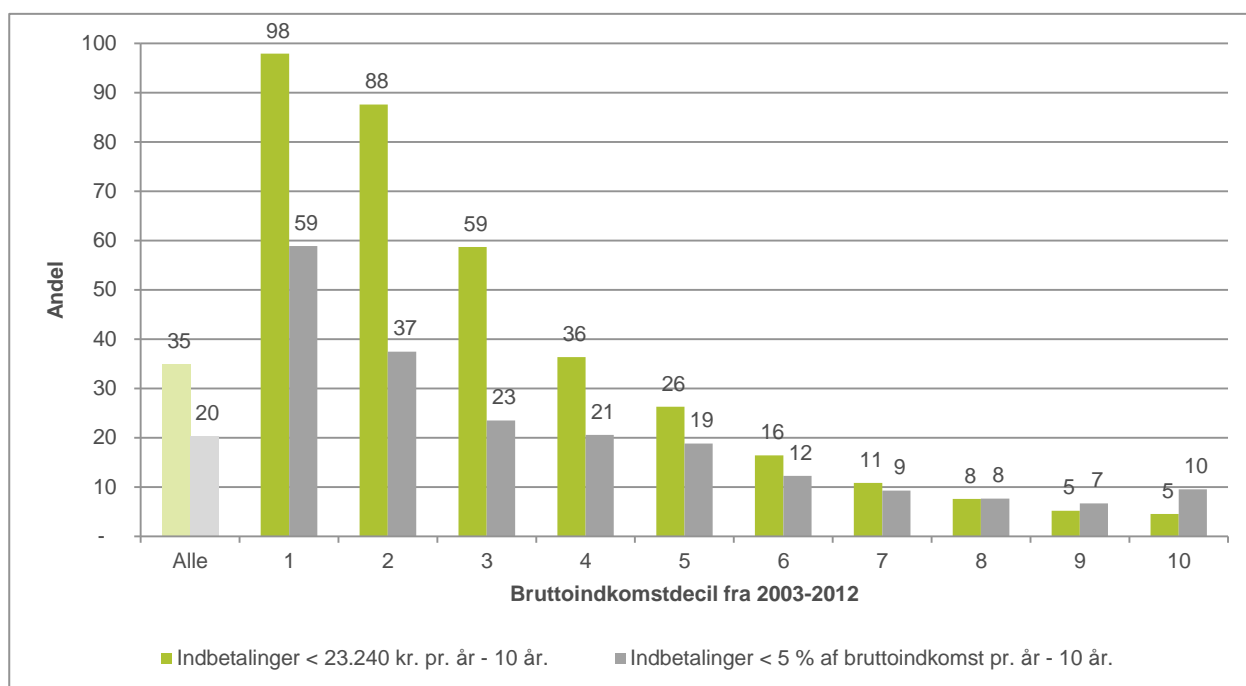
Af figuren kan man se, at ATP udgør den største andel af indbetalingerne helt op til 10. centil, hvilket skyldes, at denne gruppe stort set ikke var i beskæftigelse i perioden, samt at nogle selvstændige stort set ikke indbetaler til pension. I takt med at beskæftigelsesgraden stiger, så stiger indbetalingerne til søjle 2 og 3 også.

I appendiks har vi lavet figur 3.1.3 opdelt på primære arbejdsmarkedstilknytning (selvstændig, overførselsmodtager og lønmodtager) i perioden 2003-2012 – se figurerne A3.1.1-A3.1.3 i appendiks. Figurene repræsenterer hhv. indbetalingerne for lønmodtagere, selvstændige og overførselsindkomstmodtagere. Figur A3.1.1 opgjort for lønmodtagerne viser, at omkring 20 % af lønmodtagerne indbetalte mindre end 23.240 kr. i gennemsnit til pension over de 10 år, hvilket ikke overraskende er mindre end de 34 % i hele befolkningen. Men når vi ser på figur A3.1.2 for de selvstændige, skal vi meget længere hen i indbetalingsfordelingen, inden indbetalingerne er større end 23.240 kr. – dette sker først ved det 66. centil. For de personer, der primært var overførselsindkomstmodtagere i de 10 år (se figur A3.1.3 i appendiks), var det 96 %, som indbetalte mindre end 23.240 kr. årligt til pension. At så stor en andel indbetalte mindre end de 23.240 kr. til pension hænger sammen med, at man typisk indbetaler enkelt eller dobbelt ATP bidrag, mens man modtager overførselsindkomster, som hhv. udgør 3.240 kr. og 6.480 kr.

3.1.4 Restgruppen defineret alternativt som mindre end 5 % af bruttoindkomsten

Det indbetalingskriterie, vi har valgt definere restgruppen ud fra, er et absolut indbetalingskriterie på 23.240 kr. årligt. For at forstå hvordan den valgte restgruppedefinition adskiller sig fra en restgruppedefinition baseret på fx minimum 5 % af bruttoindkomsten, som var tæt på det, Velfærdskommissionen foreslog i 2006, har vi opgjort restgruppen ud fra begge kriterierne i figur 3.1.4. En restgruppedefinition på 5 % af bruttoindkomsten ville i forhold til et indbetalingskrav på minimum 23.240 kr. medføre, at restgruppen samlet set reduceres fra 35 % til 20 %. Reduktionen skyldes, at 5 %-kriteriet placerer langt færre personer fra decil 1-4 i restgruppen, fordi 5 % af indkomsten i decil 1-4 udgør noget mindre end 23.240 kr. En del af personerne i decil 1-4 er overførselsindkomstmodtagere, hvis indkomster typisk ligger i intervallet 130.000-215.000 kr., alt afhængig af hvilken ydelse man modtager. 5 % af indkomstintervallet 130.000-215.000 kr. svarer til indbetaling fra 6.500 kr. og 10.750 kr., hvilket er noget lavere end 23.240 kr. Til gengæld havner lidt flere i restgruppen i decil 9 og 10, når 5 % kriteriet anvendes.

Figur 3.1.4 – Restgruppe defineret ud fra indbetalinger hhv. mindre end 23.240 kr. og 5 % af bruttoindkomsten årligt – 30-59-årige i 2012 – 2003-2012

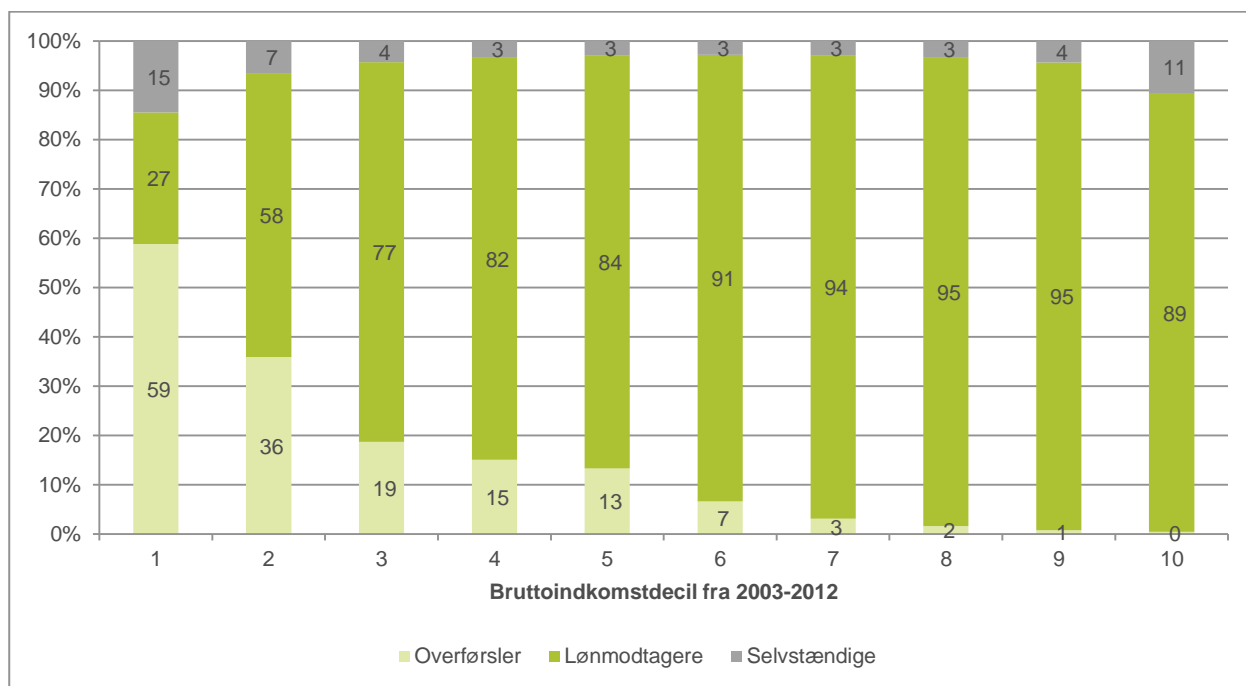
3.2 Restgruppen fordelt på socioøkonomisk gruppe og indkomst

I dag er pensionssystemet sådan indrettet, at indbetalingsprocenterne typisk starter på 12 % af bruttoindkomsten for de ufaglærte og faglærte lønmodtagere, og derfra bevæger satsen sig op til ca. 18 % for højt uddannede. Overførselsindkomstmodtagere betaler normalt enkelt eller dobbelt ATP-bidrag, alt afhængig af hvilken ydelse de modtager, men de selvstændige er ikke underlagt nogen former for obligatorisk pensionsopsparing. Indbetalingerne til pension afhænger derfor i høj grad af både arbejdsmarkedstilknytningen og af den indkomst, man har. Derfor gennemgår vi i dette afsnit sammenhængen imellem indbetalingerne til pension, arbejdsmarkedstilknytning og bruttoindkomsten over tid.

3.2.1 Restgruppens tilknytning til arbejdsmarkedet opdelt på deciler

Før vi ser nærmere på restgruppens fordeling på indkomstdeciler og arbejdsmarkedstilknytning, gennemgår vi først alle 30-59-åriges tilknytning til arbejdsmarkedet i perioden 2003-2012 i figur 3.2.1.

Figur 3.2.1 – Alle 30-59-årige i 2012 opdelt på arbejdsmarkedstilknytning – 2003-2012

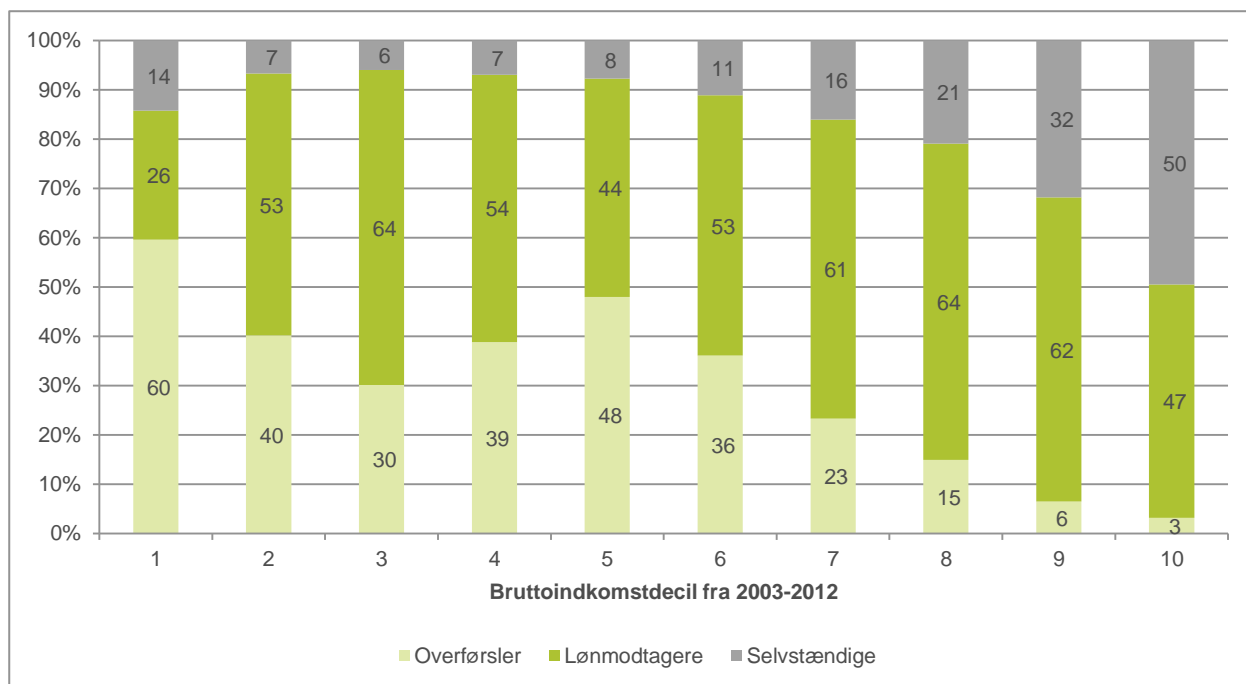

Af figuren kan vi se, at lønmodtagerne udgør størstedelen i alle deciler på nær i decil 1 – andelen stiger støt fra 27 % til ca. 90 % af decil 10. Overførselsmodtagerne udgør omvendt den største andel i decil 1 (59 %), hvorefter andelen falder drastisk, og i decil 10 udgør andelen 0 %.¹³ De selvstændige udgør en relativt større andel i decil 1-3 og decil 9-10 – det tyder dermed på, at der eksisterer et hold af særligt ”svage” og særligt ”stærke” selvstændige. Samlet set kan vi konkludere, at der er forholdsvis mange selvstændige og overførselsindkomstmodtagere i de laveste deciler.

¹³ Årsagen til, at der overhovedet eksisterer overførselsindkomstmodtagere i decil 5-10 er, at man godt kan have været selvstændig eller lønmodtager i noget af 10-årsperioden.

I figur 3.2.2 har vi opgjort andelen, der indbetalte mindre end 23.240 kr. i de enkelte bruttoindkomstdeciler opdelt efter arbejdsmarkedstilknytning. Sammenlignes figur 3.2.1 med figur 3.2.2 (se figur A3.2.1 i appendiks), så kan man se, at de selvstændige og overførselsindkomstmodtagerne i restgruppen er stærkt overrepræsenteret fra omkring decil 3 og fremefter, mens lønmodtagere er underrepræsenteret i de samme deciler.

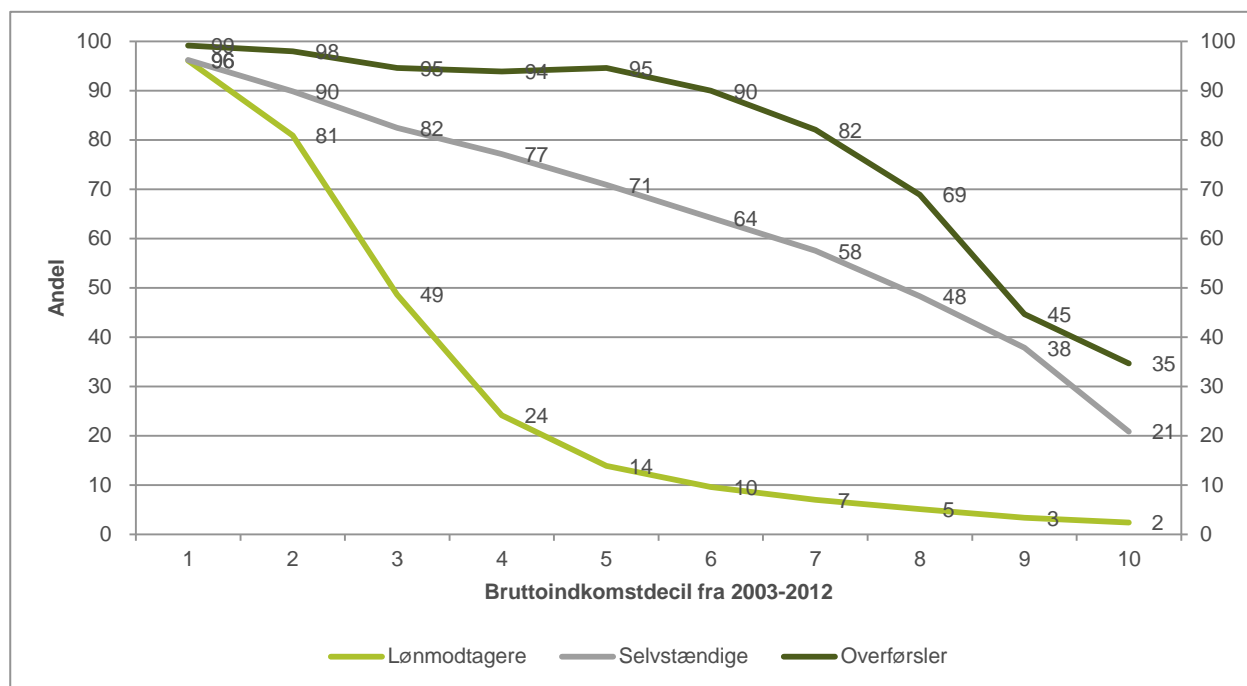
Figur 3.2.2 – Restgruppen blandt 30-59-årige i 2012 opdelt på arbejdsmarkedstilknytning – 2003-2012

3.2.2 Andel af de socioøkonomiske grupper der indbetalte mindre end 23.240 kr.

Ud over at vide hvilke arbejdsmarkedstilknytninger der fylder mest i restgruppen, så er det også væsentligt at vide, hvor stor en andel inden for hver af de tre grupper – overførsler, lønmodtagere og selvstændige – der indbetalte mindre end 23.240 kr. Samlet set var det 21 % af lønmodtagerne, 66 % af de selvstændige og 96 % af overførselsindkomstmodtagerne der indbetalte mindre end 23.240 kr. Det har vi beregnet i figur 3.2.3. Af figuren fremgår det meget tydeligt, hvorfor selvstændige og overførselsmodtagere fylder så meget i restgruppen i forhold til deres andel af alle 30-59-årige. Man skal helt op til decil 8 eller 9, før mere end halvdelen betaler mere end 23.240 kr. ind til pension om året. Det er ikke overraskende, at langt de fleste personer på overførsler indbetalte mindre end 23.240 kr., fordi overførselsindkomstmodtagere typisk indbetaler enkelt eller dobbelt bidrag til ATP. Dog må nogle af overførselsmodtagerne i de større indkomstdeciler have tilbragt noget af tiden som selvstændig eller lønmodtager uden en pensionsordning, da de ellers ret hurtigt ville opnå en indbetaling på 23.240 kr. i de højeste indkomstdeciler (der er dog relativt få af disse personer i opgørelsen, jf. figur 3.2.1 og 3.2.2).

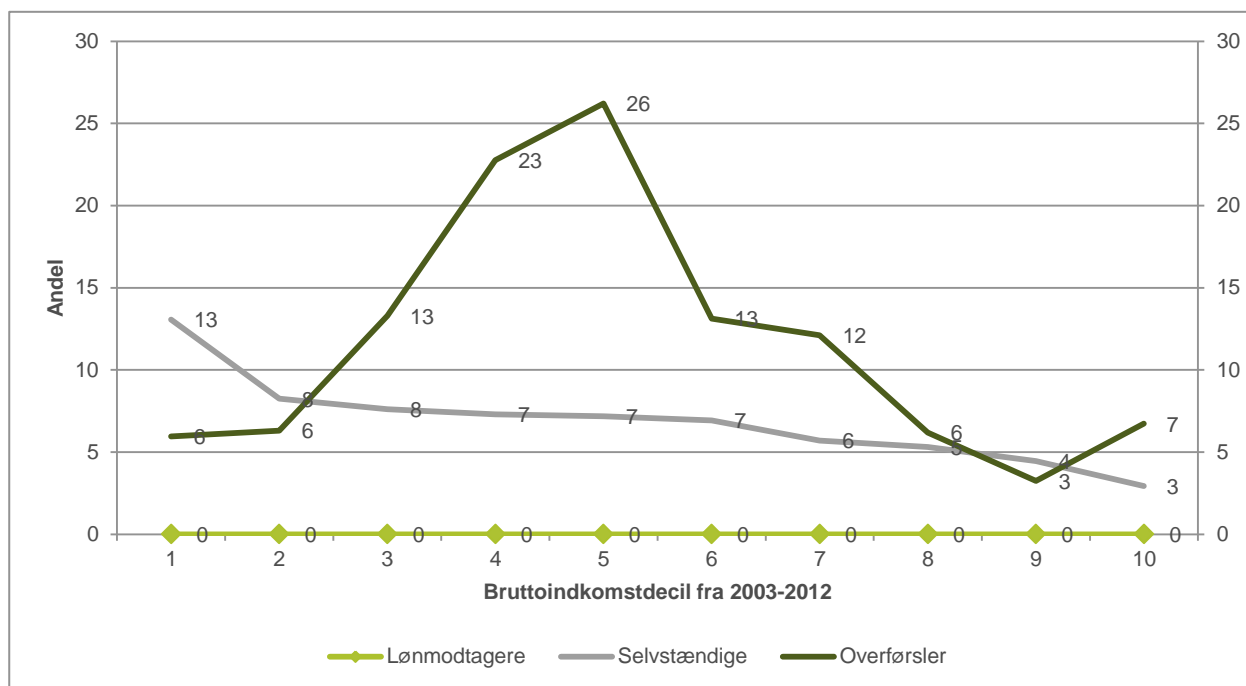
Figur 3.2.3 – Andel der indbetalte mindre end 23.240 kr. inden for hver arbejdsmarkedstilknytningsgruppe – 30-59-årige – 2003-2012 – opdelt på deciler

Selvom mange selvstændige har brug for deres indkomst som kapital i deres virksomheder, så er det alligevel overraskende, at så stor en andel af de selvstændige indbetalte mindre end 23.240 kr. om året til pension, fordi en vis andel befandt sig i indkomstdecilerne 4-10, hvor bruttoindkomsten var langt over 300.000 kr. om året. Mange selvstændige sparer dog mere op i andre aktiver i stedet, dog ikke nok til at kompensere for deres lavere pensionsindbetalinger, som vi viser senere.

I figur 3.2.4 har vi også opgjort andelen, der slet ikke indbetalte til pension i 10-årsperioden, opdelt på arbejdsmarkedstilknytning. Det er udelukkende selvstændige (25 %) og overførselsindkomstmottagere (75 %) blandt de 2 %, der ikke indbetalte til pension overhovedet fra 2003 til 2012. Det skyldes, at lønmodtagerne er obligatorisk omfattet af ATP-ordningen, og derfor indbetalte de alle sammen til pension.

Figur 3.2.4 – Andel der indbetalte 0 kr. fordelt på indkomstdeciler og socioøkonomiske grupper – 30-59-årige i 2012 – 2003-2012

De eneste overførselsindkomstmottagere i 30-59-årsaldersgruppen, som ikke er obligatorisk omfattet af ATP ordningen, er førtidspensionister på den gamle ordning, studerende (uden studiejob), kontant-hjælpsmodtagere med varigheder mindre end et halvt år eller med meget lave ydelser og hjemmegående.

Næsten alle overførselsmodtagere, der indbetalte 0 kr., er førtidspensionister på den gamle ordning. Førtidspensionister på den gamle ordning udgør ca. halvdelen af de ca. 250.000 nuværende førtidspensionister, men vil over tid blive udfaset, og dermed vil langt størstedelen af personerne, der modtager overførsler i længere perioder, indbetale til ATP i fremtiden. De 8 % af de selvstændige, som ikke indbetalte noget til pension over en 10-årig periode, vil ikke nødvendigvis ændre sig i fremtiden, da selvstændige ikke er omfattet af ATP-ordningen. Samlet set udgjorde førtidspensionisterne 57 % af alle dem, der indbetalte 0 kr., mens selvstændige udgjorde 43 %. Stigningen i andelen af overførselsmodtagerne, der indbetalte 0 kr. i decil 3-7, hænger sammen med, at mange førtidspensionister fylder meget i disse deciler.

3.2.3 Overførselsmodtagerne i restgruppen opdelt efter arbejdsmarkedsparathed

Overførselsindkomstmottagerne er en meget blandet gruppe. Derfor kigger vi i dette afsnit nærmere på, hvordan overførselsindkomstmottagerne fordelte sig på følgende hovedgrupper: a) arbejdsmarkedsparate, b) ikke arbejdsmarkedsparate, c) tidlig pension og d) andre – se opdelingen i tabel 3.2.1. For at kunne gøre dette bruger vi DREAM forløbsdatabasen, da forløbsdatabasen tillader en mere detaljeret opgørelse af alle tilstandene. Ifølge DREAM forløbsdatabasen er der en anelse flere personer i stikprøven der primært modtog overførsler i løbet af de 10 år (19,8 pct. vs 15,3 pct.). En af årsagerne til, at der er flere

personer, der modtager overførsler ifølge DREAM, er, at DREAM regner støttet beskæftigelse med til overførselsmodtagerne. I DREAM forløbsdatabasen er det ikke muligt at opdele beskæftigede i lønmodtagere og selvstændige. Derfor er de beskæftigede blevet opdelt i disse to grupper ud fra den fordeling, de havde ifølge ATP opgørelsen i hhv. hele stikprøven¹⁴ og i restgruppen.

Samlet set var der 414.000 personer, som tilbragte størstedelen af den 10-årige periode på overførsler. Ud af disse 414.000 personer tilhørte 357.000 restgruppen. Den største gruppe af overførselsmodtagere både i hele aldersgruppen og i restgruppen var personer, der modtog mere permanente ydelser (tidlig pension) såsom førtidspension, fleksjob, skånejobs og ressourceforløb – gruppen udgjorde samlet 173.000 personer, hvorfra de 144.000 tilhørte restgruppen. Den næststørste gruppe var de ikke arbejdsmarkedsparete modtagere af midlertidige ydelser såsom sygedagpenge, barselsdagpenge, kontanthjælp, revalideringsydelse orlovsydelse og SU. Denne gruppe udgjorde 171.000 personer i hele aldersgruppen og 151.000 i restgruppen. Den sidste store gruppe er de arbejdsmarkedsparete modtagere af midlertidige ydelser såsom dagpenge, aktiveringsydelse, løntilskud og kontanthjælp. Denne gruppe udgjorde 65.000 personer i hele aldersgruppen 30-59 år og 58.000 tilhørte restgruppen.

Tabel 3.2.1 – Overførselsindkomstmodtagerne opdelt på modtagertyper

	Alle	Restgruppen	Andel i restgruppen
Arbejdsmarkedsparete dagpengemodtagere, aktiverede og kontanthjælpsmodtagere	65.000	58.000	89
Ikke arbejdsmarkedsparete: sygedagpenge, barselsdagpenge, kontanthjælp, revalidering, uddannelse, orlov	171.000	151.000	88
Tidlig pension: fleksjob og førtidspension, skånejobs, ressourcejob	173.000	144.000	83
Andre	3.000	2.000	67
Overførselsmodtagere i alt	414.000	357.000	86
Lønmodtagere	1.566.000	306.000	20
Selvstændige	109.000	67.000	61
Beskæftigede i alt	1.676.000	374.000	22
I alt	2.090.000	731.000	35

¹⁴ Stikprøve henviser til at vi har udvalgt aldersgruppen 30-59-årige i 2012. Alle 30-59-årige i 2012 indgår dog i stikprøven.

3.3 Restgruppen blandt erhvervsaktive

Det er ikke så overraskende, at personer, der primært befandt sig på overførselsindkomster i 10-årsperioden, indbetalte mindre end 23.240 kr. ind til pension, da de 23.240 kr. er betydeligt over et enkelt eller dobbelt bidrag til ATP, som overførselsindkomstsmodtagere normalt betaler. Det er mere overraskende, at over halvdelen af restgruppen var beskæftigede i størstedelen af perioden. Det er overraskende, fordi beskæftigedes indkomster normalt er noget højere end overførselsindkomstsmodtageres, og dermed burde der være et vist råderum til at spare op til pension.

En mulig forklaring på, at så stor en andel af lønmodtagerne indbetalte mindre end 23.240 kr., er, at 17 % (8 % af mændene og 26 % af kvinderne) af de beskæftigede 25-54-årige var deltidsbeskæftigede¹⁵. Ved at korrigerer for beskæftigelsesomfang, korrigeres der for, at mange arbejdede på deltid samt for de perioder, hvor dem, der primært var beskæftiget, modtog overførselsindkomster.

3.3.1 Beskæftigelsesomfangets betydning for restgruppen

For at undersøge hvor stor en effekt beskæftigelsesomfanget har på størrelsen af restgruppen, har vi i dette afsnit redefineret restgruppedefinitionen til at være:

Restgruppedefinition 2:

”Erhvervsaktive der indbetalte mindre end 20.000 kr. (ekskl. ATP) til pension korrigeret for beskæftigelsesomfang”.

Ovenstående kriterie fokuserer således alene på pensionsindbetalinger fra søjle 2 og 3 i forhold til beskæftigelsesomfanget. Derfor ser vi alene på dem, der primært var i beskæftigelse i 10-årsperioden (2003-2012). Man defineres til primært at have været i beskæftigelse i denne opgørelse, hvis man tilbragte mest tid i beskæftigelse, og hvis man var i beskæftigelse i alle årene.

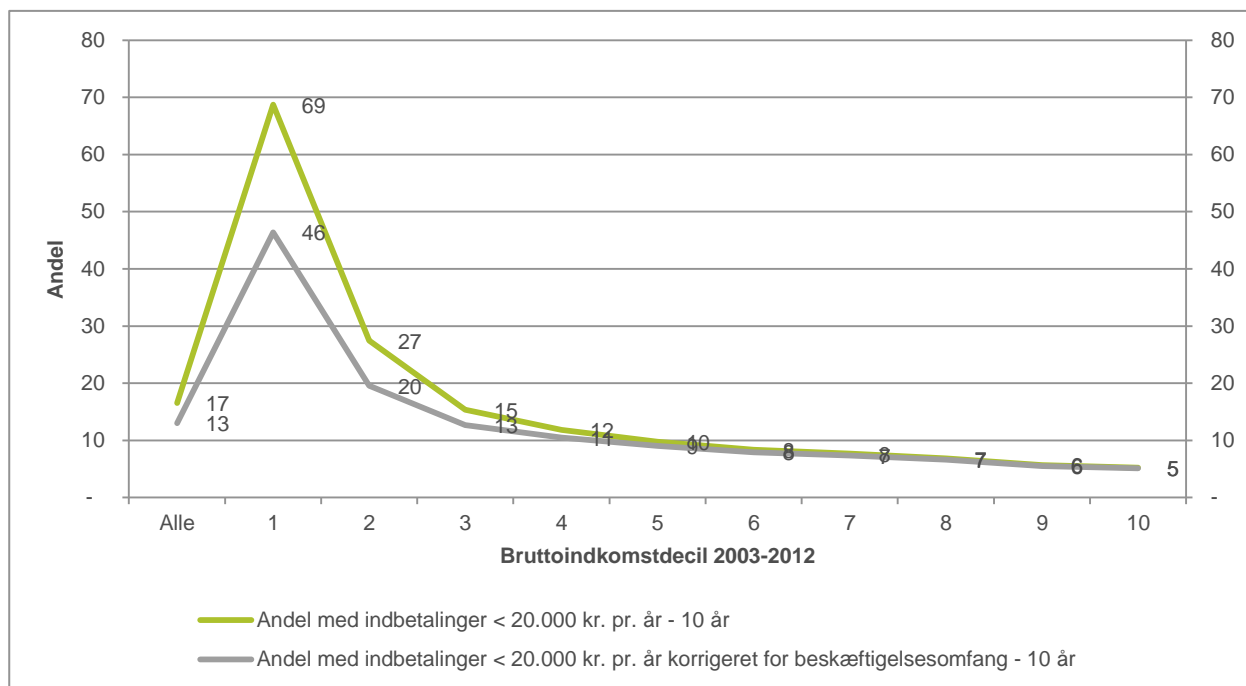
Figur 3.3.1 viser dem der indbetalte mindre end 20.000 (ekskl. ATP) blandt erhvervsaktive opdelt på bruttoindkomstdeciler med og uden korrektion for beskæftigelsesomfang. For at være med i analysen kræves, at man var i beskæftigelse i samtlige år, og at beskæftigelse er den tilstand, man tilbragte mest tid i over 10-årsperioden.

Figur 3.3.1. viser, at 17 % (se Alle på x-aksen) indbetalte mindre end 20.000 (ekskl. ATP) til pension om året. Når 20.000 kr. kriteriet korrigeres for beskæftigelsesomfang, så reduceres restgruppen til 13 %. Faldet i restgruppeandelen fra 17 % til 13 % svarer til den andel, der alene indbetalte mindre end 20.000 kr. om året, fordi de ikke var fulltidsbeskæftiget hele året. Selv i indkomstdecil 4-10, hvor indkomsterne er store nok til, at man kan indbetale til pension, da er der 7-8 % af de beskæftigede, der ikke indbetalte til pension. Det betyder således, at der stadig er en gruppe som er fulltidsbeskæftiget, som ikke indbetaler

¹⁵ Kilde: Danmarks Statistiks AKU-undersøgelser, tabel AKU600 i Statistikbanken.

20.000 kr. til pension. En stor del af denne gruppe tjente mere end 300.000 kr. om året, og havde derfor råd til at spare de 20.000 kr. op til pension, set ud fra et økonomisk perspektiv.

Figur 3.3.1 – Erhvervsaktive der indbetalte mindre end 20.000 kr. fordelt på deciler – 2012 – 30-59-årige

Note: Korrigeret for beskæftigelsesomfang betyder, at en beskæftigelsesgrad på fx 50 % bevirker, at man kun behøver at indbetale 0,5 * 20.000 kr. pr. år, for ikke at indgå i restgruppen.

3.4 Sparer selvstændige op i andre aktiver?

Dette afsnit sætter fokus på, om de selvstændige, der ikke sparer særlig meget op til pension, sparer op i andre aktiver som fx egenkapital, aktier eller boligen/ejendomme. Sparer de selvstændige op i deres virksomhed i form af en egenkapital, ejendomme eller aktier, så har de måske ikke et opsparingsproblem. Selv hvis de selvstændige kompenserer for de lave pensionsopsparinger i form af anden opsparing, så rejser det dog stadig et spørgsmål omkring free riding, og hvem det fulde folkepensionstillæg samt andre sociale ydelser egentlig er tiltænkt. Uanset om man vælger at forbruge pengene eller spare dem op i andre aktiver, så vil man modsat dem, der sparer pengene op i en pensionsordning, blive mere lempeligt beskattet/modregnet.

At de selvstændige ikke får sparet op, behøver ikke være en kalkuleret handling, men er måske mere et udtryk for, at de kan have for store forventninger til de værdier, der kan realiseres i virksomheden, den dag de går på pension, eller at de simpelthen aldrig kom i gang med at spare op, fordi de blev ved med at udskyde indbetalingerne til de følgende år. Vi ved fra erfaringer (Arnberg og Barslund (2012)) med

indførelse af obligatoriske arbejdsmarkedspensioner for lønmodtagerne i 1990'erne, at det øger den samlede opsparring med i omegnen af 70-80 % af det ekstra pensionsbidrag – substitutionen væk fra andre aktiver var med andre ord kun 20-30 %.

Et andet perspektiv, der er vigtigt at holde sig for øje, er de økonomiske forhold, de selvstændige vil stå over for som pensionist, hvis de ikke sparer op til pension eller i andre aktiver. I så fald vil de opleve en markant nedgang i forbrugsmulighederne, når de går på pension, selvom de får relativt mere fra det offentlige end de erhvervsaktive, der har sparet op til deres egen pension. En del selvstændige risikerer dermed at blive en relativt fattig pensionistgruppe i fremtiden, fordi de fleste lønmodtagere i dag sparer op til en arbejdsmarkedspension igennem et helt arbejdsliv.

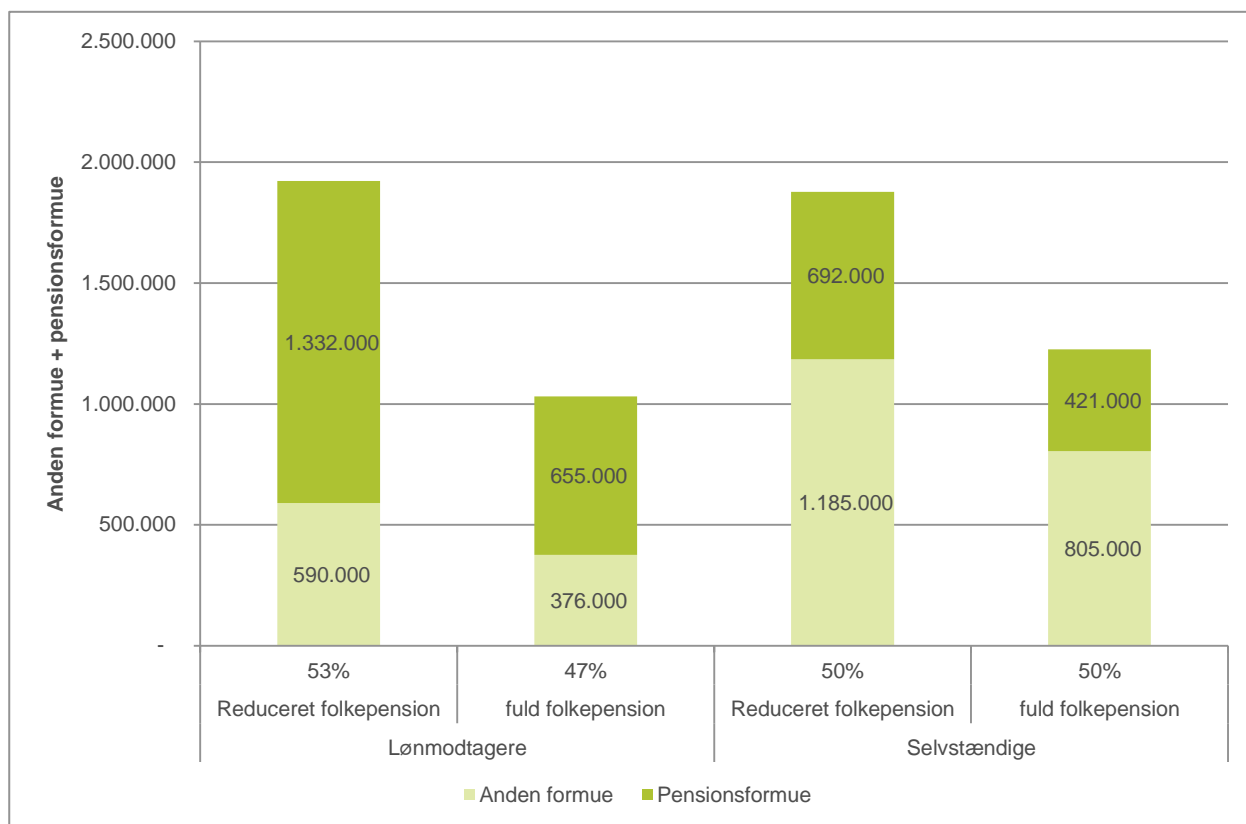
De formuer, vi har adgang til, indeholder ikke oplysninger om egenkapitalen. Derfor er det nødvendigt at følge de selvstændige, til de er gået på pension og har haft mulighed for at realisere værdien af deres virksomhed (egenkapital). Formuebegrebet i registrene indeholder næsten alle andre aktiver (kontant ejendomsværdi, indestående i pengeinstitutter, aktier, obligationer og pantebreve i depot).¹⁶ I formuebegrebet indgår der dog den del af "egenkapitalen", som er placeret i ejendomme og jord, også før man går på pension, så det er primært egenkapitalen i form af lager mv., der først bliver synlig den dag, virksomheden sælges.

I analysen har vi udvalgt 1944-fødselskohorten, og vi ser på deres samlede pensionsformue som 68-årig, dvs. efter folkepensionsalderen, så der er stor sandsynlighed for, at de selvstændige har realiseret deres egenkapital. Vi opdeler de 68-årige i to grupper – **dem der modtog det fulde folkepensionstillæg, og dem der fik et reduceret folkepensionstillæg**. Det gør vi for at vise, at nogle af modtagerne af det fulde folkepensionstillæg havde høje indkomster igennem arbejdslivet, men fordi de ikke har sparet ret meget op til pension, så får de det fulde folkepensionstillæg samt andre sociale ydelser.

Vi beregner gennemsnitsindkomsten for de selvstændige og lønmodtagerne, fra de var 50-59 år, og derefter indplaceres de i 10 indkomstdeciler. Analysen koncentrerer sig alene om dem i de mellemste indkomstdeciler (decil 4-7) – dvs. personer, der fra de var 50-59 år havde en bruttoindkomst mellem 300.000-500.000 kr. i gennemsnit for perioden. Ved at betinge analysen på gennemsnitsindkomsten over en 10-årig periode for de midterste indkomstgrupper sikrer vi os, at de personer, vi kigger på, faktisk havde en gennemsnitlig indkomst, som gjorde det muligt at spare op. Samtidig bliver det muligt at sammenligne selvstændige og lønmodtagere, som har tjent det samme i en 10-årig periode, og som dermed havde nogenlunde samme økonomiske muligheder for at spare op. Beregningerne ses i figur 3.4.1.

¹⁶ Variablen medregner ikke værdi af hovedaktionærposter uden for depot, bil, lystbåd, campingvogn, kontanter, pensionsformuer samt besætninger og lagerværdier for selvstændigt erhvervsdrivende.

Figur 3.4.1 – Anden formue og pensionsformue opdelt efter socioøkonomisk tilknytning og efter om man modtog det fulde folkepensionstillæg – 68-årige folkepensionister i 2012 – decil 4-7

En klar konklusion fra beregningerne er, at de, der sparer mest op til pension, også sparer mest op generelt, og det gælder både for selvstændige og lønmodtagere, og det på trods af at de fire grupper har haft nogenlunde samme indkomst, fra de var 50-59 år (mellem 300.000-500.000 kr.). Det tyder således ikke på, at de personer, der har relativt lave pensionsopsparinger, generelt kompenserer ved at spare tilsvarende mere op i andre aktiver. Samlet betyder det, at de selvstændige og lønmodtagere, der ikke er omfattet af en obligatorisk pensionsordning, ender med relativt lave totale opsparinger, selvom deres indkomst var stor nok til, at de kunne have sparet op til pension.

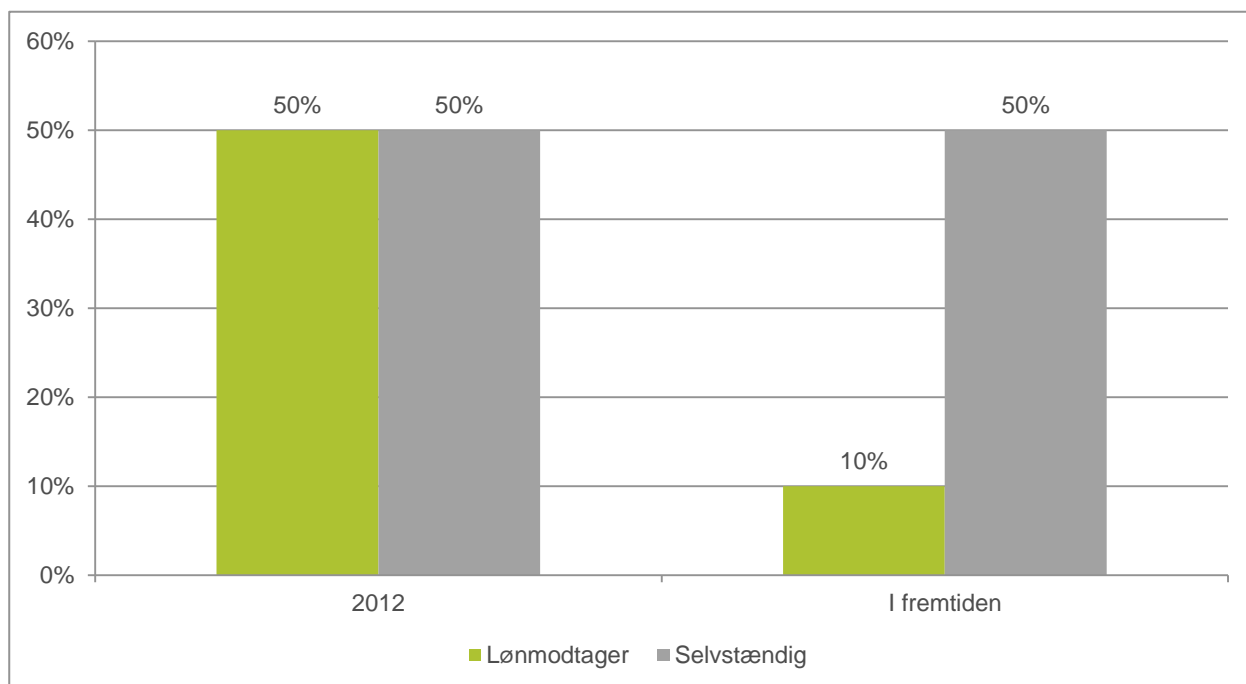
En anden vigtig observation er, at de selvstændige i højere grad end lønmodtagere opsparer i andre aktiver, mens lønmodtagerne i højere grad sparer op via pensionsordninger – det gælder både for lønmodtagere med og uden det fulde folkepensionstillæg.

En vigtig pointe i forhold til figur 3.4.1 er, at figuren afspejler et historisk opsparingsmønster for dem, der var 68 år i 2012. Der er dog sket en del ændringer i opsparingsreglerne op igennem 1990'erne og nulleterne, som betyder, at mange lønmodtagere i fremtiden vil spare noget mere op til pension, end de har gjort historisk. Så figur 3.4.1 illustrerer alene, at de selvstændige havde nogenlunde samme opsparingsniveau som lønmodtagerne, når man ser på det historisk, men dette billede vil ændre sig markant i fremtiden. Derfor kigger vi i næste afsnit på, hvordan vi forventer, at afhængigheden af det fulde folkepensionstillæg og andre sociale ydelser vil se ud i fremtiden.

3.4.1 – Afhængigheden af offentlige ydelser nu og i fremtiden

I figur 3.4.2 har vi illustreret, hvordan lønmodtagere og selvstændige kan forvente at blive afhængige af det fulde folkepensionstillæg samt andre sociale ydelser i fremtiden på baggrund af de nuværende erhvervsaktives (30-59-årige) indbetalinger til pension fra 2003-2012.¹⁷

Figur 3.4.2 – Andelen der kan forvente at være afhængig af det fulde folkepensionstillæg og andre sociale ydelser nu og i fremtiden

I fremtiden (omkring 2050) vil andelen af lønmodtagere, der vil kunne forvente at modtage fuldt folkepensionstillæg blive reduceret kraftigt (fra ca. 50 % til ca. 10 %), fordi man gjorde det obligatorisk for de fleste lønmodtagere at spare op til en arbejdsmarkedspension i 1990'erne. Andelen af selvstændige, der vil kunne forvente at få fuldt folkepensionstillæg i fremtiden, ser til gengæld ud til at forblive uforandret på omkring 50 %, selvom mange har haft pæne indkomster igennem arbejdslivet.

3.5 Restgruppen opdelt på baggrundsvariable¹⁸

I dette afsnit vil vi gøre rede for, hvordan restgruppen fordelte sig på baggrundsvariable. Vi fokuserer i gennemgangen på to typer af baggrundsvariable. Først ser vi på baggrundsvariable, som er direkte korreleret med de pensionsordninger, en person er underlagt – det gælder den branche, man er ansat inden for, den sektor, man er beskæftiget i og virksomhedens størrelse. Vi ved fra tidligere analyser (bl.a. ATP Faktum nr. 130), at det især er ansatte beskæftiget i mindre private virksomheder og bestemte brancher, som ikke sparer ret meget op til pension.

¹⁷ Beregninger er lavet for personer, der primært var i beskæftigelse i perioden 2003-2012. Desuden er kravet for at indgå i analysen, at man var i beskæftigelse i en periode i samtlige af de 10 år.

Dernæst opdeler vi efter demografiske baggrundsvariable for at give en mere komplet beskrivelse af de personer, der befinder sig i restgruppen. De mere indirekte baggrundsvariable – køn, herkomst, uddannelsesniveau, alder og geografi – har normalt ingen direkte indflydelse på de pensionsregler, man er underlagt, men vil alligevel være stærkt korreleret med indbetalingerne, fordi de er korreleret med arbejdsmarkedstilknytningen.

3.5.1 Direkte baggrundvariable – branche, sektor og virksomhedsstørrelse

Det er i høj grad arbejdsmarkedstilknytning og overenskomstdækning, der bestemmer, om der indbetales til pension, og hvor meget der indbetales. Mens overenskomstdækningen er meget bred på de lidt større virksomheder, er den mere begrænset, når det drejer sig om de mindre virksomheder, og det er ofte på det private arbejdsmarked, at dækningen er lavest.

Indbetalingerne til pension er for lønmodtagerne tæt forbundet til, hvorvidt det pågældende ansættelsesområde er omfattet af en overenskomst. De primære restgrupper hos arbejdsmarkedsordningerne er således lønmodtagere uden overenskomstdækning. En lang række andre grupper er heller ikke dækket – uddannelsessøgende, modtagere af overførselsindkomst, selvstændige m.fl. I og med arbejdsmarkedsordningerne netop er etableret ved overenskomst, falder disse grupper umiddelbart uden for arbejdsmarkedsordningernes målgruppe. Uddannelsessøgende og andre overførselsindkomstmodtagere er dog dækket af ATP. Udbredelsen af arbejdsmarkedspensionerne har i dag stor betydning for restgruppens sammensætning. Derfor giver vi nedenfor et kort oprids af udbygningen af arbejdsmarkedspensionerne.

De første arbejdsmarkedspensioner begyndte at se dagens lys i 1940'erne.¹⁹ I 1946 blev Lægernes Pensionskasse oprettet, og i løbet af 1950'erne fulgte andre faggrupper inden for sundhedsområdet (det gjaldt fx fysioterapeuter, ergoterapeuter, sygeplejersker og sygehjælpere). Indtil sidst i 1950'erne var det almindelig praksis at ansætte folk i staten og i det offentlige som tjenestemænd, hvilket indebar yderst fordelagtige ansættelsesvilkår og en god pensionsordning. I takt med den voldsomme udbygning af den offentlige sektor ønskede man imidlertid at reducere antallet af tjenestemandsansættelser til fordel for en mere fleksibel overenskomstansættelse. Tjenestemandsoverenskomsten er derfor reduceret siden da, og i dag er det kun ganske få faggrupper og højere chefer, der bliver ansat som tjenestemænd. Afviklingen af tjenestemandsoverenskomsten betød, at en række faggrupper inden for det offentlige pludselig stod med medlemmer, der var meget forskelligt stillet – nogle var ansat som tjenestemænd med særlige pensionsretigheder, mens andre medlemmer stod helt uden supplerende pensionsordninger. For at mindske denne ulighed oprettede man en række pensionskasser. I perioden 1954-1966 blev der således oprettet pensionskasser for civilingeniørerne, magistrerne, juristerne og økonomerne, hvorved flere akademikergrupper også blev dækket ind. Senere i 1960'erne fulgte finanssektoren, resten af sundhedssektoren og det øvrige offentlige funktionærområde. I slutningen af 1980'erne stod store dele af det private arbejdsmarked og

¹⁹ Værkstedsfunktionærerne i jernindustrien etablerede allerede i år 1900 en bidragsfinansieret pensionskasse efter nogenlunde samme mønster, som vi kender i dag. Det var dog først i 1950'erne og 1960'erne, der for alvor kom gang i udviklingen af arbejdsmarkedspensionerne

store dele af de LO-organiserede offentligt ansatte – i alt ca. to tredjedele af arbejdsstyrken – imidlertid stadig uden en arbejdsmarkedspension. Derfor fremlagde LO i 1985 et forslag til en pensionsreform. Det var dog først under overenskomstforhandlingerne i 1989 og i 1991, at man vedtog opbygningen af de nye arbejdsmarkedspensioner. I 1989 gjaldt det de ufaglærte i den offentlige sektor, og i 1991 gjaldt det både de faglærte og de ufaglærte i den private sektor. Pensionsbidragene var i starten meget beskedne – kun 0,9 pct. af lønnen (1993). I løbet af 1990'erne og starten af det nye årtusinde er ordningerne blevet udbygget, og bidragsprocenten nåede i 2009 op på de aftalte 12 pct.

Ovenstående udvikling betyder, at branchen, virksomhedens størrelse og den sektor, man er ansat i, har stor betydning for, hvorvidt man er omfattet af en pensionsordning.

3.5.1.1 Brancher

I tabel 3.5.1 har vi opdelt de 30-59-årige i 2012 efter deres primære branchetilknytning i løbet af året og opgjort restgruppens andel inden for hver af de enkelte brancher. – vi har lavet en tilsvarende opdeling i appendiks på mere detaljeret brancheniveau (se tabel A3.5.1). Af tabel 3.5.1 kan vi se, at restgruppeandelen varierer kraftigt hen over brancherne. Inden for branchen "Pengeinstitut- og finansvirksomhed, forsikring" udgjorde andelen, der indbetalte mindre end 23.240 kr. om året, 5 %, mens andelen inden for "Overnatningsfaciliteter og restaurationsvirksomhed" udgjorde 62 %. Inden for andre brancher såsom "Kultur, forlystelser og sport", "Administrative tjenesteydelser og hjælpetjenester" og "Landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri" er andelen også høje. De to brancher, hvor der var flest, der slet ikke indbetalte til pension over en 10-årig periode, er "Landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri" og "Overnatningsfaciliteter og restaurationsvirksomhed".

En anden måde at betragte problemstillingen på er ved at se, hvilke brancher der udgjorde den største andel af restgruppen. Det gjorde brancherne "Sundhedsvæsen og sociale foranstaltninger" og "Engros-handel og detailhandel; reparation af motorkøretøjer og motorcykler". Ser vi på den mere detaljerede liste i tabel A3.5.1 i appendiks, så kan vi se, at brancherne "Sociale foranstaltninger uden institutionsophold" (7 %) og "Institutionsophold" (4,8 %) er nogle af de største grupper.

I visse brancher er det tilsyneladende nærmest umuligt at være ansat uden at betale ind til pension. Det gælder fx i pengeinstitutter, på mejerier og i medicinalindustrien, hvor andelen, der undlader at spare op eller sparer meget lidt op, skal tælles i promiller.

Tabel 3.5.1 – Restgruppen opdelt på brancher – detaljeret – 30-59-årige – 2003-2012

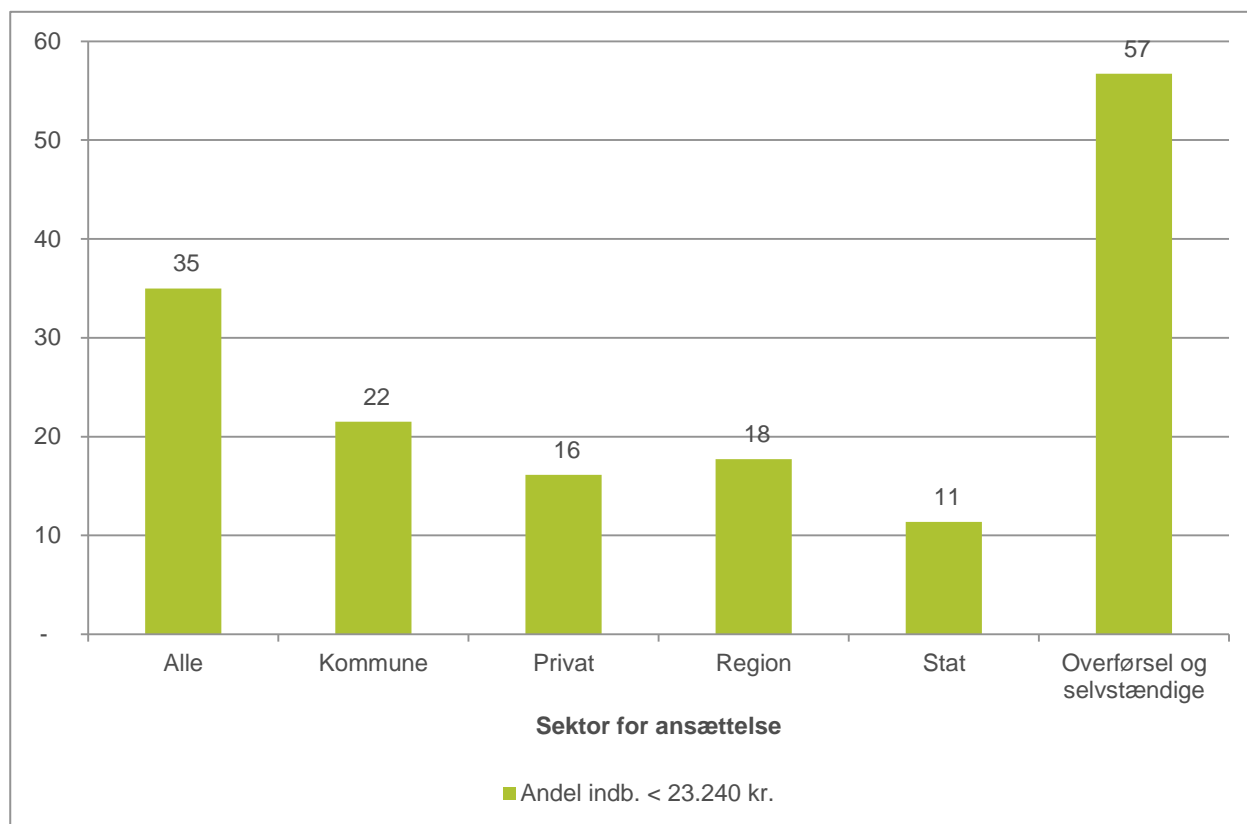
	Antal	Indb. mindre end 23.240 kr.	Indb. = 0 kr.	Andel af restgrup- pen	Overrepræsen- tet i restgruppen 1= proportionalt
K Pengeinstitut- og finansvirksomhed, forsikring	58.949	5	0	0	0
B Råstofindvinding	3.910	7	0	0	0
D El-, gas- og fjernvarmeforsyning	8.430	8	0	0	0
O Offentlig forvaltning og forsvar; socialsikring	104.142	13	0	2	0
C Fremstillingsvirksomhed	221.185	13	0	4	0
E Vandforsyning; kloakvæsen, affaldshåndtering og rensning af jord og grundvand	8.632	14	0	0	0
P Undervisning	159.003	21	0	5	1
F Bygge- og anlægsvirksomhed	105.198	23	1	3	1
J Information og kommunikation	71.135	26	0	2	1
M Liberale, videnskabelige og tekniske tjenesteydelser	99.138	27	1	4	1
H Transport og godshåndtering	89.969	28	0	3	1
Q Sundhedsvæsen og sociale foranstaltninger	383.194	30	0	15	1
L Fast ejendom	25.630	30	1	1	1
U Ekstraterritoriale organisationer og organer	49	31	0	0	1
G Engroshandel og detailhandel; reparation af motorkøretøjer og motorcykler	225.638	31	1	10	1
S Andre serviceydelser	41.247	37	2	2	1
R Kultur, forlystelser og sport	26.173	41	1	1	1
N Administrative tjenesteydelser og hjælpetjenester	89.249	42	1	5	1
A Landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri	32.142	49	4	2	1
T Private husholdninger med ansat medhjælp; husholdningers produktion	586	59	0	0	2
I Overnatningsfaciliteter og restaurationsvirksomhed	35.565	62	2	3	2
X Uoplyst	308.728	87	11	36	2

For lønmodtagere er der et tydeligt branchemønster i forhold til pensionsindbetaling (opgørelse ikke vist her). Der er en række brancher i den private sektor, hvor andelen af lønmodtagere, der indbetaler mindre end 23.240 kr. til pension, er høje. Det drejer sig bl.a. om landbrug, hotel og restauration, reklame, kultur, rejsebureau, rengøring. For de selvstændige er der derimod en mindre sammenhæng mellem branche og indbetalingerne til pension.

3.5.1.2 Sektor

I figur 3.5.2 har vi opgjort størrelsen af restgruppen opdelt efter, hvilken sektor man var ansat i ultimo året 2012. Placeringen i sektorerne Kommune, Privat sektor, Region og Stat laves kun for lønmodtagere, så selvstændige, overførselsindkomstmottagere og lønmodtagere, der ikke kan placeres i en sektor, er placeret i kolonnen "Overførsel og selvstændige".

Figur 3.5.2 – Andel af ansættelser inden for hver sektor der indbetalte mindre end 23.240 kr. til pension – 30-59-årige – 2003-2012

Af figuren kan man se, at der var relativt flest i restgruppen blandt de personer, som ikke var placeret i en sektor. Dette er ikke overraskende, da gruppen primært består af overførselsindkomstmodtagere og selvstændige. Ser vi alene på dem, der var placeret inden for en af de fire sektorer, så var der relativt flere af dem, der var ansat i den kommunale sektor, som indbetalte mindre end 23.240 kr. til pension om året (22 %), mens den laveste andel var inden for staten (11 %). Nogle faktorer, der kan være medvirkende til, at restgruppen er større i kommunerne end i staten, er:

- Medianindkomsten var mindst i kommunerne og størst i staten
- Andelen af personer fra mindre udviklede lande var større i kommunerne end i staten
- Beskæftigelsesgraden var mindst i kommunerne og størst i staten
- Andelen af personer, der var aktiverede, var størst i kommunerne og mindst i staten
- Det gennemsnitlige antal ansatte var mindst i kommunerne og størst i staten
- Andelen af deltidsansatte i kommunerne er noget større i kommunerne end i staten.

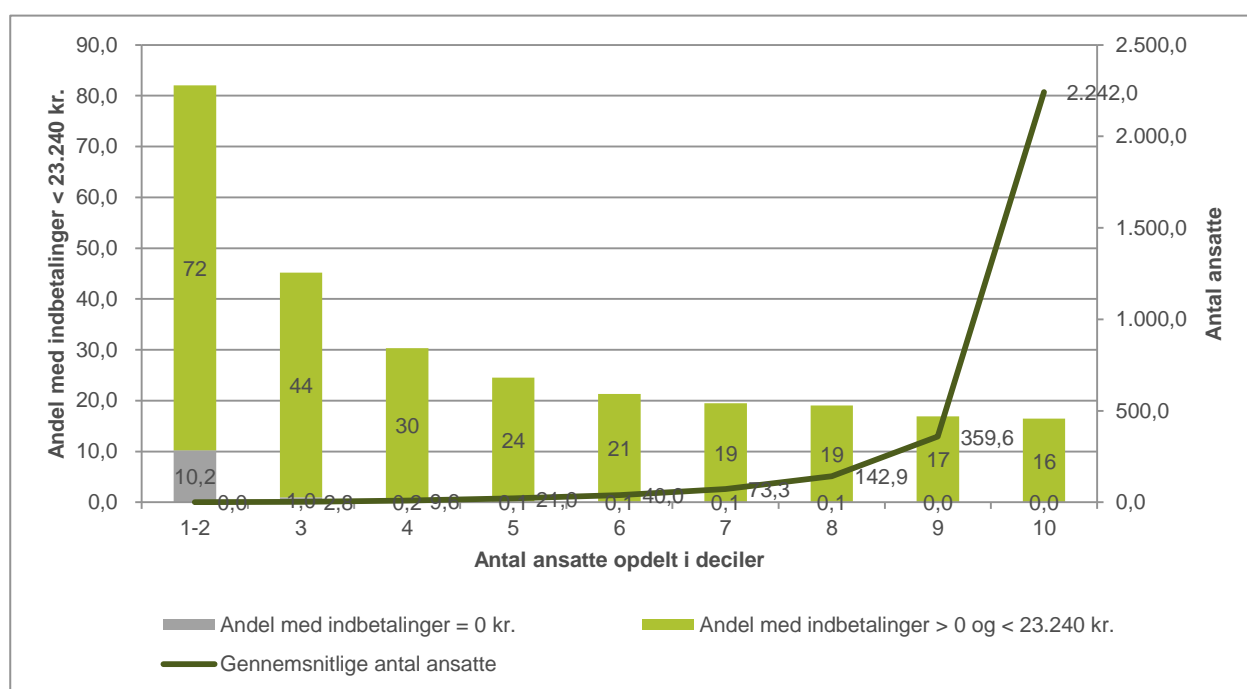
3.5.1.3 Virksomhedens størrelse/antal ansatte på ansættelsesstedet

I dette afsnit opgør vi antal ansatte på individets primære arbejdssted i løbet af året. For selvstændige og medhjælpende ægtefæller anvendes antal ansatte på den primære virksomhed. For lønmodtagere an-

vendes antal ansatte på det væsentligste arbejdssted (arbejdssted under samme SENR – hvis der fx er to SENR under samme arbejdssted, optælles antal ansatte for hver af de to SENR).

I figur 3.5.3 har vi opgjort andelen i restgruppen opdelt efter antal ansatte på ansættelsesstedet (opgjort som deciler). Af figuren fremgår det, at der er en stærk negativ korrelation imellem antal ansatte og størrelsen af restgruppen. I decil 1-2, hvor der ikke var nogen ansatte ud over personen selv (enkeltmandsvirksomheder), udgjorde restgruppen således over 80 %, mens restgruppeandelen faldt til 16 % i decil 10, hvor det gennemsnitlige antal ansatte var 2.242 personer.

Figur 3.5.3 – Andel med indbetalinger mindre end 23.240 kr. i forhold til ansatte på ansættelsesstedet – 30-59-årige – 2012

En naturlig forklaring på, at restgruppeandelen er noget større på virksomheder med meget få ansatte, er, at de typisk ikke er omfattet af en obligatorisk pensionsopsparing igennem en overenskomst, og fordi der er relativt mange selvstændige i gruppen. Personer, der er ansat på korte kontrakter, eller som har egen virksomhed og sælger sin arbejdskraft på timebasis, vil også tilhøre denne gruppe.

Tabel 3.5.2 – Restgruppen opdelt på selvstændige og antal ansatte i 2012 – 30-59-årige

	Antal	Indb. mindre end 23.240 kr.	Indb. = 0 kr.	Andel af restgruppen	Andel af alle	Overrepræsenteret i rest-gruppen 1= proportionalt
Selvstændig, 10 eller flere ansatte	1.641	17	3	0	1	1
Selvstændig, 5 – 9 ansatte	3.867	33	4	2	3	1
Selvstændig, 1 – 4 ansatte	24.628	51	6	18	21	1
Selvstændig, ingen ansatte	84.402	61	7	76	72	2
Medarbejdende ægtefælle	3.397	75	14	4	3	2

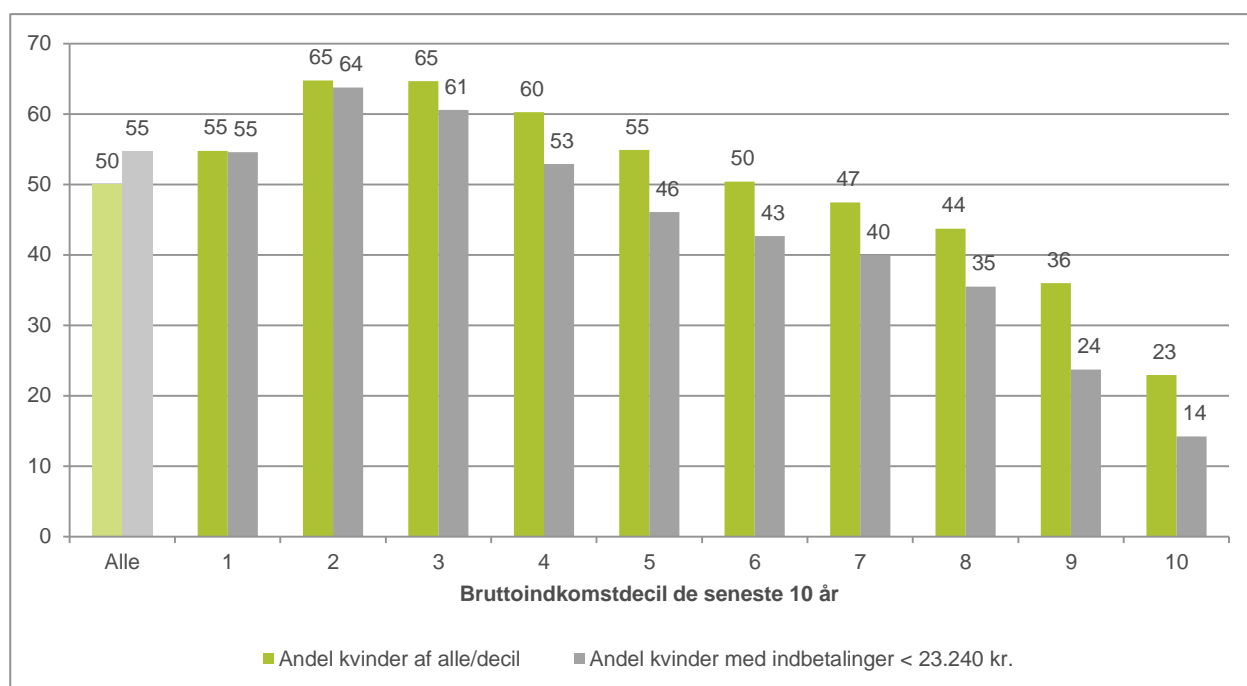
I tabel 3.5.2 har vi derfor lavet en særskilt opgørelse alene for de selvstændige, hvor man kan se restgruppeandelen opdelt efter antal ansatte i virksomheden. Man skal her være opmærksom på, at det kun er selvstændige, der får udbetalt overskud af egen virksomhed som primær indkomst i året, der indgår i opgørelsen af selvstændige, og derfor er der relativt mange selvstændige med 0 ansatte. Blandt selvstændige med 10 eller flere ansatte udgjorde restgruppen 17 %, mens den udgjorde 61 % blandt selvstændige uden ansatte og hele 75 % blandt medarbejdende ægtefæller. Som nævnt er gruppen med 0 ansatte den største gruppe, og den udgør 72 % af alle de selvstændige og 76 % af restgruppen.

3.5.2 Køn, herkomst, uddannelsesniveau og alder

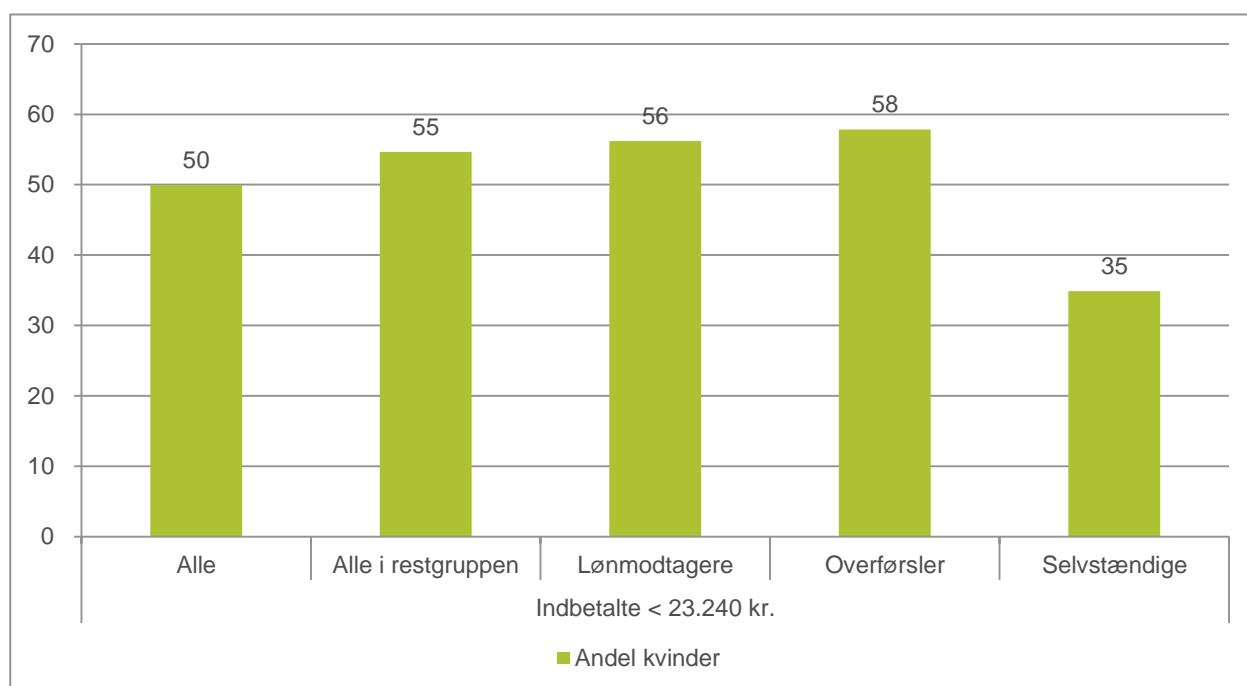
I det forrige afsnit analyserede vi sammenhængen imellem faktorer, der er direkte udslagsgivende for, hvilke pensionsindbetalingsregler man er omfattet af, og restgruppeandelen. I dette afsnit vil vi se lidt nærmere på, hvordan det så rammer forskellige persongrupper tilhørsforhold til restgruppen. Vi viser sammenhængen mellem restgruppeandelen og køn, herkomst, uddannelsesniveau, alder og geografi.

3.5.2.1 Køn

Figur 3.5.4a viser kvindernes andel af de enkelte indkomstdeciler hhv. i restgruppen og blandt alle i decilet. I alle deciler på nær decil 1, da udgør kvinder en relativt mindre andel af restgruppen i decilet end de gør af alle personer i decilet. Kvinderne er dermed en smule underrepræsenteret i restgruppen i decil 2-10. En anden observation, man kan se ud fra figur 3.5.4a, er, at kvinderne er overrepræsenteret i bruttoindkomstdecil 1-5, hvilket skyldes, at kvinder generelt har en lavere indkomst end mænd. Så selvom kvinderne inden for de enkelte deciler er underrepræsenteret i restgruppen, så er der over-all set flere kvinder i restgruppen (55 %) end mænd (45 %), fordi relativt flere personer fra decil 1-5 indbetaler mindre end 23.240 kr. til pension om året.

Figur 3.5.4a – Restgruppen opdelt på kvinder og bruttoindkomstdecil – 30-59-årige – 2003-2012

I figur 3.5.4b har vi opgjort andelen af kvinder i restgruppen opdelt efter arbejdsmarkedstilknytning i perioden 2003-2012.

Figur 3.5.4b – Restgruppen opdelt efter køn og tilknytning til arbejdsmarkedet – 30-59-årige – 2003-2012

Fra figur 3.5.4b kan vi se, at kvinder udgør 50 % af alle 30-59-årige, som vi ville forvente. Dernæst kan vi se, at kvinderne udgør 55 % af personerne i restgruppen. Kvinders overrepræsentation i restgruppen hænger bl.a. samme med følgende faktorer:

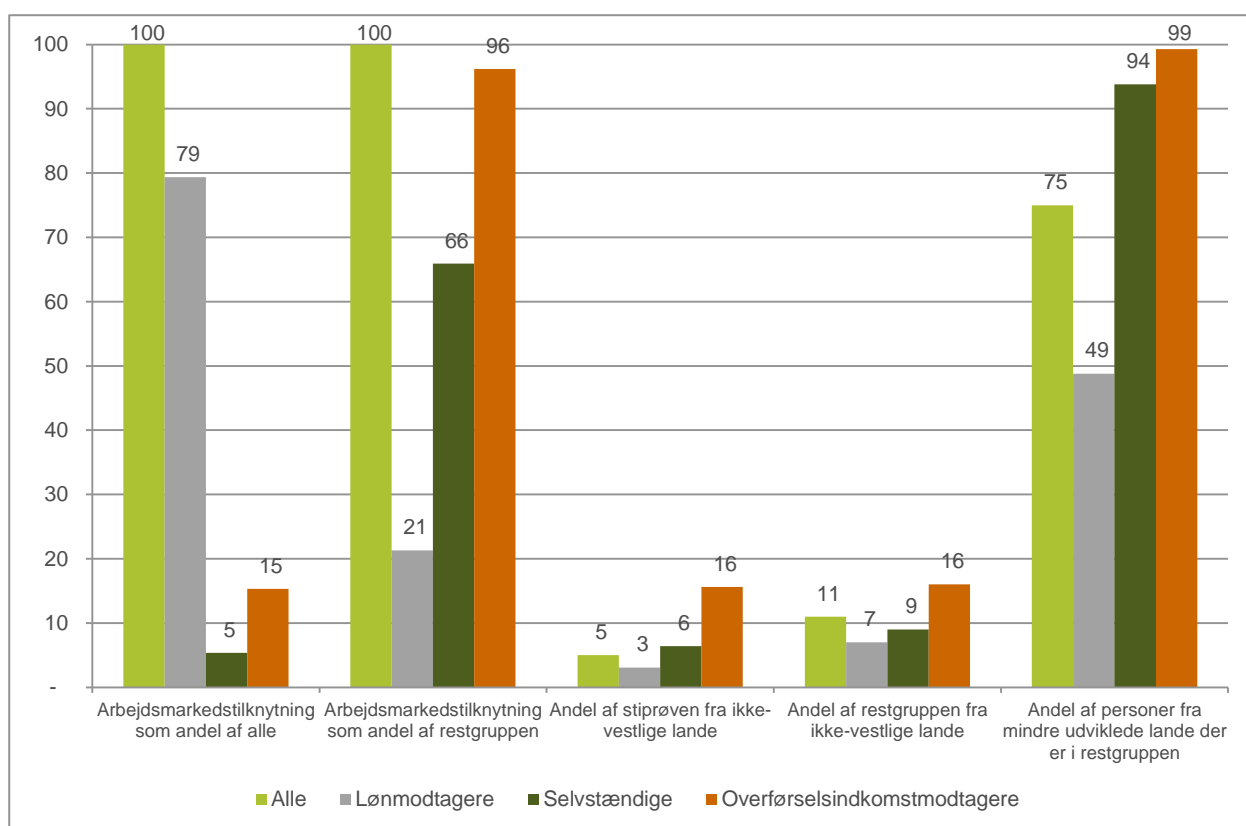
- Kvinder tjener generelt mindre end mænd (vigtigste årsag)
- Kvinder modtager oftere overførselsindkomster end mænd
- Kvinder er oftere ansat på deltid end mænd.

Noget, der trækker i den modsatte retning, er, at kvinder i mindre grad er selvstændige end mænd, fordi selvstændige generelt sparer mindre op end lønmodtagere.

3.5.2.2 Herkomst

Figur 3.5.5 viser andelen af personerne i restgruppen, der kommer fra et ikke-vestligt land opdelt på arbejdsmarkedstilknytning. Først søjle viser, at 5 % af alle 30-59-årige kommer fra et ikke-vestligt land, men at de udgjorde 11 % af restgruppen. Personer fra ikke-vestlige lande er dermed overrepræsenteret i restgruppen med en faktor 2,2.

Figur 3.5.5 – Personer fra ikke-vestlige lande som andel af restgruppen – 30-59-årige – 2003-2012

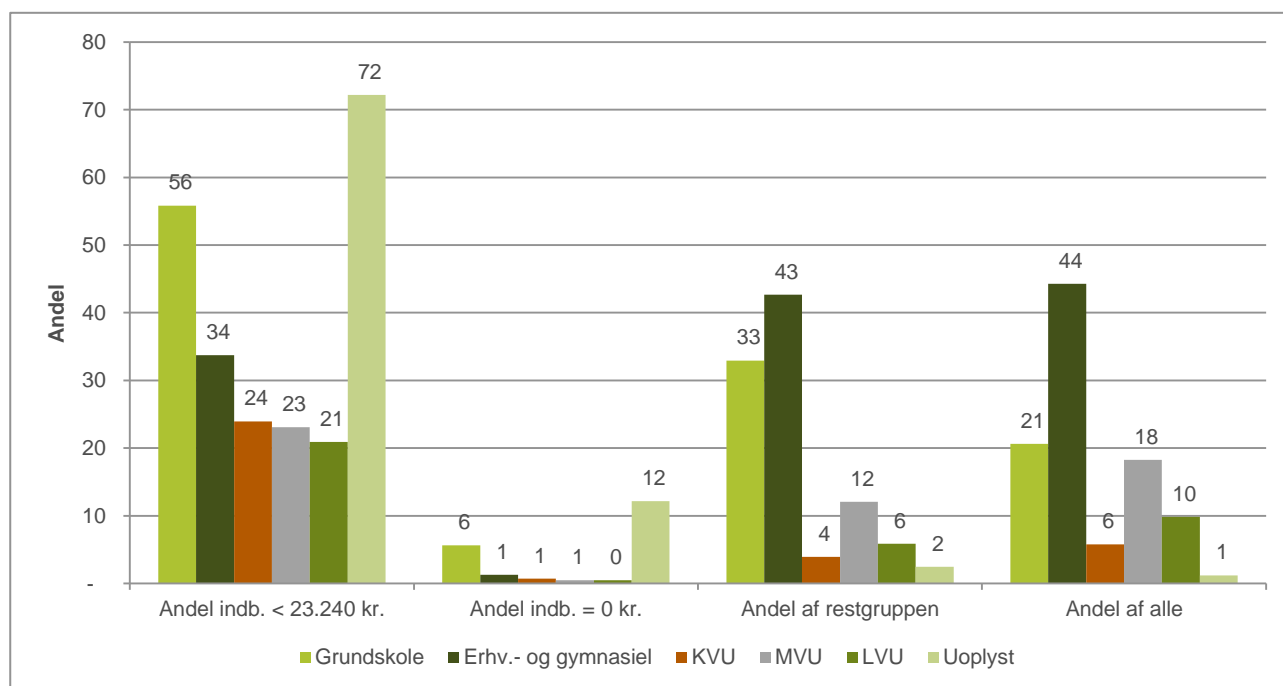

Figur 3.5.5 viser desuden, at 75 % af personerne fra ikke vestlige lande tilhørte restgruppen, og at de især er overrepræsenteret blandt lønmodtagerne og selvstændige i restgruppen. Personer fra ikke-vestlige lande udgjorde 3 % af lønmodtagerne overall men udgjorde 7 % af de lønmodtagere der tilhørte restgruppen – de tilsvarende tal for de selvstændige var 6 % og 9 %. Årsagen til at personer fra ikke-vestlige lande er overrepræsenteret blandt lønmodtagere og selvstændige skyldes, at de oftere indbetaler mindre (eller slet ikke) til pension når de er i beskæftigelse.

3.5.2.3 Uddannelsesniveau

I figur 3.5.6 har vi opdelt restgruppen på uddannelsesniveau. Det første, figuren viser, er andelen der indbetalte mindre end 23.240 kr. opdelt på fem uddannelsesniveauer og en uoplyst gruppe.

Figur 3.5.6 – Restgruppen opdelt på uddannelsesniveau – 30-59-årige – 2003-2012

Der er en stærk sammenhæng mellem dem, der indbetalte lidt til pension, og uddannelsesniveauet. For personer med grundskole som højeste uddannelsesniveau var der 55 %, der indbetalte mindre end 23.240 kr. om året til pension, mens det gjaldt 16 % af personerne med en lang videregående uddannelse. Blandt gruppen med uoplyst uddannelsesniveau – som primært består af personer fra mindre udviklede lande – tilhørte hele 72 % restgruppen. Andelen, der indbetalte 0 kr. til pension, var også højest for personer med en grundskoleuddannelse (6 %), mens den var noget lavere for de andre grupper (ca. 1 %).

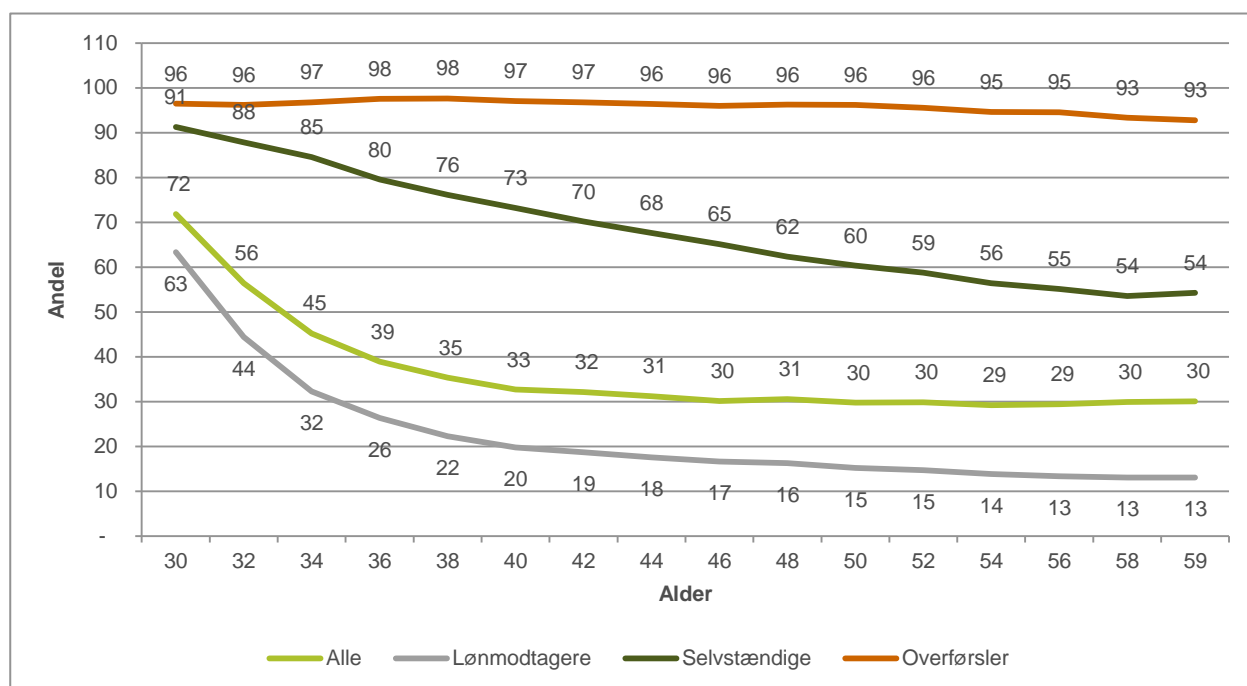
Årsagen til, at 6 % af personerne med en grundskoleuddannelse indbetalte 0 kr., er, at helbred og uddannelsesniveau er stærkt korreleret, hvorfor en større andel af gruppen med grundskoleniveau modtager førtidspension på den gamle ordning, som udgør den største gruppe af dem, der ikke indbetalte til

pension over en 10-årig periode. Den uddannelsesgruppe, som fylder mest i restgruppen, er dog ikke dem med grundskoleniveau, men derimod dem med en "Erhvervs- og gymnasial uddannelse" som højeste uddannelsesniveau. Årsagen til, at denne gruppe udgør en større andel af restgruppen, er, at gruppen også var den største uddannelsesgruppe, når man kiggede på alle personer i aldersgruppen 30-59-år.

3.5.2.4 Alder

I dette afsnit vil vi belyse indbetalingsmønstret fordelt på socioøkonomiske grupper og alder. I figur 3.5.7a ser vi den andel af de 30-59 årige, der i perioden 2003-2012 indbetalte mindre end 23.240 kr. om året til pension. Af figuren fremgår det, at der er en kraftig sammenhæng mellem alder og restgruppeandelen for de erhvervsaktive (selvstændige og lønmodtagere). Andelen af selvstændige, der indbetalte mindre, er således hele 91 % for de 30-årige, mens andelen falder til 54 % for de 59-årige. Det samme gælder for lønmodtagerne, hvor andelen er næsten 63 % for de 30-årige, men kun 13 % for de 59-årige.

Figur 3.5.7a – Restgruppen opdelt på alder og arbejdsmarkedstilknnytning – 30-59-årige – 2003-2012

For overførselsindkomstmodtagere gælder, at de modtager den samme ydelse, uanset alder, og samtidig er underlagt de samme indbetalingsregler, hvilket er forklaringen på, at restgruppeandelen ligger omkring 95 % uanset alderen.

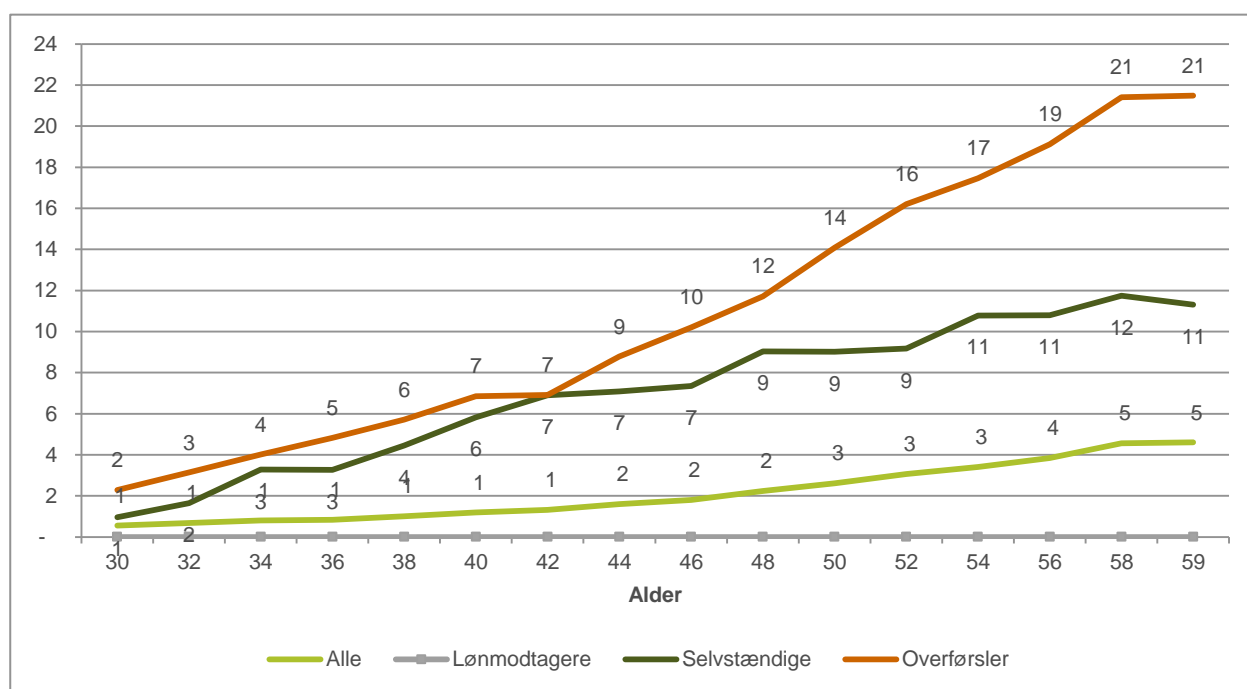
Der er flere årsager til, at restgruppeandelen er større blandt de unge end blandt de ældre:

- De unge tjener i gennemsnit mindre og indbetaler derfor også mindre til pension

- Indenfor nogle overenskomster skal man være over en bestemt alder, før man er obligatorisk omfattet af en pensionsordning
- Relativt flere unge tilbringer perioder under uddannelse i 20'erne, og derfor påvirker det indbetalingerne over en 10-årig periode.

I figur 3.5.7b, har vi opgjort andelen, der indbetalte 0 kr. til pension, opdelt på arbejdsmarkedstilknytning og alder. Som vi har vist tidligere, indbetaler alle lønmodtagere til ATP, og derfor er andelen 0 blandt dem – uanset alderstrin. Blandt overførselsmodtagerne stiger andelen ret kraftigt med alderen – fra 2 % til 21 %. Den primære årsag til denne markante stigning er, at andelen af førtidspensionister på den gamle ordning, hvor man ikke er obligatorisk omfattet af ATP-ordningen, stiger med alderen. Andelen af selvstændige, der ikke indbetaler, stiger også med alderen – fra 1 til 11 % - hvilket kan være en anden forklaring på, at en større andel ikke indbetaler.

Figur 3.5.7b – Andelen der indbetalte 0 kr. opdelt på alder og arbejdsmarkedstilknytning – 30-59-årige – 2003-2012

Sammenfatning kapitel 3

I dette kapitel har vi defineret restgruppen som dem, der potentielt kan forvente at modtage supplerende sociale ydelser samt det fulde folkepensionstillæg som pensionist. Ifølge socialpolitikken er man potentielt berettiget til supplerende sociale ydelser og det fulde folkepensionstillæg, hvis den private indtægt som pensionist er mindre end 67.500 kr. årligt. Overstiger indtægten derimod 67.500 kr., så er man ikke længere berettiget til de supplerende sociale ydelser, og folkepensionens tillæg aftrappes. Det valgte kriterie repræsenterer dermed den grænse, hvor systemet ikke længere vurderer, at man som pensionist skal have suppleret sin indkomst for at opnå en tilstrækkelig indkomst.

Nogle af de vigtigste resultater, når denne definition af restgruppen anvendes, er:

- 35 % indbetalte over en 10-årig periode mindre end 23.240 kr. i gennemsnit om året
- 34 % indbetalte mindre end 23.240 kr. i gennemsnit i et enkelt år – arbejdsmarkedet er dermed meget lidt dynamisk i bunden
- Over en 10-årig periode tilhørte 21 % af lønmodtagerne, 66 % af de selvstændige og 96 % af overførselsindkomstmodtagerne restgruppen. For lønmodtagerne hænger det sammen med overenskomstdekning og beskæftigelsesomfang, for de selvstændige skyldes det i høj grad, at de ikke er omfattet af nogen obligatoriske ordninger, og for overførselsindkomstmodtagerne er den primære forklaring, at indbetalingerne til ATP ligger under 23.240 kr.
- 2 % indbetalte 0 kr. til pension over de 10 år. 0 % af lønmodtagerne, 8 % af de selvstændige og 11 % af overførselsindkomstmodtagerne. Gruppen, der indbetalte 0 kr., består primært af førtidspensionister på den gamle ordning og selvstændige
- 15 % af personerne i 4.-10. indkomstdecil indbetalte mindre end 23.240 kr., selvom median bruttoindkomsten udgjorde mellem 300.000-800.000 kr. Det kan betegnes som et free-rider problem (bevidst eller ubevidst), idet disse personer kan forvente at blive berettiget til supplerende sociale ydelser samt det fulde folkepensionstillæg.
- Anvendes en restgruppedefinition på minimum 5 % af bruttoindkomsten, så indbetalte 20 % mindre end det krævede over de 10 år. Størrelsen af restgruppen bliver især mindre i de første 1-4 deciler med 5 % kriteriet, men ligner ellers 23.240 kr. kriteriet i decil 5-10.
- Lønmodtagere udgør den største andel af restgruppen (47 %), mens overførselsmodtagerne udgør den anden største gruppe (42 %). Lønmodtagerne udgør dog 74 % af hele stikprøven (alle 30-59-årige), så det er de selvstændige og overførselsmodtagerne, der er mest overrepræsenteret i restgruppen.
- Blandt de 68-årige tidligere selvstændige i 2012 modtog godt halvdelen det fulde folkepensionstillæg ligesom halvdelen af de tidligere lønmodtagere. Samlet set havde selvstændige og lønmodtagere sparet det samme op - de selvstændige havde bare sparet mere op i anden formue, mens lønmodtagere havde sparet mere op til pension. I fremtiden vil dette billede dog ændre sig drastisk, da de 68-årige lønmodtagere ikke har været underlagt obligatoriske arbejdsmarkedspensioner særlig længe ligesom de yngre generationer af lønmodtagere. I fremtiden kan man derfor forvente, at ca.10 % af de **fultidsbeskæftigede** lønmodtagere vil være berettiget til supplerende sociale ydelser, mens det stadig vil gælde 50 % af de fultidsbeskæftigede selvstændige
- Inden for brancherne "Overnatningsfaciliteter og restaurationsvirksomhed" (62 %), "Kultur, forlystelser og sport" (41 %), "Administrative tjenesteydelser og hjælpetjenester" (42 %) og "Landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri" (49 %) var restgruppeandelen især høje. De to brancher, hvor der var flest, der slet ikke indbetalte til pension over den 10-årig periode, var "Landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri" og "Overnatningsfaciliteter og restaurationsvirksomhed"

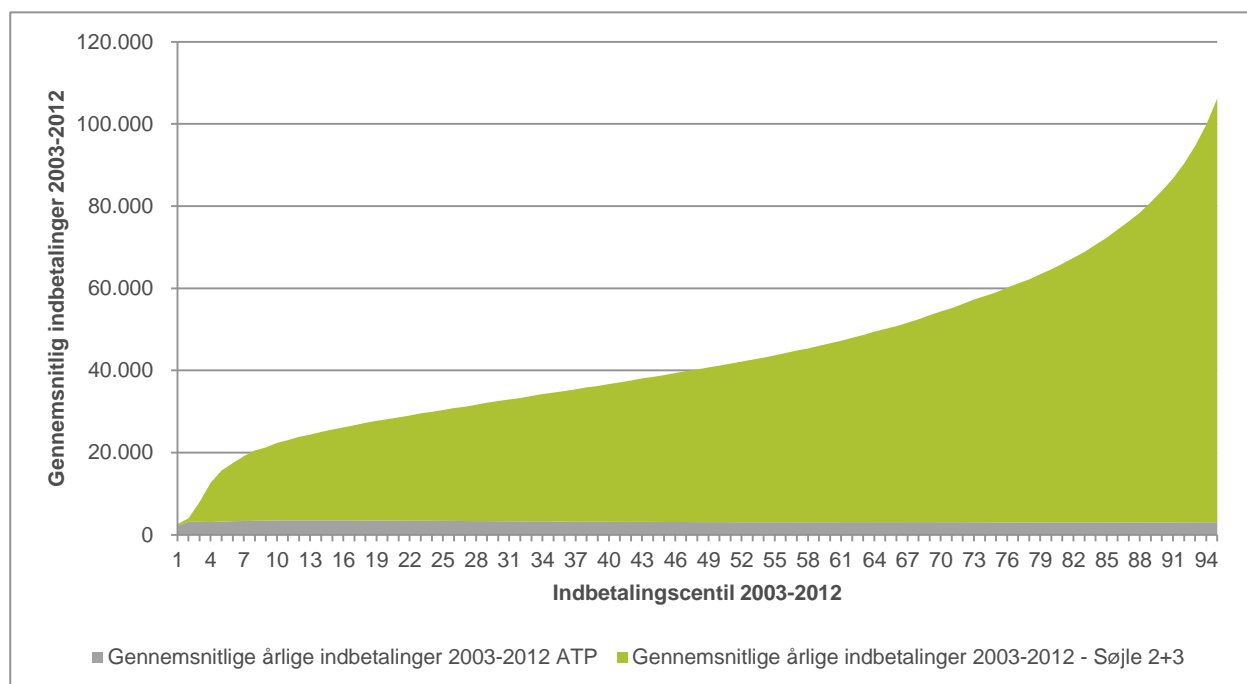
- Nogle faktorer, der kan være medvirkende til, at restgruppen er større i kommunerne end i staten, er: Medianindkomsten var mindst i kommunerne, andelen af personer fra mindre udviklede lande var større i kommunerne, beskæftigelsesgraden var mindst i kommunerne, andelen af personer, der var aktiverede, var størst i kommunerne, det gennemsnitlige antal ansatte var mindst i kommunerne, og andelen af deltidsansatte var større i kommunerne
- Der er en stærk negativ korrelation imellem antal ansatte og størrelsen af restgruppen
- Blandt selvstændige med 10 eller flere ansatte udgjorde restgruppen 17 %, mens den udgjorde 61 % blandt selvstændige uden ansatte og hele 75 % blandt medarbejdende ægtefæller
- Kvinder er overrepræsenteret i restgruppen, hvilket bl.a. hænger sammen med, at kvinder generelt tjener mindre end mænd, at kvinder oftere modtager overførselsindkomster end mænd, og at kvinder oftere er ansat på deltid end mænd
- Der er en stærk sammenhæng mellem dem, der indbetalte lidt til pension, og uddannelsesniveaue. For personer med grundskole som højeste uddannelsesniveau var der 55 %, der indbetalte mindre end 23.240 kr. om året til pension, mens det gjaldt 16 % af personerne med en lang videregående uddannelse
- Der er en kraftig sammenhæng mellem alder og restgruppeandelen for de erhvervsaktive (selvstændige og lønmodtagere). Andelen af selvstændige, der indbetalte mindre, er 91 % for de 30-årige, mens andelen falder til 54 % for de 59-årige. Det samme gælder for lønmodtagerne, hvor andelen er 63 % for de 30-årige, men kun 13 % for de 59-årige

Appendix

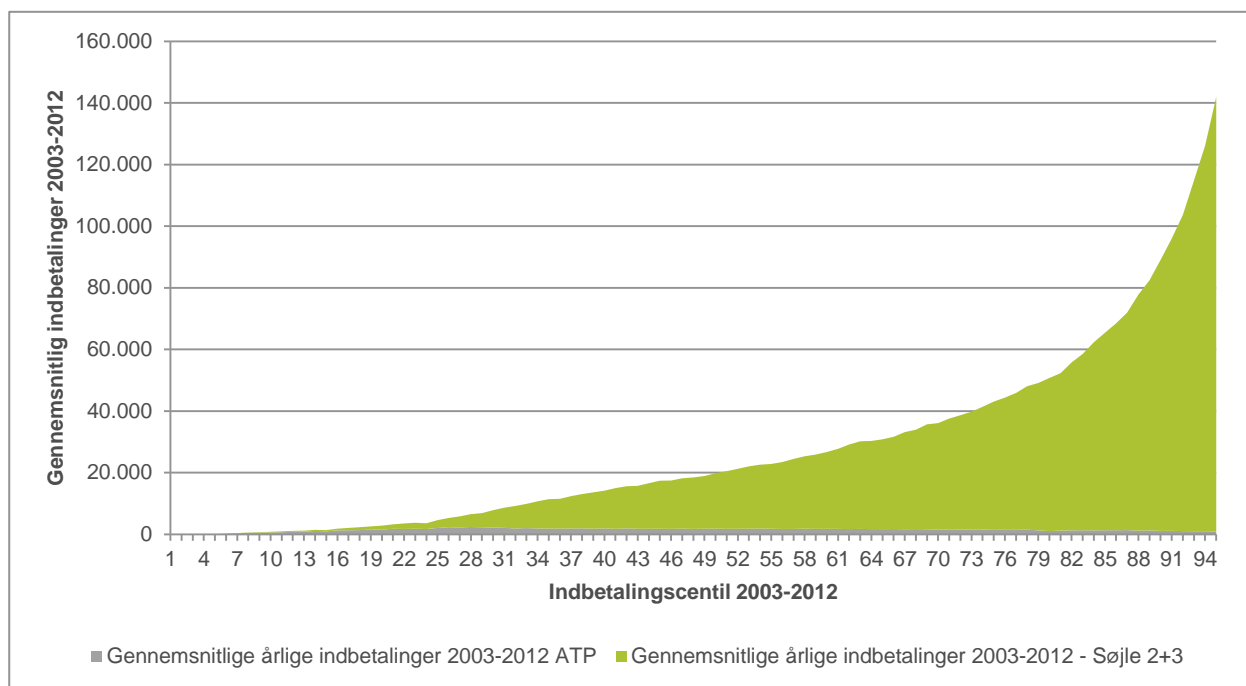
Tabel A3.1.2 – Minimum, maksimum, gennemsnits- og medianbruttoindkomsten i perioden 2003-2012 opdelt på deciler – 30-59-årige i 2012-priser

(i 1.000 kr.)											
1-års opgørelsen											
Bruttoindkomstdecil	Alle	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bruttoindkomst – minimum	-199.786	-199.786	182	253	311	347	380	415	460	526	658
Bruttoindkomst - maksimum	176.325	182	253	311	347	380	415	460	526	658	176.325
Bruttoindkomst – gennemsnit	430	103	218	284	329	363	398	436	491	582	1.055
Bruttoindkomst – median	382	124	217	286	329	362	398	436	490	577	826
10-års-opgørelsen											
Bruttoindkomst – minimum	-19.893	-19.893	211	263	299	329	358	392	433	492	609
Bruttoindkomst maksimum	82.510	211	263	299	329	358	392	433	492	609	82.510
Bruttoindkomst – gennemsnit	405	152	239	282	314	344	375	411	460	542	921
Bruttoindkomst – median	359	166	240	282	314	344	374	411	459	537	755

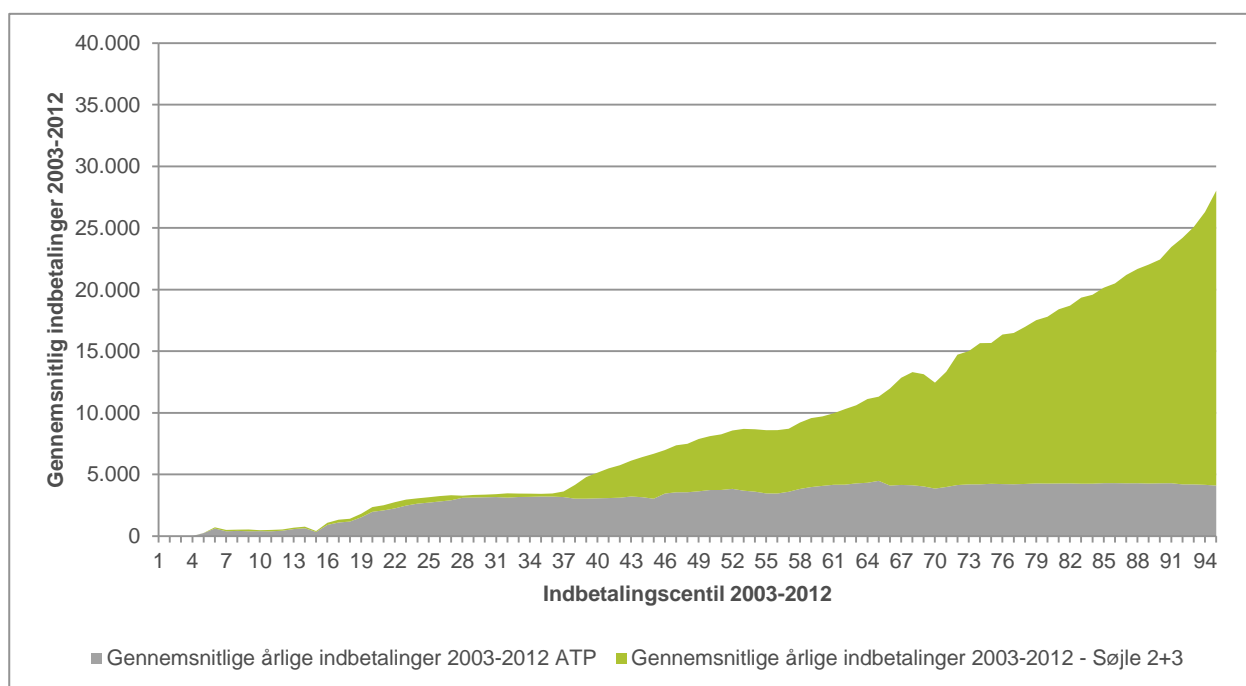
Figur A3.1.1 – Gennemsnitlige indbetalinger i perioden 2003-2012 – 30-59-årige i 2012 – centil 1-95 – lønmodtagere

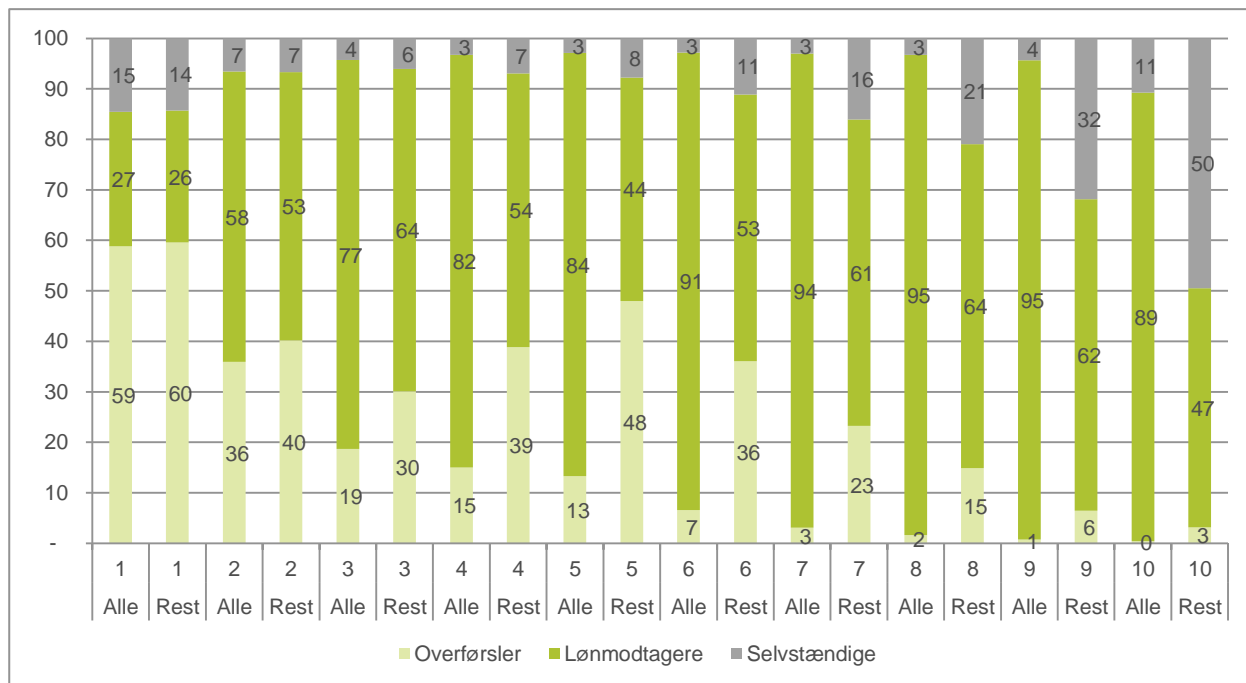
Figur A3.1.2 – Gennemsnitlige indbetalinger i perioden 2003-2012 – 30-59-årige i 2012 – centil 1-95 – Selvstændige

Figur A3.1.3 – Gennemsnitlige indbetalinger i perioden 2003-2012 – 30-59-årige i 2012 – centil 1-95 – Overførselsmodtagere

Figur A3.2.1 – Alle samt restgruppen blandt 30-59-årige i 2012 opdelt på arbejdsmarkedstilknøytning – 2003-2012

Tabel A3.5.1 – Restgruppen opdelt på brancher – detaljeret – 30-59-årige – 2003-2012

Brancher	Antal	Indb. mindre end 23.240 kr.	Indb. = 0 kr.	Andel af restgruppen	Overrepræsenteret i restgruppen 1=proportionalt
Indvinding af råolie og naturgas	878	2	0	0	0,1
Fremstilling af farmaceutiske råvarer og farmaceutiske præparater	15.404	4	0	0	0,1
Pengeinstitut- og finansieringsvirksomhed	40.142	4	0	0	0,1
Forsikring, genforsikring og pensionsforsikring undtagen lovpligtig socialforsikring	13.244	5	0	0	0,1
Serviceydelser i forbindelse med råstofindvinding	2.064	7	0	0	0,2
El-, gas- og fjernvarmeforsyning	8.430	8	0	0	0,2
Fremstilling af papir og papirvarer	3.900	8	0	0	0,2
Fremstilling af kemiske produkter	8.792	8	0	0	0,2
Luftfart	5.195	9	0	0	0,2
Fremstilling af drikkevarer	2.917	9	0	0	0,3
Fremstilling af maskiner og udstyr i.a.n.	42.061	10	0	1	0,3
Hjælpetjenester i forbindelse med finansieringsvirksomhed og forsikring	5.563	10	0	0	0,3
Vandforsyning	590	10	0	0	0,3
Fremstilling af tobaksprodukter	466	10	0	0	0,3
Opsamling og behandling af spildevand	1.851	11	0	0	0,3
Fremstilling af metal	3.671	11	0	0	0,3
Fremstilling af andre ikke-metallholdige mineralske produkter	9.873	12	0	0	0,3
Anden råstofindvinding	968	12	0	0	0,3
Rensning af jord og grundvand og anden form for forureningsbekæmpelse	71	13	0	0	0,4
Offentlig forvaltning, forsvar og socialsikring	104.142	13	0	2	0,4
Fremstilling af motorkøretøjer, påhængsvogne og sættevogne	3.100	13	0	0	0,4
Fremstilling af møbler	7.084	13	0	0	0,4
Fremstilling af gummi- og plastprodukter	10.379	13	0	0	0,4
Videnskabelig forskning og udvikling	12.181	14	0	0	0,4
Fremstilling af fødevarer	32.711	14	0	1	0,4
Fremstilling af træ og varer af træ og kork, undtagen møbler	6.659	14	0	0	0,4
Fremstilling af elektrisk udstyr	8.096	14	0	0	0,4
Indsamling, behandling og bortskaffelse af affald; genbrug	6.120	15	0	0	0,4
Fremstilling af computere, elektroniske og optiske produkter	12.785	16	0	0	0,4
Fremstilling af andre transportmidler	1.721	16	0	0	0,5
Skibsfart	6.215	16	0	0	0,5
Jern- og metalvareindustri, undtagen maskiner og udstyr	24.874	16	0	1	0,5
Hjælpevirksomhed i forbindelse med transport	18.468	17	0	0	0,5
Anlægsarbejder	11.404	17	0	0	0,5
Trykning og reproduktion af indspillede medier	5.673	19	0	0	0,5
Fremstilling af koks og raffinerede mineralolieprodukter	659	20	0	0	0,6
Opførelse af bygninger	16.906	20	0	0	0,6
Reparation og installation af maskiner og udstyr	7.936	20	1	0	0,6
Sundhedsvæsen	130.91	21	0	4	0,6

Brancher	Antal	Indb. mindre end 23.240 kr.	Indb. = 0 kr.	Andel af restgruppen	Overrepræsenteret i restgruppen 1=proportionalt
	5				
Anden fremstillingsvirksomhed	8.063	21	1	0	0,6
Undervisning	159.003	21	0	5	0,6
Computerprogrammering, konsulentbistand vedrørende informationsteknologi	35.720	21	0	1	0,6
Engroshandel undtagen med motorkøretøjer og motorcykler	114.403	21	0	3	0,6
Arkitekt- og ingeniørvirksomhed; teknisk afprøvning og analyse	27.771	22	0	1	0,6
Fremstilling af tekstiler	2.802	23	0	0	0,7
Hovedsæders virksomhed; virksomhedsrådgivning	18.660	23	0	1	0,7
Bygge- og anlægsvirksomhed som kræver specialisering	76.888	24	1	3	0,7
Radio- og tv-virksomhed	4.458	25	0	0	0,7
Udgivervirksomhed	12.360	25	0	0	0,7
Telekommunikation	10.702	26	0	0	0,7
Juridisk bistand, bogføring og revision	18.839	27	0	1	0,8
Organisationer og foreninger	25.549	27	0	1	0,8
Biblioteker, arkiver, museer og anden kulturel virksomhed	9.068	27	0	0	0,8
Vagt- og sikkerhedstjenester og overvågning	3.671	29	0	0	0,8
Landtransport; rørtransport	45.364	30	1	2	0,8
Fast ejendom	25.630	30	1	1	0,9
Ekstraterritoriale organisationer og organer	49	31	0	0	0,9
Udlejning og leasing	4.925	31	1	0	0,9
Informationstjenester	3.341	31	0	0	0,9
Handel med biler og motorcykler, og reparation heraf	30.058	31	1	1	0,9
Skovbrug og skovning	2.860	32	2	0	0,9
Administrationservice, kontorservice og anden forretningsservice	9.963	34	0	0	1,0
Sociale foranstaltninger uden institutionsophold	149.155	34	0	7	1,0
Institutionsophold	103.124	35	0	5	1,0
Rejsebureauers og rejsearrangørers virksomhed, reservationstjenesteydelser	3.551	36	0	0	1,0
Dyrlæger	1.920	38	1	0	1,1
Lotteri- og anden spillevirksomhed	866	40	1	0	1,1
Fiskeri og akvakultur	1.503	41	2	0	1,2
Fremstilling af beklædningsartikler	1.398	41	2	0	1,2
Fremstilling af læder og lædervarer	161	42	2	0	1,2
Arbejdsformidling	24.241	43	0	1	1,2
Overnatningsfaciliteter	8.119	43	1	0	1,2
Reklame og markedsanalyse	8.190	44	1	0	1,3
Reparation af computere og varer til personligt brug og husholdningsbrug	3.056	45	3	0	1,3
Sport, forlystelser og fritidsaktiviteter	10.202	46	1	1	1,3
Detailhandel undtagen med motorkøretøjer og motorcykler	81.177	46	1	5	1,3
Serviceydelser i forbindelse med ejendomme samt landskabspleje	42.898	46	1	3	1,3

Brancher	Antal	Indb. mindre end 23.240 kr.	Indb. = 0 kr.	Andel af restgruppen	Overrepræsenteret i restgruppen 1=proportionalt
Andre liberale, videnskabelige og tekniske tjenesteydelser	11.577	46	2	1	1,3
Post- og kurertjenester	14.727	47	0	1	1,3
Plante- og husdyravl, jagt og serviceydelser i forbindelse hermed	27.779	51	5	2	1,4
Kreative aktiviteter, kunst og forlystelser	6.037	55	2	0	1,6
Andre personlige serviceydelser	12.642	56	4	1	1,6
Husholdninger med ansat medhjælp	581	59	0	0	1,7
Produktion af film, video- og tv-programmer, lydoptagelser og musikudgivelser	4.554	60	1	0	1,7
Restaurationsvirksomhed	27.446	67	2	2	1,9
Private husholdningers produktion af varer og tjenesteydelser til eget brug, i.a.n.	5	80	0	0	2,3
Uoplyst	308.728	87	11	36	2,5
	2.097.892				

Definitioner, metoder og begreber

- Alle **kroneværdier** er angivet i 2012-priser, medmindre andet er angivet. Vi har valgt 2012, fordi det er det nyeste år, hvor registerdata var tilgængelige ved udarbejdelsen af rapporten
- Hvilket **indkomstbegreb** bruger vi: Samlede bruttoindkomst eksklusiv lejeværdi af egen bolig (DST's SAMLINK_NY). Vi bruger DST's tilsvarende nettoindkomstbegreb (DISPON_NY). Vi tillægger dog arbejdsgiveradministrerede pensionsbidrag til indkomsten, da de ikke indgår i DST's begreb
- De **samlede indbetalinger** til pension består af indbetalinger til: ATP, arbejdsmarkedspensioner, private fradragsberettigede pensioner og et fiktivt tjenestemandsbidrag på 15 % af lønindkomsten
- **Dækningsgrader** er beregnet som indkomsten som 66-68-årig divideret med indkomsten som 50-59-årig. Indkomsten før 2012 er fremskrevet til 2012 med lønudviklingen
- **Arbejdsmarkedstilknytningen** defineres på baggrund af ATP-indbetalingerne i løbet af året. Selvstændige opgøres residualt (kræver overskud af egen virksomhed) og hjemmegående m.m. opgøres som overførselsindkomstmodtagere. Man tildeles den arbejdsmarkedstilknytning, hvor man tilbragte mest tid, og man kan derfor godt have været i flere tilstande i løbet af 1 år eller i 10-års perioden
- **Restgruppekriterie:** Når vi beregner, at det kræver en indbetaling på 23.240 kr. om året for at opnå en løbende udbetaling på 67.500 kr. årligt som pensionist, så er beregningerne lavet under anvendelse af følgende forudsætninger: Inflation 2 % Aktieafkast 7 % Obligationsafkast 4 % fordelt på 25 % aktier og 75 % obligationer. Der er desuden anvendt en lønvækst på 3 %. Beløbet indbetales til en pensionsordning, hvor 20 % af bidraget anvendes på andre risikodækninger, mens resten anvendes til livsvarig alderspension. Der antages en indbetalingsperiode fra 25-73 år. Der er således tale om en indbetalingsperiode på 48 år
- **Definitionen af selvstændige:** Selvstændige defineres som personer, der igennem året har modtaget et overskud af egen virksomhed samt modtaget størstedelen af indkomsten fra selvstændig virksomhed. Denne tilgang bruges også af Danmarks Statistik, når de opgør de socioøkonomiske grupperinger. Et problem ved denne tilgang er, at mange selvstændige, som har oprettet fx et APS og udbetaler løn til sig selv, vil blive defineret til at være lønmodtagere. På grund af denne måde at definere selvstændige på, er der en overrepræsentation af små selvstændige uden nogen ansatte (76 %). Pt. er det ikke muligt via de normale forskningsregistre at opgøre de selvstændige korrekt.

Litteraturliste

AE – 2015: "Indtræden på arbejdsmarkedet for forskellige uddannelsesgrupper".

Amilon – 2014: "Danskernes pensionsopsparinger og indkomster 2000-2011". SFI rapport 14:20.

Arnberg og Barslund 2012. The Crowding-Out Effect of Mandatory Labour Market Pension Schemes on Private Savings: Evidence from Renters in Denmark. DØRS WP 2012:1.

ATP Faktum nr. 127 – 2014: "Hver tredje pensionist kan have ret til sociale ydelser i fremtiden".

ATP Faktum nr. 134 – 2014: "85-årige har markant større indtægt, end de havde som 70-årige".

Chetty, Friedman, Leth-Petersen, Nielsen og Olsen – 2014: Active vs. Passive Decisions and Crowd-Out in Retirement Savings Accounts: Evidence from Denmark. Quarterly Journal of Economics, Vol. 129, Nr. 3, 2014.

Ekspertudvalg om fattigdom – 2013. En dansk fattigdomsgrænse – analyser og forslag til opgørelsesmetoder.

Forsikring og Pension – 2013: "Restgruppen med lav og utilstrækkelig pensionsopsparing".